

Българин

БРОЙ 3-4 | 2009 ЦЕНА 60 Kč

Васил Самоковлиев

Професия екскурзовод

**150 години
Болградска гимназия**

**Чешката българистка
Дана Хронкова**

**Поетесата
Лидия Гълъбова**

**Максим Димитров:
Чувствам се българин
и без български паспорт**

Лили Иванова



Diana s.r.o., výhradní dovozce špičkových bulharských vín a zelenin



Усещане за промяна

В продължение на 20 години голяма част от българите живеят с желание за промяна. През юли тази година много от нас се отправиха към избирателните секции с намерението да я предизвикат. След изборите рейтингът на новоизбрания премиер Бойко Борисов е висок (64% през август) и правителството се радва на голяма подкрепа от обществото. Според проучване на НЦИОМ от началото на септември общо 78% от анкетираните са на мнение, че кабинетът на Бойко Борисов има сериозни намерения да се бори с корупцията..

Борисов поиска кредит на доверие от Европейската комисия и го получи през септември от председателя на ЕК Жозе Мануел Барозу. Генералният директор на ОЛАФ Франц-Херман Брюнер заяви на срещата си с българския премиер в Брюксел, че

Европейската служба за борба с измамите (ОЛАФ) подкрепя действията от правителството действия и мерките за борба с корупцията. Брюксел деблокира през септември парите по САПАРД за българските фермери, но 32 млн. евро по ФАР по пътните проекти са безвъзвратно изгубени.

В Деня на Независимостта България спечели една голяма победа, отразена обстойно в световните медии. Посланикът на България във Франция Ирина Бокова бе избрана за генерален директор на ЮНЕСКО. Тя е първата жена и същевременно първият лидер от Източна Европа, който застава начело на организацията на ООН за култура и образование. Диаспората ни също очаква сериозна промяна в държавната политика по отношение на българите в чужбина. Българската общност масово се противопостави срещу назначаването на бившия зам.-социален министър от квотата на БСП Димитър Димитров за шеф на Държавната агенция за българите в чужбина,

което загубилата вече изборите тройна коалиция направи през юли. Новото правителство освободи Димитър Димитров и назначи за председател на Агенцията Райна Манджукова – бесарабска българка, която е член на Асоциацията на българските училища в чужбина и е съпричастна към проблемите на училищата ни зад граница. Директорът на НИМ Божидар Димитров е министър без портфейл, отговарящ за българите в чужбина. Все още обаче не е ясна концепцията на държавата относно българските държавни училища в чужбина. Съдбата на нашето училище в Прага е особено наболял проблем за мнозина от живеещите в Чехия българи. Той трябва да бъде решен компетентно и навременно. На тазгодишното тържественото откриване на учебната година на 15 септември имаше над 100 ученика, но, за съжаление, вече за трета поредна година нямаше първокласници.

Мария Захариева

4–12 Българите в Чехия Кулинарна надпревара Прага 2009 | Състав „Пирин“ | „Българите в Чехия“ на Йордан Балуров | Асен Милчев | Български културен институт | „Лапидариум“ на Георги Господинов | Българско училище в Прага | Разговор с поетесата Лидия Гълъбова

13–15 Накратко 100 паметни знаци на Левски | Трагедията в Охрид | Българска кинематография | Спорт

16–21 Политика Парламентарни избори | Новото правителство на България | Казусът „Спаска Митрова“ | Божидар Димитров – министър без портфейл | Райна Манджукова – шеф на ДАБЧ

22–23 България и ЕС

24–25 Археология Археологическо лято 2009

26–29 История Дворецът „Евксиновград“ | Борис III

30–31 Култура Български възрожденски книги

32–35 Бележки на екскурзовода Професия екскурзовод

36–38 Чешки българи Дана Хронкова: Преводът е мост между две култури

39–41 Българо-чешки връзки Любен Каравелов

42–44 Българската диаспора Максим Димитров | Лаура Чуканов

45–47 Памет 150 години Болградска гимназия

48–49 Българските манастири Аладжа манастир

50–51 Традиции Св. Иван Рилски

52–53 Годишнини 150 години от рождението и 65 години от смъртта на Карел Шкорпил | 75 години от рождението на Христо Фотев

54–56 Личности Лили Иванова

57–59 Интересно Делфините – морските ангели

60–61 In memoriam Вера Мутафчиева | Петър Слабаков

Кулинарна надпревара Прага 2009

Приятен апетит!

Превърналото се вече в традиция кулинарно състезание отново събра българите в Прага в Дома на националните малцинства. Тази година то се проведе на 10 май и бе съпроводено с празнуване на Гергьовден. Организатор на акцията е сдружение „Възраждане“, а неин инициатор – Ваня Заякова. Фирма „Диамa“ и Тасула Зисаки (от Гръцката общност в Прага) осигуриха основните награди за участниците, както и предметните награди за томболата.



Идеята за надпреварата е да съхраним кулинарното изкуство на нашите баби и дядовци в съвременния динамичен свят, в който ни остава все по-малко време да приготвяме вкусни български гозби по стари домашни рецепти, да седнем всички заедно около шарената трапеза и да се наслаждаваме на апетитната и здравословна българска кухня. Участниците в тазгодишната кулинарна надпревара стъкмиха с много любов пъстра българска трапеза и я отрупаха с разнообразни ястия от всички краища на България. Международното жури в състав Тасула Зисаки, Улрико Бого и Иво Каранешев оцени уменията на участниците да приготвят български гозби в нетрадиционни условия. Някои от тях си бяха донесли сушените чушки, чубрицата и другите подправки чак от България. Защото, нали знаете, чубрица има и в Чехия, но българската е с най-хубавия аромат. Присъстващите едва дочакаха журито да оцени по достой-

нство ястията, за да опитат кулинарните специалитети. Родопският сач на Мая Маринова бе изяден мигновено. Публиката много хареса и пухкавата като памук баница-пенерлия и боб в гърне по хайдушки, приготвени майсторски от Виолина Атанасова. И понеже българската традиция повелява където има хапване да има и пийване, всички дегустираха с удоволствие вината на фирмата «Диамa» – спонсор на акцията. Накрая около богатата трапеза се завъртя кръшно българско хоро. В импровизираното състезание за най-добър танцор титлата спечели Юлиана Христова. Не липсваха и песните – Петър Заяков изпълни родопска народна песен, а Виолина Атанасова – своя авторска песен за емигрантите. С голямо въодушевление се посрещна и пригответната томбола, в която надпреварата за участие надмина очакванията на организаторите. Дребните предметни награди зарадваха както децата, така и възрастните. Добро настроение, голям апетит и положителни емоции царяха в Дома на националните малцинства в Прага по време на надпреварата и всички

ние си пожелахме да се събираме все по-често около пъстра българска трапеза в компания на добри приятели и на чаша българско вино.

(Р. К.)

НАГРАДИ:

Основни ястия:	
1 място	Пуешко руло Ваня Заякова
2 място	Телешко с гарнитура Румяна Радева Пълнена зелка Емилия Карлович Варненски специалитет Магдалена Каранешева Имам баялдъ Валентин Алабозов.
3 място	
Тестени изделия и десерти:	
1 място	Торта „Кремису“ Ива Димитрова.
2 място	Дърпана баница от Велико Търново Мариана Димитрова.
3 място	Пролетна баница Виолетка Ангелова. Гергьовденски сютляш Виолетка Ангелова.



Продукти: пуешки гърди – около 2 кг., 3–4 бр. печена капия, 100 гр. топено сирене, 200 гр. гъби, 5–6 броя кисели краставички, 2–3 лъжици свинска мас.

Начин на приготвяне: Месото подготвяме, като изрежем блат с дебелина около 2 см. Осоляваме, поръсваме с мерудия или чубрица, черен пипер. Отгоре намазваме с топено сирене, върху него поставяме печената капия и нарязаните по дължина краставички и гъбите печурки. Завиваме и стягаме с готварски конец. Запържваме цялото руло в свинската мас до зачервяване. Поставяме го в съд с капак, добавяме по една кафена чашка бяло вино и вода и печем около час и половина на 200 °С, като от време на време поливаме рулото с течността, за да остане сочно. При нужда добавяме още вода или вино.

Като гарнитура може да използваме запечени картофи и задушени зеленчуци.

Ястието е подходящо да сервираме с добре охладено бяло сухо вино „Траминер“ или розово вино от сорта „Мавруд“.

*Руло от
пуешко месо,
Ваня Заякова*



Продукти: 400 гр. Пилешки воденички, сваряме и нарязваме на кубчета, 300 гр. гъби, нарязани на четвъртинки, 3 чаши ориз, 3 чаши сухо бяло вино, 6 чаши пилешки бульон

50 гр. масло, 2–3 лъжици олио, 1 голяма връзка пресен джоджен.

Начин на приготвяне: Запържваме ориза в маслото и олиото, прибавяме воденичките и гъбите, посоляваме на вкус, добавяме нарязания на дребно джоджен и малко черен пипер, заливаме с виното и бульона и поставяме във фурната да се запече на 200 °С. Когато течността се изпари заливаме със смес от ½ кофичка кисела сметана и разбито в нея 1 яйце и 1 супена лъжица брашно. Оставяме да се запече до зачервяване – вече само на горен огън.

Към дроб сърмата сервирайте зелена салата, приготвена от „римска салата“ и пресен чесън със заливка от кисела сметана.

Така подготвеното меню поднесете с леко червено вино, например смес „Кабернет Савиньон“ или „Памид“.

*Пилешка
дроб сърма,
Ваня Заякова*

Продукти: една кисела зелка, 800 грама кайма – по-голяма част от която да е свинска, 2 консерви белени домати, 1 малка консерва доматиено пюре, червен пипер, черен пипер, 1 лук, магданоз.

Пълнеж: Лукът се нарязва на ситно и се запържва в олио. После се прибавя каймата, а накрая и доматиената консерва, доматиеното пюре, червеният и черният пипер и магданозът. По желание може да се прибави ориз. Пълнежът може да се залее със зелевата чорба.

Начин на приготвяне: Листата на киселата зелка се изваждат, измиват се и по реда на изваждането – от най-голямото към най-малкото – се пълнят със приготвения пълнеж. След като първото листо се намаже със сместа, към него се прибавя второто, което се слага върху първото и също се намазва и т.н. Накрая зелката се омотава с конец, за да държи форма при печенето. Обръща се и се слага в гювеч или огнеупорен съд и се залива.

Заливка: Запържва се половин глава лук, прибавя се доматиена консерва, черен и червен пипер, магданоз. Накрая се прибавя вода и с така приготвената смес се залива зелката. Съдът се покрива и се пече два и половина часа. След като се изпече зелката, се махат конците. Ястието се сервира в гювеча или се прехвърля в голяма чиния, като се разрязва на порции.

*Пълнена
зелка
Емилия
Карлович*



Продукти: 5 средно големи патладжана, половин чушка, един голям морков, половин кг. домати, два средно големи лука, сол, мащерка, риган, черен и червен пипер, червено или бяло вино, 2 глави чесън, магданоз, черни маслини.

Приготвление: Върховете на патладжаните се изрязват два пръста над држката, след което патладжаните се обелват на ивици с белачка за картофи. Правят се разрези от 4 бели ивички по дължина. Посоляват се и се оставят 30 мин. в стъклена купа да се отцедят.

Сос: Междувременно се задушават половин чушка, един голям морков, половин кг. настъргани домати, два средно големи лука. Прибавя се сол, мащерка, риган, черен пипер и 1–2 лъжици бяло или червено вино.

След като престоят 30 мин., патладжаните се изтискват и се пълнят с 2 глави обелен чесън, като във всеки разрез се слагат по две скилидки, т.е. по 8 скилидки в един патладжан. Чесънът не се реже. Той се запушва с предварително нарязания магданоз.

В тиган се загрява олио, в което се запържват патладжаните, обръщат се и се задушават. Като омекнат, се изваждат, подреждат се в тавичка и се заливат със соса. Няколко пресни домати се нарязват на колелца и се поставят върху патладжаните. Така приготвеното ядене се пече 30 мин. на 200 градуса във фурна с горещ въздух. Накрая ястието се поръсва с пресен магданоз и се украсява с черни маслини.

*Имам
баялдъ
Валентин
Алабозов*

Състав за народни танци Пирин на шеста лагер-школа в агроцентър „Охрада“

С настъпването на пролетта вече традиционно представителите на българите в Бърно се подготвяха за новия танцов сезон. През целия уикенд техен дом щеше да бъде аграрният център „Охрада“ в живописното селце Виски. Членовете на „Пирин“ от всички възрастови групи отново с радост посрещнаха познатия им и от предишни събирания хореограф Николай Николов.



„Да знаете, че Николов нищо няма да ни прости: без излишни разговори и отклонения! Само музика и танци“, предупреждаваше Надежда Зайцова, една от танцьорките с по-голям опит. „Танцуваме от сутрин до вечер, прекъсванията са само за храна. Ако случайно остане повече свободно време, с удоволствие ще използваме басейна, или ще појаздим в района на агроцентъра“, надява се друг член на състава Клара Белкова.

„Обстановката във Виски е забележителна: от едната страна е Моравски

Крас, от другата са Чешкоморавските върхове. С удоволствие идваме тук, въпреки че по-голямата част от времето на лагер-школата прекарваме в тренировки вътре в залата. При хубаво време обаче използваме всяка възможност за репетиции под широкото небе“, коментира ръководителят на състава Георги Георгиев. „По време на репетициите пуши доста, а ние се надяваме, че усилията, които влага, за да ни научи на нещо ново, няма да навредят на здравето му...“, с усмивка на уста казва Иван

Иванчев и продължава: „...но пък всяка година се отзовава на поканата ни и мисля, че ще приеме и следващия път.“

Нашите млади надежди вече знаят, че могат да посрещнат предстоящия сезон с две нови хореографии – Тракийска китка и Влашки танц, подготвени специално за тях от г-н Николов. Въпреки че лагер – школата беше доста тежка дори за най-претенциозните танцьори, тези два дни не са достатъчни, за да се изчистят всички детайли и танцът да придобие завършен вид. Точно това ще бъде наша задача през следващите ежеседмични репетиции.

Как ще защитим българските традиции и каква ще е реакцията на публиката ще усетим по време на предстоящите ни участия. Очакват ни няколко такива: съвместна среща на българите във Виена с участието на българските танцови ансамбли от Будапеща, Виена и Бърно; срещата на националните малцинства в Ржечковице – Бърно; на детския ден, част от Вавилон фест, също в Бърно; на дните на гръцката култура в Крнов; както и на фестивала Яношиков дукат в Рожнове под Родхоцем.

Катержина Тидлачкова



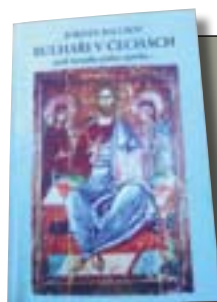
Снимки: архив на сдружение „Пирин“

„Българите в Чехия“ на Йордан Балуров

На 9 септември в Дома на националните малцинства в Прага бе представена новата книга на Йордан Балуров „Българите в Чехия или хроника на една епоха ...“, издадена с финансовата подкрепа на Пражката община. На презентацията присъстваха представители на българската и сръбската общност, както и чехи. За Йордан Балуров и неговата многостранна дейност в Чехия говореха художничката Инка Делевова, чембалистката Силвия Георгиева, инж. Петър Попов. Режисьорката Светлана Лазарова сподели, че двете отличителни черти на Йордан Балуров, които са му помогнали да се съхрани през годините, са безграничен оптимизъм и силна воля. Петър Попов обърна внимание на множеството списания „Родна реч“ (над 80 на брой), които Балуров сам е издавал години наред със свои средства.

те години от живота си в Чехия и на периода, през който са били създавани организации-те на българите след Втората световна война. Самият той е бил между основателите на тази в Хомутов през декември 1946 г., а три години по-късно е бил избран за секретар на централния комитет и така попада в Прага.

През 1951 г. започва работа във филмовото студио „Барандов“ – като асистент и като помощник режисьор. Йордан Балуров изтъкна, че е работил с известни личности като Олдржих Липски, Владимир Влчек, Ладислав Гросман, Сергей Бондарчук и др. Разказа как е бил изпратен на летище Рузине да получи заедно с актьора Йозеф Кронер „Оскар“ за филма *Obhod na korze*. Това е първият чехословашки филм, спечелил престижната награда на американската филмова академия за най-добър чуждозичен филм на 1965 г.



Книгата „Българите в Чехия или хроника на една епоха ...“ на Йордан Балуров освен спомените на един български емигрант, работил 40 години във филмовото студио „Барандов“ и отдал 60 години от живота си на българската общност в Чехия, съдържа и архивни фотографии от акциите на българските сдружения на територията на Чехия.

Мария Захариева

Асен Милчев носи българската култура в сърцето си



В продължение на пет години Асен Милчев беше сътрудник в Българския културен институт в Прага. В края на юни той се върна в България, след като приключиха служебните му ангажменти в чешката столица.

Ден след ден, месец след месец,

година след година, Асен Милчев вземаше активно участие в подреждането на пъстрата мозайка от културни събития на българската общност в Чехия. Активно участваше в организирането на множество събития, провеждани от БКИ в Прага и в други чешки градове. Същевременно подкрепяше всички стойностни културни акции на българските сдружения тук; отразяваше детайлно акциите на БКИ на страниците на списание „Българи“ – срещи, изложби, концерти, чествания. Асен Милчев беше винаги готов да помогне и да се включи в реализацията на качествени проекти. Негова беше първоначалната идея за конференция за българо-чешките връзки в Прага, която бе проведена през октомври 2008 г. Имаше опит с организирането на подобни конференции от Българския културен институт в Братислава, където също е бил сътрудник по културните въпроси.

В словашката столица през 2000 г. с неговото активно съдействие се реализира международна научна конференция на тема „Богомилите – духовни предшественици на Ренесанса и Реформацията в Европа“. По образование инженер, Асен е призван винаги да носи българската култура в сърцето си. Той е писател, критик, редактор и сценарист, член на съюза на българските журналисти.

Същевременно е човек с изявена гражданска позиция, който не се поддава на натиск и винаги е верен на своето призвание – да работи за разпространението на българската култура. За неговата безрезервна помощ и безкористна подкрепа за списание „Българи“ му дължим едно голямо

„Благодаря!“

Мария Захариева

Любен Петров раздаде щедро от своите „дарове от морето“ на изложбата си в Прага



На 4 юни в галерията на БКИ в Прага бе открита изложба живопис на съвсем младия, още ненавършил 25 години, български художник Любен Петров. Роден в Бургас, започва да рисува още като ученик в крайморския град, а после завършва Националната художествена академия – специалност стенопис. Изненадващо е, че още на тази крехка възраст има зад гърба си две самостоятелни изложби в родния си град и участие в над 20 общи художествени изложби и уъркшопи. Съвсем очевидно е, че в голяма част от изложените от него сега в Прага творби преобладава морската тематика („Планктон“, „Дъно“, „Мида“, „Морска фауна“, „Морски форми“, „Дар от морето“). Те са нарисувани в умерено абстрактно-фигурален стил, с добро чувство за пространственост и приятен „подводен“ колирит – моркосиньо,

виолетово, златисто... Други, свършено различни по стил и изпълнение маслени картини, са представени в подземната част от галерията. Те обхващат неговия „животински“ тематичен раздел с основни „персонажи“ антропоморфни зайци и кучета. Този път реалистични, алегорично-сатирични творения, носещи учудващо зрели за младостта на автора философски послания. Тази изложба, пожънала голям успех при откриването, дължим на факта, че Любен Петров от известно време живее и твори в град Бърно. И може би Прага е само една междинна спирка по неговия триумфален път по галериите из Европа. Кое от сърце му пожелаха всички, присъстващи на откриването – и българи, и чехи. И което, съдейки по показаното от него тук, напълно заслужава.

Стефан Тодоров представи изложбата си „Органичен сюрреализъм“ в Прага

На 14 юли в галерията на БКИ в Прага бе открита изложба живопис на коприна на българския художник Стефан Тодоров. Младият творец използва коприната за свое платно, върху което излива сложни емоции. Картините са декоративни, образността – силно стилизирана, с прецизно изрисувани орнаменти, разположени в динамична композиция. Сложен ритъм и новаторски цветови комбинации са характерни за тази колекция

от живописни платна под името „Органичен сюрреализъм“. Стефан Тодоров е автор, вече познат на ценителите на тази сложна и скъпа техника. В творческата му биография има редица самостоятелни изложби в България и в чужбина, придружени от множество награди. Негови творби са били показвани в САЩ, Австрия, Германия, Мароко, Швеция и Франция. Коприни, подписани с авторския псевдоним „Ste“, са в ко-

лекциите на Императорския Двор на Япония, Краля на Мароко Хасан II, Хилъри Клинтън, както и други изтъкнати личности. Стефан очарова с творбите си и пражката публика. На откриването на изложбата в БКИ – Прага дойдоха много ценители на изкуството. Въпреки ваканционния сезон с присъствието си уважиха събитието и известни личности от чешкия културен свят, галеристи и журналисти.



Снимки: архив на БКИ

Чешкото издателство „Литературен салон“ представи поетичния дебют „Лапидариум“ на Георги Господинов

На 10 септември 2009 година в „Дивадло на Прадле“ в Прага се състоя премиерата на три книги – „Какво остава“ на Ева Оубрамова; „Лапидариум“ на Георги Господинов (в превод на Ондржей Заяц) и „Дете на мъглата“ на Павлина Лесова. Книгите са отпечатани в издателство „Литературен салон“ на младата поетеса и чешка лекторка в Париж Тереза Рийдълбахова.

Без съмнение, сред останалите чешки имена, това на Георги Господинов се откроява. Това е името на известния вече на чешката публика автор на „Естествен роман“, излязъл на чешки език в превод на д-р Ивана Сръбкова през 2005 година (издателство „Лидове новини“). След придобитата слава в Чехия на постмодерен прозаик, дойде време Георги Господинов да бъде представен и със своя поетичен дебют. „Лапидариум“ се появява във великолепия превод на младия преводач, поет и българист Ондржей Заяц. С какво е различен от останалите издадени автори? Нима само с различната си народностна принадлежност? Не, и както вече е отбелязал във вестник „Лидове новини“ Ондржей Хорак, бихме могли да търсим прилика между поезията на Г. Господинов и тази на чешкия му колега Петър Хрушка. Но, пише още О. Хорак, поезията на Г. Господинов е и много по-игрова от тази на П. Хрушка. Игровото начало е това, което отличава поезията на българския постмодернист. И, разбира се, лапидарният, кратък стил, който е много характерен за поета. Неслучайно мотивът за камъка е основен мотив в тази стихосбирка.

Самият превод на „Лапидариум“ е намерил, според мен, точния си автор. Поетичният стил на Ондржей Заяц е също специфично лапидарен и игрови. В превода на текстовете на „Лапидариум“ авторът се е придържал към този стил и се е стреми да запази както специфичната игровост, така и графиката на стиха. Не знам до каква степен е уместен



коментарът ми на преводачка на съвременна чешка поезия на български език, но според мен, този превод е огледало, в което младият чешки

преводач-дебютант Ондржей Заяц е видял себе си.

Димана Иванова

Георги Господинов е един от най-четените и превеждани съвременни български автори. Дебютира със стихосбирката „Лапидариум“ (1992), която печели Националната награда за дебют „Южна пролет“. Следва стихосбирката „Черешата на един народ“, претърпяла три издания (1996, 1998, 2003). Първият му роман „Естествен роман“ (четири издания – 1999, 2000, 2004, 2006) получава Специалната награда на конкурса „Развитие“. Автор е на „Писма до Гаустин“ (2003) и „Балади и разпади“ (2007). Романът му „Естествен роман“ (шест издания на български) е публикуван на повече от десет езика.

Нека е благословен първият учебен ден!“



Отново е 15 септември!

Отново е празник – на просвещението, на устрема, на младостта, на бъдещето на България!

Отново БСОУ „Д-р П. Берон“ в Прага отваря широко врати, за да посрещне своите обитатели – щастливи да прекратят училищния праг.

Този ден е винаги очакван с вълнение и трепет от ученици, учители



и родители, защото той събира най-светлите надежди на българина, отправени към младото поколение в стремежа му към знание

и просвета.

Тържеството започна под звуците на националния химн.

Залата бе изпълнена с нетърпеливи ученици, много родители, бивши възпитаници на българското училище, дошли да споделят общата радост в този хубав ден.

Официални гости на празника бяха: г-жа Димитрина Попова – съпруга на посланика на Р България в Чешката република, г-н Йордан Балуров – председател на БКПО „Св.Св. Кирил и Методий“, г-н Петър Попов – зам. председател на БКПО, г-н Володя Гоцев – представител на БКИ, г-н Красимир Бачев – представител на БКПО.

Г – н Начев, директор на училището, отправи сърдечен поздрав към присъстващите, като пожела една спорна и успешна нова учебна година. След поздравленията на гостите, група ученици представиха литературно-музикална композиция, посветена на любимото училище, с ясното послание, че българският език е най-скъпият и най-звучният на света, че българската история

е пълна с героизъм и величие, че на картата на света няма по-хубава страна от България!

Това бе първият урок по родолюбие, подготвен от всеотдайните учители, преди да е започнал първият час!

По стар български обичай не липсваха камбанката, китката здравец, питата с шарена сол и менчето с вода, което г-н Начев плисна пред училището, за да въври на всички по вода през новата учебна година.

Морето от цветя и усмивки се люшна развълнувано и учениците се отправиха към класните си стаи, за да ги огреят с ведрите си лица.

След малко глъчката утихна.

Първият школки звънец удари!

Започна първият час!

Всяка нова учебна година е ново предизвикателство, което трябва да се посрещне с мъдрост, сила и воля за успех.

На добър час, скъпи малки и големи ученици, по стръмния и благословен път на науката!

Снежана Таскова, преподавател по български език и литература

Между живота и смъртта не съществува граница, а само тънък процеп

Разговор с поетесата Лидия Гълъбова



Лидия Гълъбова е родена в Пловдив. Завършила е българска филология в СУ „Свети Климент Охридски“ и публична комуникация във факултета по журналистика към СУ „Свети Климент Охридски“.

Автор е на поетичните книги „Изгубеният модел“ (Изд. къща „Иван Вазов“, 1994 г.), „Процеп“ (Издателско ателие Аб, 2001 г.), „География на душата“ (Изд. ателие Аб, 2006 г.) и „Ангелите на града“ (Издателско ателие Аб, 2008 г.). Нейни стихове са включени в двутомната антология „Български поетеси“ (Изд. „Еквус-арт“, 1996 г.). Има множество публикации в периодичния печат от 80-те и 90-те години в тогавашните списания „Септември“ и „Пламък“ и вестниците „Литературен вестник“, „Стандарт“ и „Век 21“.

От началото на 2000 г. живее и работи в Прага.

Лидия, ти си автор си на 4 стихосбирки. Първата ти стихосбирка „Изгубеният модел“ е програмна. Издадена е след конкурс на книгата в София през 1994 година. Би ли казала няколко думи за тази стихосбирка? За какъв модел става дума?

„Изгубеният модел“ е точка на един десетгодишен период в опитване на писане и неписане. Съпротивлявала съм се на усещането, че мога да пиша стихове. Имала съм респект към истинските поети. „Изгубеният модел“ е вид метафорично изразяване в един период, в който съществуваше цензура. Натрупвайки опит, трябваше отново да стигнеш до начин на метафорично изразяване. Стихът е като мрежа. Има свой морал и свои правила. Той налага друг начин на

живот, който бива сравняван с обикновения живот. Писането е като дишането и трябва да бъдеш откровен. Това е дилемата, в която тогава съм била поставена и тя е прераснала в нравствена норма и кредо. В „Изгубеният модел“ се сблъскват естетически конструкции с житейски ситуации. Така се ражда нов модел, който бива преносим. Това са стихове, написани преди много години, които ми върнаха издателства като „Христо Г. Данов“, „Народна младеж“ и др. След това обаче стихотворението „Идентифициране“ се появи в „Пламък“ по преценка на Рада Александрова. В „Народна младеж“ ме обвиниха в липса на оптимизъм и заявиха, че лирическата ми героиня е херметизирана. Но Радой Ралин, Бойко Ламбовски и Мирела

Иванова идейно подкрепиха поезията ми. Радой Ралин, като всепризнат покровител на поетите, с който имах контакт още от писането на дипломната ми работа за Теодор Траянов, пръв прочете стихосбирката. Той ми помогна и при измислянето на заглавието. Както виждате, стихосбирката е публикувана през 1994 г. Преди това ръкописите, вече прочетени от Б. Ламбовски и Р. Ралин, бяха многократно връщани от цензурата.

В цялата стихосбирката се повтаря мотивът за разпадащото се тяло и изграждане на „стая за душата“. Кажете нещо повече за връзката душа-тяло. Постижима ли е хармонията между тях?

Вечен естетически философски проблем е постигането на единство

между тяло и душа, на баланс между тях. Чрез него съм се стремяла да синтезирам житейския си опит в поезията. Искала съм да достигна по-универсални пространства, които имат по-голямо въздействие върху читателя по принцип. Не съществува професия поет. Критик и писател – да, но не и поет. Сетивността се приема като голяма отговорност. В противен случай занимаваш аудиторията с несъществени неща.

Както в „Изгубеният модел“, така и в останалите ти стихосбирки е налице едно смирение и преклонение пред божие благоговение. Какво е Бог според теб?

В тази си концепция съм повлияна от Рилке и най-вече от съвършеното изразяване на Емили Дикинсън. Бога го разбирам като съвсем земно усещане, проявление на същността ни, което не сме оползотворили докрай и затова например се появява и агресията. Имам предвид и самото послание за любовта (Послание на апостол Павел към коринтяните). Плътта е тиранична.

В поезията ти се долавят будистки нотки. Съзнателно ли са търсени? Споделяш ли будистката дхарма (универсален закон за живота, правило, според което животът трябва да бъде изживян-б.ред.)? Цялата източна традиция е такава, че дава отговор на всеки въпрос. При това, връщането в нашия свят изглежда още по-абсурдно и по-нелепо. В стиховете от „Процеп“ е цитирана Бхагавад гита (санскритска поема съставена от 701 стиха, най-известната книга на индуизма – б.ред.) – опитала съм се в нея да потърся и отговора на философския проблем за границата между живота и смъртта.

Втората ти стихосбирка „Процеп“ е също програмна и е посветена на „всички души от двете страни на процепа“. Имаш препратки към текстове на Емили Дикинсън, Ана Ахматова, Димчо Дебелянов, Теодор Траянов и др. За кои „сродни души“ става дума? Има ли елемент, който ги обединява? Да, първоначално книгата имаше две части, но след това публикувах

само първата част. Тя е с препратки към текстове на Емили Дикинсън, Ана Ахматова, Димчо Дебелянов, Теодор Траянов и др. Става въпрос за техни текстове, които до един говорят за това, че смърт не съществува и че дори в сегашния ни живот ние сме в смъртта. Самата смърт дори е вечност. Втората част е с откъси от поети и от свещените книги, като имах за цел да ги събера като естетическо свидетелство за това, че смърт не съществува. Че между живота и смъртта не съществува граница, а само тънък процеп. Но реших да не я публикувам. Това бяха поети като Йордан Евтимов, Ирен Иванчева, Бойко Ламбовски, Мирела Иванова, Елин Рахнев. В поезията си говоря за две души, тъй като смятам, че има раздвоение на душата – една е по-ниско, а другата е по-висша и наблюдава отвисоко през процепа. Едната е свързана със сферите, а другата е по-ниско от нея, по-материална.

Имаш много специфичен стил на писане. Език на поезията ти бих определила като език на несъответствията, на потърсеното, но до голяма степен изплъзващо се Слово. Дори песента ти се дави в мълчание. Имаш ли определена концепция за езика на поезията? Не, не давя песента си в мълчание. Просто ѝ слагам похлупака, за да не се чува сред всеобщото грачене... Оттук може да се изведе концепцията ми за език на поезията – тя е високо естетична нагласа и съвременен модерен изразяване.

Живееш от осем години в Прага, на Прага си посветила

и последните си две стихосбирки. Какво мислиш за емиграцията?

Не се чувствам емигрант в Прага. Навсякъде има ангелски неща, които си струва да се опишат. Стихосбирката ми „Ангелите на града“ е израз на тази концепция. Модерният свят е глобален, в Прага съм се преместила просто малко по-на запад в пространството.

За какво мечтаеш? Какво още би искала да постигнеш?

Не мечтаю, стремя се към нищото от източната философия, ако мога така да се изразя. Към материалното със сигурност не се стремя. Китайският поет Лиан Янг, който беше гост тази година на Фестивала на чешките писатели в Прага, казва, че най-сигурният начин да станеш беден е да започнеш да пишеш поезия.

Димана Иванова

ИЗ СТИХОСБИРКАТА „ГЕОГРАФИЯ НА ДУШАТА“

*В ДАЛЕЧИНАТА
е изгубено дете
отблизо е жена
А още по-отблизо –
силует за разминаване...*

*ГОТИНАТА ГОТИКА Я ПРОБУЖДА С ПРОБОЖДАНЕ
Дже Амели от Монмартр и Амели от София свирят
с хармоники
и без да ще ѝ отнеме въздухът гълтачът на саби
и той има гърла за хранене
и от другата страна на пицарията като птици
летят*

*мароканците
и сини до бяло кристали звънят до премаляване
и обикалят туристи отнесени
и едва се разминава че мръква към коня
йе йе йе светят тихо свещичките на нежните
революции
йе ии иъндърграунд по пражки на прашки
и мирис на пържено от Вацлавски намести
от което ѝ се повдига но се вдига на пръсти
да го скрие до магазина на Игар
а ѝ се прививда баба ѝ на стана да тъче и пее
а площада ѝ заприличва на лавандулово поле
а всъщност е август и кестентът целият изсъхна
а едно клонче цъфна и Вълтава придойде жълта и
тъмна
влачи помита безжалостно отминава
и наводнението минава
и пак плуват лебеди по Вълтава.*

Над 100 паметни знаци на Васил Левски има в България и чужбина

Те бяха преброени от читателите на www.Kafene.bg за продължилата четири месеца инициатива на сайта за изкуство, култура и свободно време. Събраната информация (в това число бюст-паметници, барелефи, орелефи и паметни плочи) е обобщена в специална карта на родолюбието, където са отбелязани местата с негов паметник.

На 3 март 2009 г. – Националният празник на България, Kafene.bg и Българско генеалогично дружество „Родознание“ започнаха инициативата „Да преброим паметниците на Левски“. Нейната цел беше да събере информация в кои градове и села на България (и в чужбина) има паметник на Апостола. На 18 юли – рождения ден на Левски, обработените резултати бяха представени в www.Kafene.bg, списание „Най-високият паметник на Левски с обща височина 14 метра, а на самата фигура – 9 метра е в Ловеч. Най-малкият е скулптура на Левски в цял ръст в училището във Вълчедръм – висока е около 1 метър. Най-старият е първият паметник на



Левски на мястото на неговото обесване – в центъра на София. Най-новият – сега тече организация за изграждане и поставяне на барелеф на Левски в Консулството на България в Брюксел. Засега градът с най-много преброени паметници е София – 7, следват Варна – 4, Враца – 3, а в чужбина Молдова – 3, Сърбия и Украйна – 2. Инициативата продължава: Органи-

заторите от Kafene.bg и Българско генеалогично дружество „Родознание“ са изключително впечатлени и вдъхновени от големия брой хора от всички възрасти и населени места, а също и от българи, живеещи в чужбина, които се включиха в родолюбивата инициатива. Това даде стимул за нейното продължаване, а следващите резултати ще бъдат обявени на 19 февруари 2010 г.

Снимка: архив

15 българи загинаха при инцидент с кораб в Охридското езеро

15 българи загинаха на 5 септември тази година при потъването на македонския кораб „Илинден“, пътувайки за манастира „Св. Наум“ на югозападния край на Охридското езеро. На кораба е имало 55 български туристи. „Илинден“, който е произведен през 1924 г. в германската корабостроителница Регенсбург, е потънал само за четири минути. Оцелелите 38 души пристигнаха в София на борда на правителствен самолет. Телата на загиналите бяха транспортирани с военно-транспортния самолет „Спартан“. Министърът на транспорта на Македония Миле Янакиевски подаде оставка, която не бе приета от премиера Никола Груевски. Собственикът на кораба „Илинден“ е бил задържан. България и Македония

правят самостоятелни разследвания за трагедията.

7 септември бе ден на национален траур в България в памет на жертвите от Охридското езеро. Всички тържества по случай националния празник – Деня на Съединението на Княжество България и Източна Румелия, бяха отменени. Състоя се само церемонията по поднасяне на венци от военните в памет на загиналите. В Пирдоп на 9 септември стотици граждани се сбогуваха с 14 от жертвите в трагичния инцидент в Охридското езеро. Сред официалните лица, уважили поклонението, бяха външният министър на България Румяна Желева, кметът на Охрид Александър Петревски, външният министър на Македония Антонио Милошоски.



Снимки: архив

Българска кинематография

Дебютният филм на Камен Калев „Източни пиеси“ спечели наградата на CICAЕ

(Международната федерация на киноklubовете) за участието си в конкурсната програма на 15-я кинофестивал в Сараево /12–20 август 2009/. Наградата се изразява в подкрепа за разпространение, показ и промоция в мрежата от 3000 зали, управлявани от членовете на организацията. „Източни пиеси“ е един от само трите игрални филма, които получиха награди в състезателната програма на фестивала. Носител на главното отличие „Сърцето на Сараево“ стана филмът „Обикновени хора“, копродукция на Сърбия, Франция и Швейцария, а Специалната награда спечели



гръцкият „Кучешки зъб“.

Главният герой Христо Христов наистина преживява кошмарите на наркотичната си зависимост пред очите ни (това е неговата истинска история) и умира от „лош материал“. Второто отличие за българското кино беше от пазара за проекти „Синелинк“ – наградата RESTART за бъдещия „Цинкограф“ на режисьора Явор Гърдев и сценариста Владислав Тодоров, създатели на „Дзифт“. То пък осигурява възможност за работа на екипа в съвременното студио и интереса на немалко копродуценти, тоест кандидати за финансова подкрепа, както обясни режисьорът.

Лауреатите на „Любовта е лудост 2009“

Жури с председател Доротея Тончева присъди наградата за най-добра актриса – на Весела Казакова за ролята ѝ във филма „Прима примавера“ (Унгария, България, Великобритания, Холандия). Голямата награда „Златната Афродита“ бе присъдена

на филма „Последната кралица на земята“ (Иран) на режисьора Мохамад-Реза Араб

Захари Бахаров спечели наградата за най-добър актьор за ролята си във филма „Дзифт“ на международния кинофестивал в Сеул

Той получи и чек от 40 хил. долара за образа на Молеца на пищна церемония в Националния театър



на Корея. „Дзифт“, който е дебют на Гърдев в седмото изкуство, миналата година беше удостоен с приза „Сребърен Георги“ на международния кинофестивал в Москва. Филмът обиколи почти всички световни фестивали през последната година.

„Светът е голям и спасение дебне отвсякъде“ спечели наградата на журито на международния филмов фестивал в Тайпе, Тайван.

Филмът на Стефан Командарев се оказа с най-голям боксофис резултат сред тези на кинофорума и е първият български филм, закупен за разпространение в Тайван. Правата за разпространение на „Светът е голям и спасение дебне отвсякъде“ закупиха и Франция, Румъния и Литва. Филмът продължава да получава покани от целия свят – до края на годината предстои да участва в конкурсите на фестивали в Португалия, Испания, Италия и Грузия. През септември филмът спечели три награди в Португалия на един от най-авторитетните европейски кинофестивали Фестроя – за режисура, наградата на публиката и на католическата организация SIGNI. Копродукцията на България, Германия, Словения и Унгария постави рекорд за най-продаван български филм през последните 20 години.

Мики Манойлович получи награда за най-добър актьор за ролята

на бай Дан в „Светът е голям и спасение дебне отвсякъде“ от Международния филмов фестивал в Севастопол.

Трети международен фестивал признава майсторството му във филма „Светът е голям и спасение дебне отвсякъде“. Той получи награди за най-добра мъжка роля на Фестивала във Вилнюс, Литва през март и на Фестивала в Алмати, Казахстан.

Приключиха снимките на „Мисия Лондон“

Филмът ще бъде готов до края на годината, а през пролетта ще могат да го видят и българските зрители. „Мисия Лондон“ ще участва и в берлинския филмов фестивал. Филмът на режисьора Димитър Митовски е ексцентрична комедия, базирана на едноименната книга на Алек Попов. Основното действие на филма се развива в българското посолство в Лондон. Историята е измислена, но в редица моменти звучи като действителна. Димитър Митовски – режисьор: „Сценарият е много по-



различен от книгата, много по-изчистен. Действието се развива днес, докато в книгата, всички знаем, че действието се развива в края на 90-те години.“ В лентата участват също цяло съзвездие от известни български имена като Ана Пападопулу, Юлиан Вергов, Ернестина Шинова, Светослав Пеев, Любомир Нейков, Георги Стайков, както певецът Орлин Горанов в ролята на български президент.

„Мисия Лондон“ е продукция на СИА ЕАД, с подкрепата на Националния филмов център. Копродуценти са Унгария, Македония, Швеция и Англия. Финансово рамо са дали също „България ер“ и KFC.

Спорт

КАЛОЯН МАХЛЯНОВ ПОЛУЧИ ОРДЕН „СТАРА ПЛАНИНА“



Президентът Георги Първанов връчи през юли в Гербовата зала на Президентството орден „Стара планина“

на Калоян Махлянов – Котоошу за изключително големите му заслуги в спорта и за развитието на българо-японските отношения. На церемонията българският президент каза, че Котоошу е символ на България. „Надявам се, че Калоян Махлянов ще остане мост между България и Япония – добави Първанов – и ще помага за развитието на този силен спорт и за създаване на българска школа“. Калоян Махлянов заяви, че е изключително горд от награждането му с висшето държавно отличие, което получава в годината, в която се отбелязват 50 години от възстановяването на отношенията между България и Япония. **На 24 май 2008 година Калоян Махлянов – Котоошу влезе в историята на сумото, като стана първия европейец, спечелил Купата на Императора. Калоян Махлянов е първият европейец и едва петият чужденец в историята на професионалното сумо достигнал престижния ранг озеки.**

Калоян Махлянов – Котоошу (на японски: 琴欧洲 勝紀 Котоошу Кацунори) е български сумист, 16-ият чужденец и първият представител на България, който се състезава в най-силната категория в сумото. „Котоошу“ се превежда от японски като „Европейското кото“ (в свободен превод – европейска арфа). През 2000 г. той е определен за най-добрия в Европа за възрастта си в категория до 100 кг. През 2002 г. под псевдонима Котоошу дебютира на професионалното дохио. През септември 2004 дебютира във висшата дивизия макуучи която обединява 42-мата най-добри сумисти. Дебютът на Котоошу в макуучи идва само след 11 турнира, което е рекорд в професионалното сумо.

През юли 2005 на турнира в Нагоя Котоошу започва със серия от 12 победи като при това побеждава йокосуна Асашорю, като прекъсва серия от 24 поредни победи на монголския сумист. В последния ден на турнира при равен резултат между Котоошу и Асашорю двамата играят допълнителен мач, спечелен от Асашорю. Веднага след това Котоошу е издигнат в ранг озеки – голям шампион.

СТЕФКА КОСТАДИНОВА – СЪС ЗВЕЗДА В АЛЕЯТА НА СЛАВАТА



Най-успешната българска атлетка Стефка Костадинова получи през септември своя звезда във Famous Алея на славата пред кино „Арена“. Организаторите подариха на председателката на Българския Олимпийски Комитет плакет със златна 24-каратова звезда и уникална бутилка скор уиски Famous с нейното име на етикета. Призът се дава на знаменити българи, които работят и развиват българската наука, изкуство и спорт. Освен четири пъти „Спортист на България“ Стефка Костадинова пет пъти е избирана за спортист № 1 на Балканите и е в Топ 10 е на жените-атлетки на XX век в списъка на Международната лекоатлетическа федерация. Тя е олимпийска шампионка, като два пъти става световна шампионка на открито и пет пъти – в зала. **На 30 август 1987 г. Стефка Костадинова поставя световен рекорд при скока на височина – 209 см, който 22 години по-късно все още не е подобрен**

БЪЛГАРСКИЯТ НАЦИОНАЛЕН ОТБОР ПО ВОЛЕЙБОЛ СПЕЧЕЛИ БРОНЗОВИ МЕДАЛИ НА ЕВРОПЕЙСКОТО ПЪРВЕНСТВО В ТУРЦИЯ.

Българите победиха Русия с 3:0 гейма. Нашите волейболисти се класираха на трето място, след като националният отбор на Полша побе-



ди България в полуфиналния мач от Европейското първенство по волейбол в Измир, Турция с 3:0 гейма.

ПЕТЪР СТОЙЧЕВ ВЛЕЗЕ В ЗАЛАТА НА СЛАВАТА НА ПЛУВНИТЕ СПОРТОВЕ



Петър Стойчев стана официално първият българин, приет в Залата на славата на плувните спортове (плуване,

водна топка, скокове във вода, синхронно плуване и маратон) във Форт Лодърдейл (Флорида, САЩ). На тържествена церемония там той ролучи специална диплома, статуетка и почетна лента. Най-добрият български плувец е заслужил наградите и признанието, защото е 6-кратен носител на световната купа по плувен маратон и 3-кратен победител в сериите „Гран при“ на FINA, както и заради най-доброто му постижение в преплуването на Ла Манша през 2007-а година.

ДЕТЕЛИН ДАЛАКЛИЕВ СТАНА СВЕТОВЕН ШАМПИОН ПО БОКС

Капитанът на българския национален отбор по бокс Детелин Далаклиев стана световен шампион в категория до 54 килограма на световния шампионат за аматьори, който се провежда в италианския град Милано. 26-годишният българин победи основния фаворит за титлата – кубинеца Янкиел Леон Аларкон с 5:0



точки. Досега Далаклиев имаше два сребърни медала от Европейския шампионат и бронз от Световното първенство.

Парламентарни избори 2009

Триумфална победа на дясноцентристката партия ГЕРБ и рекордна изборителна активност



На парламентарните избори през юли българският народ, като че ли се пробуди от летаргичен сън, и демонстрира една неочаквана изборителна активност (60,20%), която бе предизвикана главно от недоволството на гласоподавателите и желанието за коренни промени. Протестният вот на българския избирател бе определен от редица медии като отмъщение на електората за политиката на властващата досега тройна коалиция. Неспособността ѝ да се справи с дълбоко вкоренената корупция в държавата доведе до спиране или ограничаване на еврофондовете и превърна България в най-бедния член от 27-те членки на Европейския съюз.

Вотът на избирателите обаче беше и прагматичен. На 5 юли мнозинството български избиратели дадоха своя глас за ГЕРБ, но най-вече за нейния неформален лидер Бойко Борисов, който показва, че има политическа воля за промяна.

Партията Граждани за европейско развитие на България (ГЕРБ) спечели 39,72% от гласове и съответно 116 мандата в парламента. Очакванията на голяма част от избирателите е новото правителство в лицето на Бойко Борисов да въведе ред в съдебната система, да се пребори с корупцията, да върне доверието на ЕС към

страната ни и да повиши жизнения стандарт на българите.

На парламентарните избори през юли Коалиция за България претърпя тежко поражение, спечелвайки едва 17,70% от гласовете. „Бяхме смлени от яростни вълни – анти-Доган, анти-ДПС, корупция, европейски фондове, възмездие, реваншизъм“, заяви лидерът на левицата Сергей Станишев, а бившият министър Румен Овчаров точно и ясно констатира: „Хората гласуваха, за да се отърват от нас“. Черният ПиАР клип с бравдата изигра лоша услуга на социалистите и настрои избирателите срещу тях.

Ахмед Доган, шефът на Движението за права и свободи (ДПС), в предизборната кампания активизираше електората си с арогантни възгласи като: „Аз съм инструментът във властта, който разпределя порциите на фирмите в държавата.“, „ДПС е бацил. Като влезе веднъж, няма излизане“, „В мене е концентрирана властта, а не е във вашите депутати“. Арогантното му поведение обаче събуди от дълбоката летаргия много етнически българи, които се мобилизираха и отидоха да гласуват – против Доган.

Така че този път се провалиха и плановите на т.нар. Сокол. ДПС спечели 14,45% от гласовете, но няма шанс

да бъде отново във властта и мина също в опозиция.

Освен ГЕРБ, Коалиция за България и ДПС, в Народното събрание влязоха и „Атака“ – с 9,36%, Синята коалиция – с 6,76% и РЗС – с 4,13%. НДСВ, която получи едва 3,02% от гласовете, остана извън парламента.

По време на тазгодишните парламентарни избори в България почти всички опити гласуването да бъде манипулирано чрез купуване на избиратели, чрез корпоративен вот, изборен туризъм и фалшиви удостоверения за пускане на бюлетина на друго място се оказаха този път безсилни пред вота на народа, който показва, че иска ясен политически обрат, гласува доверие на дясноцентристката партия ГЕРБ да управлява страната, като даде шанс и на други партии от дясното пространство да влязат в Народното събрание.

ИЗБОРИТЕ В ЧУЖБИНА

Хаосът в отварянето на секции в чужбина и недостатъчната информираност на българите зад граница бяха характерни за парламентарните избори тази година. Тогавашият вицепремиер и външен министър на България Ивайло Калфин обясни, че „Отварянето на секции в чужбина е изключително неефективно...“. Оскъдната информация за изборите, насочена към българите зад граница, според Калфин се дължала на ограничаването на разходите тази година. Той заяви, че всеки който иска да гласува, може да си намери информация.

За парламентарните избори в чужбина първоначално бяха разкрити 259 секции в 58 държави, като 123 от тях – в Турция. За да могат да упражнят изконното си конституционно право на глас, българите в чужбина поеха инициативата в свои ръце и откриха сайта www.isksmedaglasuvame.com, който е независима неправителствена инициатива на българи от Facebook-група „Гласуване без граници“. Благодарение на него българските

емигранти успяха да открият 15 нови избирателни секции само в периода от 22 юни до 4 юли.

В изборите в чужбина ДПС спечели 61,08% от гласовете, повечето от които, разбира се, дойдоха от Турция, където в откритите 123 секции гласуваха 93 550 души. ГЕРБ получи 33 426 гласа или 21,83%, Синята коалиция – 5,81%, Атака – 4,09%, Коалиция за България – 2,53%.

През юли партията на Яни Янев „Ред, законност и справедливост“ (РЗС) внесе чрез главния прокурор искане до Конституционния съд за касиране на изборите за Народно събрание в секциите в Турция. РЗС смята за необходимо да бъдат изискани всички протоколи от 123-те секционни избирателни комисии в Република Турция, за да се провери броят на отчетените гласове във всяка СИК, както и това дали той съответства на времетраенето на изборния ден. Според РЗС трябва да се провери и начинът на подбор на членовете на СИК в Турция и валидността на описаните в избирателните списъци документи за самоличност.

МНОГОЛЮДНИ ИЗБОРИ В ПРАГА

Проведените на 5 юли парламентарни избори в чешката столица се

характеризираха с повишена избирателна активност. В горещия юлски ден в българското посолство на улица „Краковска“ дойдоха да дадат своя глас 672 български граждани, докато на изборите за Европейски парламент те бяха само 246. Някои от избирателите чакаха повече от час, но дългата опашка и голямата жегла не ги отказа. Особено непосилна беше горещината за възрастните хора, на които впоследствие бе дадено предимство. В избирателната секция имаше и комични моменти – жена в напреднала възраст караше сина си да й каже кой номер имат социалистите. Той отиде до окачените в предверието листи, погледна и се провикна: „Зачеркни шести!“ В двора на посолството пък моя позната ме попита: „Каква е тая Коалиция за България? Знаеш ли нещо за нея?“ Явно някой й беше правил пропаганда на левицата и жената искаше да разбере за кого я карат да гласува. При преброяване на резултатите от изборите се оказа, че един от гласоподавателите се е опитал да прояви чувство за хумор. Той бе задраскал всички съществуващи партии и бе дописал нова, с фамозното наименование „Костенурките Нинджа“. Бюлетината му, разбира се, беше обявена



за невалидна.

Резултатите от изборите в Прага показаха пълно надмощие на ГЕРБ. Партията на Бойко Борисов спечели в чешката столица 344 гласа (51,34%). На второ място се нареди Атака със 100 гласа (19,93%), следвана от Синята коалиция – с 98 гласа (14,63), Коалиция за България с 43 гласа (6,42%), ДПС – 20, НДСВ – 19, Зелените – 14, Лидер – 10, РЗС – 9 и т.н. Избирателна секция беше открита в последния момент и в Бърно, където са гласували 124 души: от тях 64 – за ГЕРБ, 31 – за Синята коалиция, 112 – за Атака, 5 – за Коалиция за България, 3 за РЗС, 1 за ДПС... Като цяло резултатите от изборите в Чехия показаха пълно надмощие на десните партии, което беше типично и за проведените в България парламентарни избори.

Мария Захариева

Новото правителство на Република България

Лидерът на ГЕРБ Бойко Борисов е новоизбраният министър-председател на България. Той бе избран на 27 юли от депутатите в Народното събрание с 162 гласа „за“, 77 гласа „против“ и 1 „въздържал се“.

Министър-председателят Бойко Методиев Борисов е роден на 13 юни 1959 г. в Баня. Баща му, Методи Борисов, е служител на Софийско градско управление – МВР, а майка му, Венета Борисова, е начална учителка в Баня. Сестра му, Красимира Иванова е лекар-педиатър в III АГ-болница, Княжево. Борисов завършва средно образование в Баня. Редовната си военна служба отбива в ШЗО-Плевен през периода 1977–1978 г.

През 1977 г. кандидатства във Висшата специална школа на МВР в Симеоново, факултет „Държавна сигурност“, но е пренасочен и приет във факултет „Противопожарна охрана“ с оглед миналото на дядо му – разстрелян от комунистите през септември 1944 г. През 1982 г. Борисов се дипломира като инженер по специалността „Противопожарна техника и безопасност“ с чин лейтенант. През 1982 г. инж. Бойко Борисов

постъпва на работа в Софийското градско управление на МВР. Впоследствие е преназначен в Централно управление на противопожарната охрана. От 1985 г. до 1990 г. инж. Бойко Борисов е преподавател във Висшия институт за подготовка на офицери и научноизследователска дейност на МВР. Защищава пред ВАК дисертация по темата „Психо-физическата подготовка на оперативния състав“ и му е присъдена научната степен

„кандидат на науките“. Последната му длъжност във ВИПОНД е завеждащ катедра. През 1990 г. напуска системата на МВР със звание майор от запаса.

След 1978 г. Бойко Борисов е активен състезател по карате – притежава 7-ми дан, черен пояс. Той е дългогодишен треньор на националния отбор на България по карате, както и международен съдия по карате. През 1991 г. Бойко Борисов основа фирмата „Ипон-1“ ООД, която осигурява охраната на известни личности като Тодор Живков и Симеон Сакскобургготски. „Ипон-1“ е сред най-големите охранителни фирми в страната, членува в Световната организация на охранителите IAPPA, а Бойко Борисов е персонален член на организацията.

На 1 септември 2001 г. с указ на президента Георги Първанов Бойко Борисов е назначен на длъжност

„Главен секретар на МВР“ и е повишен в звание „полковник“ от МВР. В началото на 2002 г. с президентски указ му е присвоено званието „генерал-майор“, а през 2004 г. е удостоен със званието „генерал-лейтенант“. При напускането на МВР през 2005 г. е о.р. ген. лейт. инж. д-р Бойко Борисов.

На Парламентарните избори в България 2005 Борисов е кандидат за народен представител в два многомандатни изборителни района, издигнат в листите на Национално движение Симеон Втори. Борисов обаче се отказва от депутатския мандат в полза на работата си в МВР, което напуска през септември, след конфликт с тогавашния вътрешен министър Румен Петков.

През октомври 2005 г. Бойко Борисов участва като независим кандидат в частичните кметски избори в София и е избран с убедително

мнозинство. Полага клетва като столичен кмет на 10 ноември 2005 г. В началото на април 2006 г. е учредено сдружение с нестопанска цел за общественополезна дейност „Граждани за европейско развитие на България“ – ГЕРБ. На 3 декември същата година е създадена партия ГЕРБ, която е оглавена от Цветан Цветанов, работил като заместник на Борисов в системата на МВР, а после – в Столичната община.

В редовните избори за местна власт на 28 октомври 2007 г. Бойко Борисов печели на първи тур с 53,4% четиригодишен мандат за кмет на София.

На 5 юли 2009 г. ГЕРБ печелят парламентарните избори с около 40% от гласовете и получава 116 депутатски места в парламента.

Борисов е разведен, има дъщеря Венета.



СЪСТАВ НА МИНИСТЕРСКИЯ СЪВЕТ НА БЪЛГАРИЯ

Той бе утвърден от народните представители със 162 гласа „за“, 77 „против“ и 1 „въздържал се“ има следния състав:

- Министър– председател – БОЙКО БОРИСОВ.
- Заместник министър– председател – ЦВЕТАН ЦВЕТАНОВ.
- Заместник министър– председател – СИМЕОН ДЯНКОВ.
- Министър на вътрешните работи – ЦВЕТАН ЦВЕТАНОВ.
- Министър на финансите – СИМЕОН ДЯНКОВ.
- Министър на регионалното развитие и благоустройството – РОСЕН ПЛЕВНЕЛИЕВ.
- Министър на труда и социалната политика – ТОТЮ МЛАДЕНОВ.
- Министър на отбраната – НИКОЛАЙ МЛАДЕНОВ.
- Министър на външните работи – РУМЯНА ЖЕЛЕВА.
- Министър на правосъдието – МАРГАРИТА ПОПОВА.
- Министър на образованието, младежта и науката – ЙОРДАНКА ФАНДЪКОВА.
- Министър на здравеопазването – БОЖИДАР НАНЕВ.
- Министър на културата – ВЕЖДИ РАШИДОВ.
- Министър на околната среда и водите – НОНА КАРАДЖОВА.
- Министър на земеделието и храните – МИРОСЛАВ НАЙДЕНОВ.
- Министър на транспорта, информационните технологии и съобщенията – АЛЕКСАНДЪР ЦВЕТКОВ.
- Министър на икономиката, енергетиката и туризма – ТРАЙЧО ТРАЙКОВ.
- Министър на физическото възпитание и спорта – СВИЛЕН НЕЙКОВ.
- Министър без портфейл – БОЖИДАР ДИМИТРОВ.

Казусът „Спаска Митрова“

23-годишната Спаска Митрова, която живее в македонския град Гевгелия, бе осъдена на три месеца затвор след скандален бракоразводен процес, проведен в Македония. Митрова е разделена от малката си дъщеря, която още кърмела. Сънародничката ни бе отведена под конвой в затвора в Идризово, Скопие, за изтърпяване на потвърдена от Върховния съд на Македония и влязла в сила присъда в размер на три месеца лишаване от свобода по обвинение, че е отказала да осигури на бившия си съпруг легло и условия в собствения си дом, за да вижда дъщеря им на 2 г. и 6 месеца, като родителските права са присъдени на майката, се посочва в справка от МВНР.

На 4 август 2009 г. в МВНР бе извикан временно управляващият посолството на Р Македония в София, г-жа Дивна Тричковска, пред която директорът на дирекция „Европа I“ заяви, че начинът, по който е взето решението на съда и действията на властите по съпътстващите процедури потвърждават, че за това решение има други неправни мотиви. Директорът категорично подчерта, че България ще продължи да следи внимателно случаите от подобен характер, при които граждани на Р Македония, открито деклариращи

своя български произход, са подложени на съдебни и административни гонения. МВНР настоя за бърза и своевременна намеса от страна на компетентните органи в Р Македония за освобождаването на Спаска Митрова и завръщане при детето ѝ. Заместник-министърът на външните работи г-н Марин Райков проведе среща и с европейски посланици, пред които изложи българската позиция по случая. МВНР изпрати подробна информация с молба за съдействие от партньорите ни в ЕС.

МАКЕДОНСКИЯТ ПРЕЗИДЕНТ ОТКАЗА ДА ПОМИЛВА БЪЛГАРКАТА СПАСКА МИТРОВА,

тъй като Конституцията му давала това право, но само при случаи от държавен интерес, какъвто не е този с Митрова, предаде БГНЕС. Той препоръчал на близките на задържаната, да минат по редовния ред през съда и правосъдното министерство.

СПОРЕД МИНИСТЪР БОЖИДАР ДИМИТРОВ МИТРОВА Е БИЛА ОСЪДЕНА, ЗАЩОТО Е БЪЛГАРКА, А САМОТО ѝ ЗАДЪРЖАНЕ Е БИЛО ДЕМОНСТРАТИВНО,

като в него са участвали 20 полицаи. Султанка Петрова, председател на Националната женска организация на ВМРО-БНД каза,

че Митрова има онкологично заболяване. Министърът каза още, че по негова информация жената и детето са болни, като това прави хуманитарния случай още по-драстичен. „Тези, които се декларират като българи, се преследват по всички възможни начини, дебнат



се за най-малкото провинение, като случая на Спаска“, подчерта Димитров, цитиран от „Фокус“. Там имаше уникален закон, в който да бъдеш българин се смяташе за углавно престъпление и се наказваше със затвор от 3–5 години. Законът сега е отменен, но българите се преследват по всякакъв начин – това е опит да се спре възникналата там процес на ребългаризация“, коментира случаят с осъдената в Македония българка Спаска Митрова министър Димитров.

Случаят Ана Паскова от Петрич

ДВАДЕСЕТ И ТРИ ГОДИШНА БЪЛГАРСКА ГРАЖДАНКА ОТ ПЕТРИЧ АНИ ПАСКОВА, Е БИТА, УНИЖАВАНА И МАЛТРЕТИРАНА САМО, ЗАЩОТО Е НАПРАВИЛА ИЗЯВЛЕНИЕ, ЧЕ Е БЪЛГАРКА.

Тя е осъдена заради изразяване на пробългарска позиция, съобщи зам.-председателят на ВМРО Борис Янчев, който разполага с съдебното решение и медицинското свидетелство, което си е извадила жертвата.

На 10 май Паскова пътувала с автобус до Македония на гости при приятеля си. Заговорила се със Зорка Чочоров-

ска, учителка в скопското училище „Г. Димитров“. Чочоровска твърдяла, че се занимава с генетика, че македонската нация е най-силната на Балканите и че няма българи чак до Благоевград. „Аз съм българка“, заявила Паскова. Останалите пътници се намесили, като започнали да крещат и да блъскат Ана. При пристигането в Македония те извикали полиция, която задържала Паскова 2 денонощия в ареста без право на адвокат и връзка с българското посолство. На 13 май я изправили пред съда, без да ѝ дадат възможност да говори. Веднага последвала присъда с мо-

тивни: „Нагло и на висок тон е твърдяла, че в България няма македонци и че Александър Македонски е византиец, с което е предизвикала морални щети за намиращите се в автобуса граждани и е нарушила Закона за престъпленията срещу обществения ред и мир.“

На българката била наложена глоба от 10 000 денара (около 300 евро) или 10 денонощия затвор. Сложен ѝ е и „черен“ печат със забрана да влиза в Македония 5 г. На 16 май Паскова била натоварена в полицейска кола и откарана до българската граница.

Божидар Димитров – министър без портфейл, отговарящ за българите в чужбина

В 87 правителство на България Божидар Димитров бе назначен за министър без портфейл, който отговаря за Агенцията за българите в чужбина и Дирекцията по вероизповеданията към Министерския съвет.



В интервю за БНР той обясни, че Агенцията за българите в чужбина не е успяла да реши основни проблеми. „Аз не искам да укорявам хората, които работят там – първо, те са много

веят и работят в България.

„Аз ще координирам дейностите на министерствата, в случая и на външно министерство. Агенцията е на подчинение на МВНР. Почти всички

малко и второ, липсваше политическа воля за решаването на тези проблеми“. Става въпрос, обясни проф. Димитров, за българските общности в Македония, Сърбия, Молдова и Украйна – те трябва да получат българско гражданство или поне „зелена карта“, която им дава право да жи-

министерства имат отношение към българите в чужбина – Министерството на образованието например отговаря за българските училища в чужбина. Министерството на правосъдието отговаря и за българското гражданство, което пряко засяга българите в чужбина“, заяви Димитров.

БЪЛГАРИЯ ТРЯБВА ДА ДАВА ГРАЖДАНСТВО НА 30 000 ДУШИ ГОДИШНО, ЗА ДА БЪДЕ РЕШЕН ВЪПРОСЪТ С ДЕМОГРАФСКАТА КРИЗА.

Това смята министърът без портфейл Божидар Димитров. Статистиката сочи, че отрицателният демографски баланс намалява нацията ни с 30 000 на година. Даването на БГ паспорт на наши сънародници от Република Македония, Сърбия, Молдова, Украйна и други държави ще се отрази положително не само на демографския ни баланс, а и ще освежи генетичния ни фонд. Той твърди, че за страната ни е много по-добре да заселва на територията си хора с българско самосъзнание, отколкото други националности.

От началото на 21-и век 20 000 българи от Република Македония са получили гражданство у нас. За същия период с български паспорт са се сдобили 14 000 наши сънародници от Молдова, 9000 от Украйна, Русия и Западните покрайнини. В момента има 60 000 молби за получаване на българско гражданство. Част от тях са подадени още през 2006 година.

60-те хиляди души, чакащи от години за българско гражданство, да получат наведнъж ВГ паспорти, предлага министърът без портфейл Божидар Димитров. Това ще допринесе за справяне с демографския срив. Историкът предлага нестандартно, но лесно решение за 60-те хиляди молби за българско гражданство. Борисов да последва примера на Рейгън и да разпорежи с еднократен акт да се даде гражданство на

Ст. н. с. д-р Божидар Димитров Стоянов е български историк, доктор по история. Той е роден в на 3 декември 1945 година в Созопол, в семейство на бежанци от Източна Тракия. През 70-те години на 20 век е допуснат да проучва архивите на Ватикана. По това време Божидар Димитров е сътрудничил на бившата Държавна сигурност в качеството си на агент. През декември 1994 г. е назначен за директор на Националния исторически музей (НИМ). Като директор на Национален исторически музей, през 1997–1998 г., има задочен конфликт с президента на Република България Петър Стоянов по повод връщането в Зографския манастир на черновата на „История славянобългарска“, написана от отец Паисий Хилендарски. През лятото на 1998 г. договорът му в НИМ е прекратен от министъра на културата Емма Москова. През периода 1998 – 2001 г се препитава като свободен журналист в Бургас и София. „Възстановен“ е като директор на НИМ през октомври 2001 г., след конкурс. Като член на Висшия партиен съвет на БСП в края на 2005 Божидар Димитров се обявява открито против решенията на ръководството на БСП. Той не подкрепя кандидатурата на Татяна Дончева за кмет на София и подкрепя независимия кандидат Бойко Борисов. От 2002 г. е водещ на телевизионното предаване „Памет българска“ по Канал 1. Преди Парламентарните избори в България през 2009 г. напуска БСП и застава в подкрепа на ГЕРБ. На изборите е избран за народен представител. Автор е на около 20 монографии и над 200 студии и статии. Специализирал е палеография в Париж и във Ватикана. Женен е и има едно дете.

всички. Целта е част от кандидатите за български паспорт да се заселят в родината.

Над 180 са българските училища,



които в момента съществуват извън границите на страната ни, съобщи министърът на българите в чужбина Божидар Димитров. Пове-

чето от тях обаче са неделни и в тях няма учебни занятия през седмицата. Такива има в Америка, Австралия, Африка, Западна и Средна Европа

Занимавал съм се с културноисторическа работа в отдела КИН (културноисторическо наследство). От досието ми са останали 93 страници. Част от него най-вероятно е унищожена, но не нещо, за да се прикрие, а защото такава беше практиката. Материали, които смятат за много важни, да ги закрият, а други, които са чисто научноизследователска работа, описи на архивите – ги запазват... Между другото би трябвало да бъда смятан и за дисидент, тъй като съм уволнен от ДС шест месеца след като съм постъпил. Тъй като ме заловиха да разпространявам книги на Солженицин, които си купих при първата си командировка или при първата си мисия, да говорим на професионален език, в Париж. Не предадох и хората, на които съм дал книгите. Не знам някой от днешните демократи да се похвали, че в миналото е разпространявал Солженицин.

Божидар Димитров

Райна Манджукова е новият директор на Агенцията за българите в чужбина

„Аз съм една от онези 350 хил. бесарабски българи, за които през 1989 – годината, когато дойдох в България да уча – тук не се знаеше почти нищо“, казва Райна Манджукова

Правителството освободи досегашния шеф на ДАБЧ Димитър Димитров, който беше зам.-министър в социалното министерство от квотата на БСП и бе назначен дни след загубените от управляващата коалиция избори. „Надяваме се, че най-сетне агенцията да заработи, защото дълги месеци нямаше директор и мястото бе използвано за временни назначения на някой наш другар. С Евгений Желев беше така. Това показва от-

ношението на предишното правителство към българите в чужбина. Сега нещата са променени“, каза министърът без портфейл Божидар Димитров пред Агенция „Фокус“. Той уточни, че за първи път бесарабска българка ще заеме важен държавен пост и ще продължи традицията бесарабските българи да заемат ръководни постове в държавата. Такива са били Александър Малинов и Димитър Греков. Назначението на

Райна Манджукова е професионално и експертно, смята проф. Димитров.

(М. З.)



Райна Манджукова по баща – Бурлакова е родена през 1970 г. в бесарабското село Кайраклия, Украйна в семейство с 4 деца. В България идва през 1988 г. като част от първата експериментална група по български език в Държавния педагогически институт в гр. Измаил. Завършила е български език и литература с втора специалност руски език в Софийски университет „Климент Охридски“. След дипломирането си постъпва на работа в Агенцията за българите в чужбина, като отговаря за българите в ОНД. „Издига се до длъжност директор на дирекция „Връзки с българите по света и информационна дейност“. Напуска през 2007 г., след което става автор и водещ на предаването „Облаче ле бяло“ по ТВ СКАТ. Автор е на многобройни публикации в печата, свързани с българите зад граница. Манджукова е съзредител и член на ръководството на Асоциация „Световна България“ за работа с българите в чужбина и на Асоциация на българските училища зад граница. Съставител и редактор е на три стихосбирки и на две книги за деца. Владее руски, украински и френски език. Редактор е на електронното издание „BG по света“ и на Портала за нацията bolgari.net. Омъжена е, има син на 12 години.

Докладът на Европейската комисия за България

В доклада за мониторинга на България от юли тази година Европейската комисия (ЕК) препоръчва следващото правителство да вземе колкото се може по-бързо решителни мерки по основните критики, набелязани за напредъка на България в областта на правосъдие и вътрешен ред.

Препоръките, които трябва да се изпълнят, са 21. Главният говорител на комисията Йоханес Лайтенбергер подчерта, че са нужни воля и политически консенсус за подкрепа на борбата с корупцията и организираната престъпност. Отчетен беше и известен напредък от миналата година насам, състоящ се преди всичко в „по-голямата откритост в диалога с ЕС“.

Според Лайтенбергер е необходимо: „Да се разработи интегрирана стратегия срещу организираната престъпност и корупцията, да се създадат специализирани структури за съдебно преследване и произнасяне на присъди за корупция на високопоставени лица, да се осигури ефективно прилагане на наскоро приетия Закон за конфликт на интереси, да продължи работата по концепцията за цялостно преработване на Наказателния кодекс, да се накарат съдилищата да публикуват всички съдебни решения“.

Според Брюксел положителните стъпки са ограничени само до техническо ниво и имат ограничено въздействие, а усещането на обществото е, че правосъдието в България е бавно и понякога несправедливо, като за някои прокурори и магистрати се смята, че се поддават на влияние или намеса. За Еврокомисията най-големият враг на реформите е политическата класа, която не подкрепя индивидуалните инициативи на правораздаващите органи да противодействат на корупцията.



ЕВРОКОМИСИЯТА ПРИЗОВАВА СОФИЯ ДА ПРОМЕНИ НАКАЗАТЕЛНО-ПРОЦЕСУАЛНИЯ КОДЕКС И НАКАЗАТЕЛНИЯ КОДЕКС, КАТО ПРЕПОРЪЧВА И СЪЗДАВАНЕТО НА СЪВМЕСТНИ ЕКИПИ ЗА БОРБА С ОРГАНИЗИРАНАТА ПРЕСТЪПНОСТ.

Брюксел оценява положително стъпките за предотвратяване и наказване на измамите с европейски фондове, както и създаването на единна мрежа за подаване на сигнали за корупция.

Според комисията обаче съществен проблем е нежеланието на прокуратурата и разследващите органи да се самосезират от сигнали в пресата и обществото. Според документа липсата на политическа

подкрепа „кара правоприлагащите служители да се чувстват несигурни в започването на разследване, когато то може да разкрие корупция по високите етажи на властта“. Законодателната власт е разкритикувана най-вече за спорния Закон за амнистията, който позволява лица, злоупотребили с еврофондове по невнимание, да не бъдат съдени.

За разлика от миналата година в този доклад проблемите с изразходването на европейските пари не се отбелязват.

Мониторинговият механизъм се запазва поне за още една година, но комисията не предлага налагането на наказателни клаузи.



Бившият премиер на Полша, евродепутатът Йежи Бузек бе избран за председател на Европейския парламент. Той е първият представител на Източна Европа, който заема този пост. Председателят на Европарламента има главно церемониални функции, но се ползва с голям авторитет. Бузек отбеляза няколко

Йежи Бузек е новият председател на Европейския парламент

приоритета в работата си – борбата с климатичните промени, подобряване на европейската енергийна сигурност и на ситуацията с правата на човека. „Вярвам, че разделението между стари и нови членове на ЕС ще изчезне“, заяви Бузек.

Проф. Йежи Бузек е роден на 3 юли 1940 г. в град Смиловице, който в сега се намира в Чехия. Той е професор по технически науки и университетски преподавател. Като политик е бил министър-председател на Полша в периода 1997 – 2001 г. На 13 юни 2004 г. е избран

за евродепутат с рекорден брой гласове. През 80-те години на миналия век Бузек е бил активист на демократични антикомунистически движения.

През юли 2009 г., след оттеглянето на кандидатурата на италианския евродепутат Марио Мауро, Бузек остава единственият кандидат на най-голямата политическа сила в Европейския парламент – Европейската народна партия – за поста председател на ЕП.

Чехия предаде щафетата на Швеция като ротационен председател на ЕС

Трите основни приоритета, издигнати от Чехия по време на шестмесечното ѝ председателство на ЕС от януари до юни 2009 г. бяха икономика, енергетика, външна политика. Чешкото председателство бе белязано от глобалната икономическа криза, от израелската военна офанзива в Газа и газовата криза, предизвикана от конфликта между Русия и Украйна и

То няма за бъде забравено и благодарение на арт-инсталацията, монтирана през януари в Брюксел, на която България бе представена като тоалетна, Франция – като страна в постоянна стачка, Германия – като автомагистрала с форма на свастика, а Румъния бе асоциирана с Дракула.

Политическата нестабилност в Чехия също не се отрази добре на страната – председател на ЕС. След гласуването на вот на недоворие правителството на Милек Топола-нек падна и бе заменено от временното правителство на Ян Фишер. Характерна особеност на чешкото председателство е и евроскепти-

цизма на президента Вацлав Клаус, който отказа да подпише Лисабонския договор в разрез с желанието на всички останали правителства в ЕС и въпреки подкрепата за документа в чешкия парламент

„Файненшъл таймс“ пише, че по време на председателството си чехите „се концентрираха върху нуждата от защита на интегритета на единния европейски пазар“ и „осигуриха инвестиция в размер на 200 млн. евро за проекта за газопровод „Набуко“, който има за цел да разнообрази енергийните доставки за блока“. Чешкото председателство завърши със среща на върха, която позволи да се извади от задънената улица процеса на ратифициране на Лисабонския договор, отваряйки пътя за нов референдум в Ирландия. Освен това на заседанието на Европейския съвет през юни кандидатурата на Жозе Барозу беше одобрена за втори мандат като председател на Европейската комисия, което дава възможност на Комисията да работи ефективно до края на своите правомощия.



С мотото „Поемане на предизвикателствата“ (Taking on the Challenges) правителството на Швеция, начело с министър-председателя Фредрик Райнфелдт, прие щафетата от Чехия през юли. За следващите шест месеца Швеция откроява два основни приоритета за европейското председателство – програма на ЕС в отговор на икономическата и финансовата криза и подготовка за преговорите през декември в Копенхаген по повод промените в климатичните условия. Новият председател трябва да оцени в какво състояние са преговорите по разширяването на ЕС. По време на шведското председателство ще се проведе и вторият референдум за лисабонския договор в Ирландия.

(Р. К.)

Археологическо лято 2009

МАНАСТИРСКИЯ КОМПЛЕКС „СВ. СВ. ПЕТЪР И ПАВЕЛ“ ВЪВ ВЕЛИКО ТЪРНОВО



При разкопките в църквите „Свети свети Петър и Павел“ и „Свети Иван Рилски“ в подножието на хълма Царевец се оказа, че двете църкви са част от най-големия манастирски комплекс от Второто българско царство (1185–1396). Научният екип с ръководители проф. Николай Овчаров и ст. н. с. д-р Хитко Вачев попадна на архитектурни останки от патриаршески манастир, разкри над 100 гроба на знатни боляри. Намерени бяха множество златни накити. Сред най-ценните предмети са закопчалка за богослужебна книга, както и сребърен обков с позлата също за книги. Обковът изобразява архангел, а под него има надпис на гръцки „Свят. Свят. Свят“. Историците смятат, че са попаднали на останки от уникалната библиотека на Иван Шишман и патриарх Евтимий. В двора на комплекса археолозите попадат на гроб на девойка, която е била облечена в златотъкани дрехи. Намерени са златен пръстен с аметист, златни обеци и сребърни игли с позлата. Гробът е от втората половина на XIV век. В друг гроб е намерен женски скелет с монета между зъбите. Става дума за стар погребален ритуал. Открити са общо над 100 скъпоценни предмета, предимно сребърни и златни или позлатени бижута. Те са били изработени в различни периоди (от XIII век до края на XVIII). Откритият масивен 23-грамов златен пръстен е от 21-каратово злато. В него е вградена гема с изображение на бога Марс. Намерен е и пръстен от масивно сребро с лилии. Предполага се, че е изработен в Аквитания, Южна Франция и е от времето на четвъртия кръстоносен поход.

АРХЕОЛОЗИ ОТКРИХА МАНАСТИР КРАЙ МЕЛНИК

Манастир от XIII век, построен от деспот Алексий Слав, откриха археолози в района на Меник. Манастирът „Света Богородица Пантенаса“ е разположен на площ от 2 декара. Обектът е емблематичен за историята на манастирското строителство в България през XIII–XIV век заради големия брой документи, които са запазени за него. Специален камък, върху който се писало с калем, свидетелства за съществуването на книжовна преписваческа школа.

СЕЛИЩЕ ОТ ПРЕДИ 7 ХИЛЯДИ ГОДИНИ КРАЙ ШУМЕН

Ценната находка се намира в местността Чанаджик до шуменското село Сушина, съобщи bTV. Селището е открито при разкопки на могила в язовир „Тича“. То е било обитавано през каменно-медната епоха в продължение на няколко столетия. Над 300 са находките до момента, повечето от които са изработени от мрамор. Най-ценната находка на археолозите обаче е откриването на отбранително съоръжение, оградящо могилата от западната ѝ страна.

КРЕПОСТТА КАЛЕТО ПРИ МЕЗДРА

Тъкачен стан на 63 века е открит в крепостта Калето при Мездра в последните дни на разкопките. Археологът Георги Ганецовски от Врачанския исторически музей го изровил от 3 метра дълбочина. Примитивната конструкция за изработване на първите платове преди повече от 6000 години е от вертикален тип с каменни тежести. Нишката се промушвала в дупки, издълбани в тежестите, и така древните хора майсторили тъканите си. Запазена е глинена пещ и каменна плоча, която се нагрявала до 800 градуса.

УНИКАЛНА МОНЕТА, СЕЧЕНА ОТ ПОСЛЕДНИЯ ВЛАДЕТЕЛ НА ДОБРУДЖАНСКОТО ДЕСПОТСТВО – ИВАНКО ТЕРТЕР,

откриха археолози при разкопките на Калиакра. Според Бони Петрунова, завеждащ секция „Средновековна архео-



логия“ към Националния археологически институт с музей към БАН, такава монета на Калиакра досега не е откривана. Находка-

та има изключителна стойност, защото е сечена в малка емисия. Изработена е от бронз и е с високо качество. От едната ѝ страна е изобразен двуглав орел, а от другата – анаграма на Тертер. Ръководителката на разкопките обясни, че деспот Иванко Тертер е прибягнал до сечене на монети, за да бъде независим, след като отношенията между Добружанското деспотство и Търновското царство се влошили.

КУЛТОВ КОМПЛЕКС ОТ VIII – IX ВЕК Е ОТКРИТ ПРИ РАЗКОПКИ НА НОС КАЛИАКРА,

съобщи ръководителят на археологическия екип ст.н.с. д-р Бони Петрунова



от Националния археологически институт с музей при БАН, информира БТА. Сред многобройните гробни съоръжения археолозите са се натъкнали на култова яма, която вероятно е играла ролята на светилище. В култовата яма са се извършвали т. нар. поменални обреди преди въвеждането на християнството като официална религия в българската държава

БПОПОВА МОГИЛА КРАЙ СЛИВЕНСКОТО СЕЛО ТОПОЛЧАНЕ

Златен гроб, който датира от II век преди Христа, откри експедиция ТЕМП с ръководител Диана Димитрова в Попова могила край Сливенското село Тополчане. Находките включват ковчеже, богато украсено със слонова кост и метална пластика, златни накити, масивен златен пръстен с черен камък, както и метални и керамични съдове. Интересна находка са много добре запазените обувки от кожа

и плат, които по всяка вероятност са със златотъкани нишки.

МОГИЛАТА КРАЙ СЛИВЕНСКОТО СЕЛО КРУШАРЕ ЩЕ НОСИ ИМЕТО „КИТОВА МОГИЛА“ В ЧЕСТ НА ГОЛЕМИЯ БЪЛГАРСКИ УЧЕН И АРХЕОЛОГ ПРОФЕСОР ГЕОРГИ КИТОВ

Археоложката експедиция ТЕМП с ръководител Диана Димитрова откри



тракийски гроб от римската епоха, най-вероятно той е на знатна жена. В него бяха намерени запазени помади в два стъклени съда, приличащи на колби. В гроба бяха открити и златни накити. Най-голям по размер е златният венец. „Листенцата са ромбоидни и са пръснати между долните крайници – между таза и глезените. По-ценни са една златна огърлица с висулка, която много точно датира гроба в началото на III век.“, обясни Диана Димитрова пред БНТ. „Имаме и две златни гривни от усукана масивна тел, две златни обици различни по тип, две златни пластини, едната от които е била около левия глезен с две женски изображения“, сподели археоложката. Открит е и стъклен ритон, който е единствен по рода си в България. Диана Димитрова съобщи, че могилата край село Крушаре ще носи името на големия български археолог Георги Китов

МРАМОРНА СТАЯ НА КИБЕЛА В НИКОПОЛИС АД ИСТРУМ КРАЙ ВЕЛИКО ТЪРНОВО

Археолози, проучващи римския град Никополис ад Иструм край Велико Търново, са се натъкнали на мраморна стая, посветена на култа към финикийската богиня Кибела, предаде БТА. Според ръководителя на разкопките доктор Павлина Владкова помещението, което се намира в обществена сграда на централния градски площад, е изградено в края на II-средата на III век. Стените и подът на култовата стая са облицовани с разноцветни мраморни плочи, които вероятно са били доставени от гръцките остро-



ви. Според писмените извори през втори век преселници от Мала Азия са пренесли в Никополис ад Иструм култа към Кибела, наричана още „Великата майка на боговете“ покровителка на земята, възраждащата се природа и плодородието.

ТРАПЕЗИЦА, ВЕЛИКО ТЪРНОВО

При тазгодишните разкопки на хълма са открити голямо количество върхове на стрели, копия, арбалет, намерени са и над 1000 монети от късното Средновековие. Археолозите вече са почти сигурни, че хълмът е бил родовото имение на Асеновци. В източното подножие на хълма братята Асен и Петър са съградили църквата „Св. Димитър“. При нейното осветяване е дадено началото на въстанието на Асеновци. Според историците комплексът, смятан за замък на Асеновци, се е превърнал в резиденция на владетелите на търновския престол до Иван-Асен II. Според археолозите не е случаен фактът, че първите мощи, дошли в Търново, са на св. Иван Рилски. Нетленните останки били пренесени от цар Иван-Асен I през 1195 г. и положени в една от църквите на Трапезица. Досега изследователите са открили останки от 17 кръстокуполни храма на хълма.

СВЕТИЛИЩЕ НА ДРЕВНИТЕ ТРАКИ КРАЙ КАЗАНЛЪШКОТО СЕЛО КРЪН

откри екип на археолога проф. Васил Николов. Според него артефактите датират от 2200 – 1900 г. пр. Хр. В светилището са разкопани 250 ритуални ями. Уникалното е това, че в тях са намерени останки от зърно и по 2–3 хромелни камъка, с които то е било стривано. Археолозите са открили



там и 5 обредни урни. В тях древните са погребвали трупчетата на бебета. В светилището край с. Крън е намерен и каменен скиптр, който доказвал, че древният жрец е разполагал и с политическата власт, коментира проф. Николов. „В центъра е направена една огромна постройка, чиято северна стена е била извита точно към север с дължина 18 метра и широчина 10 метра, като тази постройка в средата има едно обредно огнище, а пред постройката открихме бебешки гробове с бебешки скелети. Това е един обичай с погребване на бебета до едногодишна възраст, характерен само за този период и само за този край на Тракия“, твърди проф. Николов.

ПЕРПЕРИКОН

Археологическият екип на проф. Николай Овчаров е открил първите



епиграфски сведения от 4–5 и 16–17 век за Перперикон.

Става въпрос за 2 надгробни паметника с латински надписи, както и за оловен печат.

Археолозите са открили и римски път в южната част на Перперикон. Пътят минава покрай река Арда и на около 5 км. прави разклонение и достига до самия град Перперикон. До него археолозите са попаднали на нещо като занаятчийска работилница. В нея са открили определените места за обработка на метал.

Разкритието е датирано от 4–5 век сл. Христа. Това е периода на разцвет на Перперикон.

Открити са и много интересни рисунки, посочи Николай Овчаров и уточни, че става въпрос за 7–8- чертежа на играта дама. Това обаче не е само игра, а има и друг смисъл – като символ на посоките на света. Археолозите са се натъкнали и на интересен оловен печат, на който се чете името на Муселий Бакуриани от 11 век. Овчаров предполага, че Муселий е син на Григорий – основателят на Бачковския манастир.

(М.З.)

Дворецът „Евксиноград“

Дворецът „Евксиноград“ се намира на 8 км северно от Варна. Той е бил замислен като лятна резиденция на княз Александър I Батенберг. Първоначално са го наричали *Сандрово*, (по умалителното име на италиански език на княза – Sandro), но през 1893 г. княгиня Мария Луиза Бурбон-Пармска преименува резиденцията на Евксиноград – по гръцкото име на Черно море, *Ευξένος πόντος* (*Euxénos póntos*).

ГЛАВНАТА СГРАДА

Гръцката епископия във Варна на 16 март 1882 подарява „Сандрово“ на княз Александър I Батенберг. След преврата на 9 август 1886 г. Батенберг напуска България. Тогава Народното събрание гласува кредит, утвърден от регентите на 6.09.1886 г., с който се откупват имотите му в България, включително и дворецът „Сандрово“, а князът се обезщетява.

Архитектурният план на лятната резиденция е създаден от виенския архитект Виктор Румпелмайер във френски шато-стил „Луи XIII“ по идея на Александър Батенберг. Модерният дворец и градините му са завършени по времето на княз Фердинанд. Сградата е достроена от швейцарския архитект Херман Майер с участието на архитект Никола Лазаров през 1890-те години. Тя

е триетажна с конусообразен покрив

и четириъгълна кула с часовник, и е с лице към морето. На първия етаж са приемните зали, музикалната зала и салона за вечеря, на втория са били разположени спалните на царското семейство и стаите за гости, а третият е бил предназначен за персонала. Във всеки един салон има камина с раличен цвят на мрамора, върху която е поставен часовник от колекцията на Борис III. Повечето от часовниците са реставрирани и всеки един от тях има характерен звън. Оригиналната мебелировка е изработена от махагон и орехово дърво, а огромният и тежък полилей, украсен с царската корона и златни френски лилии, е дар от Бурбоните. Дворецът разполага с кухненски помещения, постройки за прислугата и охраната, модерна винарска изба, цветарник и слънчев часовник. Той е подарен на Фердинанд от английската кралица в знак на благодарност за спасяването на британските кораби във Варненския залив.

При строежа и обзавеждането на новия дворец не са използвани само държавни финанси. В двореца са правени подобрения с личните средства на Фердинанд и Борис III. Тяхна лична собственост са и богатите сбирки от картини и други произведения на изкуството, които остават в България след заминаването на царското семейство през 1946 г. Въпреки това собствеността на двореца „Евксиноград“ си остава държавна.

Интересно е, че при „Евксиноград“ през 1893 г. е построена една от първите електрически централи в България /парна/ от 50 kW, която

работи до 1930 г. Направата ѝ струва на държавата 202 705 златни лева и е възложена на „Сименс и Шукерт“



във Виена на 29 септември 1904 г. Електрическите стълбове, поставени от фирмата, все още красят парка. През 1987 се прави пълна реставрация на двореца. Сменят се подовите настилки, килимите и тапетите. В периода 1946–1991 г. дворецът е национализиран и се превръща в почивна база на служителите на Министерския съвет на НРБ. Днес той е правителствена и държавна резиденция.

ПАРКЪТ НА РЕЗИДЕНЦИЯТА

Естествено продължение на двореца към морето е градината с езерото, известно под названието „Водни огледала“ поради интересното оптично въздействие на плаващите водни лилии. Най-елегантната и представителна част на парка е партера пред двореца, решен на две нива, с водна площ и бронзова статуя на Нептун, доставена от Франция.

За оформянето на парка са привлечени французите Едуард Андре и Анри Мартине. Корекциите на проекта в духа на европейските традиции се осъществяват от швейцарския архитект Херман Майер и немския Леерс. Паркът заема над 550 дка. Първият декоративен материал за парка е доставен от Марсилия през периода 1880–1912 г. Това са над 50 000 дръвчета и растения от 310 вида. Особено интензивни са засажденията през 1900–1910 г. По това време е създаден и декоративният разсадник за производство на посадъчен материал. Най-напред в парка са били засадени ели, кедри, кипариси и либоцедруси (около оранжериите на двореца и в парка), а след тях пищни рози, рододендрони и азалии се спускат към морския бряг.

ВИНАРСКАТА ИЗБА НА ДВОРЕЦА Е ЕДНА ОТ НАЙ-ДОБРИТЕ В БЪЛГАРИЯ

Избата на двореца е създадена през 1891 г. за княз Фердинанд I и семейството му. Планът е изготвен от немския архитект Леерс в началото на 1893 г. Избата заема две нива под земята и до днес произвежда висококачествени бели вина (12 вида) и коняк (7 вида), сред които и про-



чутия „евксинок“. Смята се за една от най-добрите в България. В нея работят специалисти от Австрия, Франция и Италия. Управител в началото е Янко Забуков, специализиран в Австрия. Той допринася много за засаждането на качествени сортове грозде и прилагането на съвременни методи за производството на нови вина и ракии. Наследява го големият специалист, завършил висше образование в Австрия и Германия – Христо Георгиев, чийто научен труд „Пълно ръководство по винарство“,

издаден във Варна през 1899 г., подпомага изграждането на модерно лозарство и винарство в цялата страна. Златният медал от Парижкото изложение през 1900 г. е израз на високото признание на вината от Евксиноградската изба.

Особено големи са заслугите на Илия Хранков, управител на избата цели 20 години. При царуването на Борис III управител е руският белогвардеец Леонид Борисович Лукианов, който завършва във Франция право и лозарство. Негово дело е конякът „Евксинок“ и гроздовата евксиноградска ракия, които и до днес са ненадминати. През 1935 и 1937 г. на международните изложби в Лайпциг и Брюксел те печелят първи награди. Оттогава досега избата Евксиноград става носител на 52 златни и сребърни медала от различни международни конкурси

(Р.К.)



преди 80 години ...

Посещението на цар Борис III в Прага

Един малко известен епизод от българо-чехословашките връзки

В брой втори на списание „Българи“ представихме цар Фердинанд I не само като държавник, но и като страстен природолюбител и пътешественик. Материалът, който помещаваме по-долу, се явява до известна степен продължение на тези тема. Той касае до голяма степен наследеното от сина на Фердинанд Борис III влечение към природните науки и пътешествията.

Цар Борис III



Точно преди 80 години, в началото на месец април, вестник „Národní listy“ съобщава, че „предната вечер в 21 часа и 25 минути, сряда, на една от пражките гари, „Ернст Дьони“, инкогнито пристигна българският цар Борис III“. Той е съпровождан от полк. Драганов и от директора на царския научен институт д-р Иван Буреш. Както повелява протоколът, на гарата българският монарх е посрещнат от посланика д-р Борис Вазов, брат на народния поет Иван Вазов, съпругата на посланика и останалите членове на дипломатическата мисия. Предвижда се царят, който пътува инкогнито под името граф Рилски, да остане два или три дни в столицата на Чехословакия.

Българският монарх е първият владетел на славянска държава, който посещава Прага. Затова журналистите на „Národní listy“ не крият симпатиите си към неговата личност, описвайки го като човек с „модерни разбирания“, високообразован: „Цар Борис III грабва вниманието чрез любезното и непринудено държание още при първата среща. Облечен е съвсем скромно, в тъмносини дрехи, черно градско палто, твърда шапка, а в ръцете си държи багун. Не обича почестите и бърза винаги първи да подаде ръка, а с усмивката и говора си иска да стопи дистанцията между него и събеседника си. Сивите му очи отразяват мечтателността на поетите и учените от висшите кръгове. Бурбонският му нос и свитата му уста „издават“ кралския му произход.“

Царят е окачествен и като способен държавник, който с встъпването си на трона се нагърбва с тежки и отговорни задачи – възстановяване на страната, предпазването ѝ от болшевизма, при това в разцвета на силите си – на 35 години, когато всеки млад човек се „радва на живота“. Изглежда, че българският владетел си е спечелил репутацията на ревностен привърженик на културните контакти между отделните славянски народи. Неслучайно той е наречен „искрен приятел на чехословашкия народ“. Изглежда и чешката общественост споделя същите чувства, тъй като вестникът отбелязва, че макар царят да пътува инкогнито, неговото пребиваване в града на стотен кули не е останало незабелязано от стра-

на на пражани, които са проявили подчертан интерес към „славянския крал“. Всекидневникът се изказва оптимистично, че височайшето посещение ще допринесе за укрепване на приятелските връзки между двата народа.

Разбира се, „Národní listy“ отделят значително място на официалната част от пребиваването на царя в Прага. Така например, в статията „Българският крал в Лани“ се съобщава, че царят, придружаван от Ян Масарик, посети президента Масарик. При влизането на царя в двореца в 16.30 часа е издигнато българското знаме. В залата той е посрещнат от президента Масарик и дъщеря му Алис („д-р Алис Масарикова“) в качеството ѝ на първа дама, шефа на протокола, началника

Цар Борис III



на военния кабинет. В 17 часа на гостите беше сервиран чай. Вечерта, в 8 часа, в чест на царя е дадена тържествена вечеря.

Вестникът представя цар Борис III на чешката общественост не само като държавник и владетел, но и като страстен природолюбител и запален пътешественик.

Изданието посвещава няколко статии на тази тема. Всъщност, доста показателна в това отношение е характеристиката, която вестникът му дава: „Младият български владетел принадлежи към малцината короновани особи, които са посвещавали свободното си време на науката. Днес той е единствен в това отношение“. Както се знае, неговият баща цар Фердинанд I е и неговият първи учител – самият той е запален ботаник и ентомолог, донасяйки със себе си редица нови видове насекоми по време на своите пътешествия. В обширна статия, озаглавена „Българският крал Борис III възхитен от колекциите в националния музей в Прага. Височайше посещение на славянски владетел при чешки учени“, изданието представя подробна картина от посещението му във въпросния музей. Описвайки младият владетел като любител и познавач на флората и фауната, вестникът дава интересна информация за срещата му с шефа на музея д-р Обенбергер – по време на обиколката си из



Замъкът в Лани

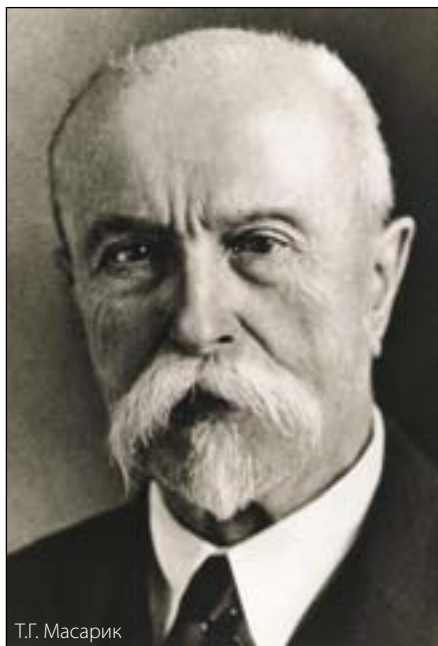
изложбените зали, където се чувства „в свои води“, българският цар „често го прекъсва“, демонстрирайки своите забележителни познания по зоология. Както се посочва в статията, „ясно беше, че българският крал владее цялата ентомологическа наука и беше радостно да се види как главният директор д-р Вавра, д-р Обенбергер и техните асистенти учудени слушат един истински крал, който в този миг можеше спокойно да седи зад професорската катедра. Удивлението стана все по-голямо, когато Негово Величество започва да употребява често чешки език, особено, когато негови събеседници са младите асистенти и на които

обещава помощ при участието им на научен форум в България. Освен това, той знае много добре и животинския свят на Чехословакия, особено в словашките земи.“

Последният ден от пребиваването си в Прага цар Борис III посвети на българските студенти, учещи се в чешката столица. В българското посолство той прие делегация на тамошния български студентски национален съюз и „Българска седянка“. В тяхно присъствие българският владетел не само се изказа доста ласкаво за „чехословашкия народ“, но и го даде за пример пред своите сънародници: „Чешкият народ, чрез своето минало и настояще още дълго време ще служи за нагледен пример на нашата България и ние, българите, имаме още какво да учим от чехите“. Наред с това, в салона на посолството се събра ръководството на дружеството „Чехословашко-българска взаимност“ начело с проф. Иван Мърквичка, „Единство на славянските жени“ със своята заместник-председателка госпожа Сисова-Стефанова, както и видни членове на българската колония. Царят прекара цял час в разговори с присъстващите и не скри радостта си, че толкова сърдечно е приет в Чехословакия. На следващия ден цар Борис III продължи своето пътешествие, отпътувайки инкогнито за Берлин.

Красимира Мархалева

По материали от чешкия печат



Т.Г. Масарик



Т.Г. Масарик

Българските възрожденски книги

През епохата на българското Възраждане словото, написано на роден език, се превръща в индикатор за формиращото се национално съзнание. Важно значение за развитието на българското освободително движение и за формирането на независима българска държава изиграва започналият през първата половина на XIX век процес на формиране и утвърждаване на единен книжовен език.

Споровете около съдбата на бъдещия официален език на българите: дали да се основава на традиционния църковнославянски, дали да се подчертаят неговите славянобългарски корени (с руски и други славянски заемки) или да се развие под влияние на говоримия език, водят до оформянето на три основни течения в българската езиковедска наука. В крайна сметка, представителите на последното направление, новобългарското, вземат връх към средата на XIX век.

На основата на източнобългарския диалект окончателно се оформя обликът на съвременния български книжовен език чрез творчеството на наши възрожденски писатели, публицисти, вестникари и книгоиздатели и разпространители като Петър Берон, Васил Априлов, Найден Геров, Сава Доброплодни и много други. По пътя към създаването на официалния език на следосвободителска България, няколко са творбите, оставили трайна следа за оформянето на националното ни самочувствие и езикова култура.

АБАГАР

„Абагар“ (или Молитвеник) е първата печатна книга на говорим български (не църковнославянски) език, от която днес са запазени общо 19 екземпляра. Издадена е в Рим през 1651 г. от българския католически епископ Филип Станиславов. В нея авторът



разказва чудната история за цар Абагар (Авгар), получил от Христа собствения му неръкотворен образ. Състои се от 5 свитъка на кирилица с няколко илюстрации. Съдържа апокрифни молитви и разкази с религиозен характер, много от тях в разрез с каноните на католическата църква. Заглавието, с което е известна книгата, идва от включеното в нея апокрифно послание на цар Абагар до Исус. В езика на „Абагар“ се вмъкват новобългарски елементи, личи и влиянието на сръбохърватския език. Това е първото печатно издание, което 120 години преди Паисий напомня на католическа Европа за съществуването на българска народност в рамките на Османската империя – ранна стъпка към разширяването на понятието за общностна принадлежност у българите и формирането на българско национално съзнание.

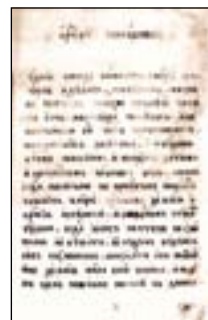
ИСТОРИЯ СЛАВЯНОБЪЛГАРСКА

„История славянобългарска“ е първото произведение на българската историография, написано от Паисий Хилендарски в периода 1760–1762 г. в Хилендарския манастир. Първият й препис е направен от Софроний

Врачански през 1765 г.

„Историята“ на светогорския монах Паисий с право е сочена като ключов момент за началото на българското Възраждане. В дългите векове на чуждовластие българите загубват чувството си за национална принадлежност. В мултиетническата Османска империя християните по правило изтъкват като отличителна характеристика по-скоро религиозната си, а не етническата принадлежност. В „История Славянобългарска“ за първи път се утвърждават ключовите понятия за националната ни идентичност – народ, език и отечество. В този смисъл творбата на Паисий се превръща в своеобразна програма на Българското възраждане.

„История славянобългарска“ съчетава история, автобиография и публицистика. Подзаглавието ѝ е: „За народа, българските царе и светци и за всички български деяния и събития“ В произведението се преплитат средновековни и ренесансови елементи. Тя има няколко тематични



центъра: родословната история на българите, както и политическата, църковната и културната история на народа ни. Паисий пише на достъпен български език и налага

собствени идеи за необходимостта от национално самоосъзнаване. Творбата носи силно полемичен характер. Давайки на българите познания за историческото им миналото, Хилендарският монах им връща чувството за национално достойнство и им помага да се идентифицират.

НЕДЕЛНИК



„Кириакодромион, сиреч Неделник поучение“ се определя от изследователите като първата печатна книга на новобългарски език, въпреки че съществуват и по-ранни печатни

книги. Написана е от Софроний Врачански и е издадена през 1806 г. в румънския град Римник (днес Ръмнику Вълча). От малобройните му завършени съчинения това е единственото, което Софроний успява да отпечата. Книгата представлява сборник от 94 неделни и празнични проповеди и поучителни слова, събрани в 530 страници хронологично по реда на годишните празници, за които се отнасят. Съдържанието на Софрониевия Неделник се състои от две части. Първата е озаглавена „Поучения избраная от святаго Евангелие и от других многих божественных писания“ и съдържа предимно неделни поучения. Втората част – „Поучения на празником господним. .“ – съдържа предимно слова за християнските празници.

„Неделникът“ представлява компилация от преводни гръцки текстове. Книгата се счита за български протопип на „Кириакодромион“ от гръцкия проповедник Никифорос Теотокис, издадена за първи път през 1796 г. в Москва.

Софроний подготвя ръкописа през зимата на 1805–1806 г. Заглавната страница на Неделника съобщава: „напечата ся и право описа ся от Димитрия Михайло Попович и от Георгия, син его“. Това са членове на старата печатарска фамилия на Поповичите, които от десетилетия имат печатница в Римник. Отпечатването на книгата в 1000 екземпляра траяло от 24 април до 25 ноември 1806 г.

До Освобождението „Неделникът“ претърпява още три издания: през 1856 г. в Нови сад, през 1865 г. в Букурещ, през 1868 г. в Белград. До 1937 г. е препечатван още 5 пъти и се счита за емблематична книга от периода на българското Възраждане. Софрониевият Неделник е една от първите седем български книги, намерили място в Световната дигитална библиотека /World Digital Library/ – <http://www.wdl.org/en/item/273/>

РИБЕН БУКВАР

Първият светски български учебник „Буквар с различни поучения“ е написан от Петър Берон, издаден е през 1824 г. в Букурещ и отпечатан в Брашов със средствата на Антон Йованович. Популярното му название „Рибен буквар“ идва от рисунката на делфина на корицата и с това название той става изключително известен. Букварът се състои от предисловие, 8 раздела, обръщение към читателя и приложение от 12 рисунки на животни. Енциклопедичен по съдържание, написан на говорим български език, той е съобразен с особеностите на детската възраст и дава основни знания за езика, молитви на черковнославянски език, нравствени поучения, умни и добри съвети, басни, различни истории, физически сказания, аритметически знания.

Берон е изпробвал Буквара в собствената си педагогическа практика и едва тогава го е предложил за отпечатване и разпространение. Освен това в него авторът представя за първи път подробно описание на модерната по онова време взаимоучителна метода на Бел и Ланкастър, която само 10 години по-късно се внедрява като основен педагогически метод от Неофит Рилски в Габровското училище. Същото се отнася и за препоръчания от Берон нов метод на първоначалното обучение по четене, звуковането, т. е. изговарянето на звуковете самостоятелно, чисто, но не с добавка на други звукове, както е практикувало църковното училище с буквената метода.

За възрожденската ни култура от първата четвърт на XIX век „Рибният буквар“ е педагогическа, просветна, езикова и литературна новост. Той

се превръща в „настолната книга“ на Българското Възраждане. До Освобождението е преиздаден седем пъти (1824, 1841, 1847, 1850, 1856 и 1862 г.), а след него до наши дни още пет пъти – през 1939, 1942, 1949, 1964 и 2004 г.

„Рибният буквар“ е вече и в Световната дигитална библиотека /World Digital Library/ – <http://www.wdl.org/en/item/274/pages.html>

БЪЛГАРСКИ НАРОДНИ ПЕСНИ

„Български народни песни“ е сборник с текстове на народни песни от различни части на България, съставен от братята Димитър и Константин Миладинови от Струга. Той е издаден през 1861 г. в Загреб. Сборникът е замислен още през 40-те години на XIX век. Димитър Миладинов е насърчен от руския славист проф. Виктор Григорович, който посещава Охрид през 1845 г., среща се с него и двамата заедно отиват в Струга, където Григорович записва българска песен, чула от майката на Миладинови.

Сборникът съдържа 665 народни песни и 23 559 стиха, разделени на 12 части (героически, хайдушки, любовни, митически песни и други), както и легенди, описания на сватбени обичаи и детски игри, български имена, поговорки и гатанки. След публикуването на сборника, братя Миладинови са арестувани от османските власти и са отведени в Цариград.

Братя Миладинови отбелязват най-високите достижения в изучаването на българския фолклор през Възраждането с богатството и разнообразието на песните, с поетическото вдъхновение, с точността в подбора. Сборникът играе голяма роля в развитието на съвременната българска литература, защото неговите песни са поетически модел на големи поети – Иван Вазов, Пенчо Славейков,



Кирил Христов, Пейо Яворов и др. Техният труд става основа за формирането на съвременния български език на базата на живите говори.

Професия екскурзовод

Големият български преводач на чешка литература Васил Самоковлиев е един от многото представители на българската интелигенция, напуснали България след ноември 1989 г. Жизненият път на университетския преподавател, превел на български творби на Чапек, Ванчура, Парал, Храбал и Кундера, се променя коренно, след като се премества да живее в Прага. Чешката столица е голямата му любов. Но тук той „вкусва“ от нелеката съдба на повечето емигранти. За множеството перипетии, поднесъл му новият и различен начин на живот, както и за познатата му от българското Черноморие професия на екскурзовод, упражнявана в други условия, той ще разказва в рубриката „Бележки на екскурзовода“. В България Васил Самоковлиев работи като преводач, университетски преподавател и екскурзовод. Написаното от него ни убеждава, че четвъртата му професия или по-точно призвание, е на писател. (Б.ред.)



**КОГАТО НЕ МОЖЕШ ДА ИМАШ
ТОВА, КОЕТО ОБИЧАШ, ОБИЧАЙ
ТОВА, КОЕТО ИМАШ!**

Тази професия, която днес в Чехия и Гърция е мой основен източник на препитание и емоции, си ме избра сама. Един към друг ни тласнаха,

както често в живота става, обстоятелствата, по-късно тя стана мое хоби и добър начин през ваканциите с жена ми Татяна хем да припечелим по нещичко, хем да си изкараме безплатно лято на морето. Та кой можеше по онова време да си позволи разкоша да изкара три месеца

на Слънчев бряг? В хотел, с храна в ресторант, вечер – по най-атрактивните заведения? А инак не беше никак лесно: трансфери по нощите, екскурзии, сутрин, обед и вечер. В ресторанта да поръчваш менюта, да пишеш сметки и плащаш с чешка книжка, накрая да спретнеш

отчет, без да си прескочил лимита, че инак тутакси ти клъцват и без туй хилавата заплата. Да не говорим за постоянните битови проблеми, които трябваше да се решават в хотела и ресторанта. Туй няма, онуй няма, тичаш, оправяш, решаваш проблем след проблем, оплаквания от всякакъв характер се сипят върху главата ти, ама като си млад и животът е пред теб, кой ти забелязва такива подробности. Свърши се сезонът, връщаш се към рутинната си работа и ежедневието, забравяш всичко лошо и с нетърпение чакаш началото на новото лято. Виждаш понякога автобус на „Балкантурист“ и нещо ти трепва, представяш си тичащата насреща ти бяла разделителна линия на шосето и ти става едно х-у-у-баво. Всеки от нас като дете си мечтае да стане такъв или онакъв, прекрасно е да знаеш от малък какво искаш, да се стремиш към това и да реализираш мечтата си. Смятам за голям късмет да се сбъдне детската ти мечта и да се посветиш на професия, която те прави щастлив за цял живот. За съжаление, малцина могат да се похвалят с подобно боже благоволение. В повечето случаи не става това, което искаш, обстоятелствата ти предлагат нещо съвсем различно, и човек опитва, търси. Някои се намират, някои така и до края на живота си сами не знаят какво са искали и това, което вършат заради препитанието си им е досадно, мъчително, често и безполезно, дори вредно за обществото. Сигурно ви се е случвало да се срещнете с подобни хора и на собствен гръб сте изпитали негативните резултати от подобен сблъсък. Най-лош пример е учител, който мрази децата. Горките деца! Не бих искал да бъда на мястото им. За хората от подобен род това трябва да е ад. Харесва ми една арабска поговорка, която казва: „Когато не можеш да имаш това, което обичаш, обичай това, което имаш!“ Прекрасна, простишка философия да съхраниш психиката си и да не изгубиш радостта си от живота.

„МЪЖЪТ ЗАД ЩАНДА“

На мен точно тази философия на няколко пъти ми помогна, най-вече тук, в Прага. Когато през лятото на

1996 година, подтикнати от обещанията за помощ на познат чех, решихме с жена ми да дойдем да живеем в Прага, за да сме по-близо до дъщеря си, омъжена в Германия, аз започнах да се подготвям за тази не-лека стъпка в живота ни. Работехме като екскурзоводи с чешки туристи в родното Поморие, вече за частна фирма „Балканов“, чийто собственик със съпругата си за мен остават едни от най-прекрасните българи, които съм срещал в новите времена на частния бизнес. Общувайки с туристите, дори по време на екскурзии, споменавах, че е моя отколешна мечта да живея в Прага, че се глася да опитам да я осъществя на есен и че ще съм благодарен всекиму за всякаква помощ. Мнозина чехи ми даваха визитките си и ми обещаваха съдействие да си намеря подходяща работа, квартира и какво ли не. Вярвам, че бяха искрени. Но както се случва на хора, на които прекалено много им върви, трябва да се случи и нещо лошо, което да ги препъне или тупне по главата. В мига, в който с два куфара, две пътни чанти, с цяло съкровище от 1000 марки и голям куп визитни картички с надежди, се изсипахме на автогара „Флоренц“, недоспали от пътя и уморени, и до днес не разбрах как изчезна личната ми чанта със споменатите богатства и най-вече с паспорта. Какви бяха патилата ни, оставям за по-късен разказ. Споменавам тази история само за да подкрепя с пример мъдростта на споменатата арабска поговорка. В резултат на случилото се на „Флоренц“, аз трябваше да поработя няколко месеца като зарзаватчия. Забавно, нали?

Като в холивудски сценарий – универзитетски преподавател предлага краставици и тиквички! На мен никак, ама никак не ми пречеше, напротив. Знаех, че е временно и приех това като главна роля в чешки сериал „Мъжът зад щанда“ и безумно се забавлявах. За кратко време спечелих симпатиите на всички пенсионери /най-вече пенсионерки, разбира се!/ от квартал „Оржеховка“, които почти всеки ден идваха да си купят по нещичко, най-вече за да си поприказват с мен за младостта и българското Черноморие. Предлагам например

да опитат мандаринките, когато ме питаха „Сладки ли са мандаринките, пане професоре?“, едва прикриваха гримаси, че мандаринките са кисели, но купуваха, за да не ме разочароват, благодаряха ми от сърце, когато им предлагаш рецепти как да приготвят закупения зеленчук /бях ги написал у познати и размножил на ксерокс!/, и така денят ми в зеленчуковия магазин изтичаше много бързо. Така че още веднъж: нямате ли това, което обичате, обичайте това, което имате.

ПРОФЕСИЯТА НА ЕКСКУРЗОВОДА В ПРАГА МИ НОСИ МНОГО И САМО РАДОСТИ

Но да се върнем към професията на екскурзовода. Тук, в Прага, тя ми носи много и само радости. Сега не е както някога на „Слънчев бряг“ да са разправяш с шофьори, келнери, готвачи, хотелиери, да висиш нощем по летищата, да се чудиш какви лъжи и оправдания да измисляш, за да укротиш с право оплаквания се турист, да слушаш със стиснати зъби хули и обиди за народа си и манталитета му, да се бориш с цифрите в отчета след всяка група /и без калкулатор, тогава ги нямаше!/. Тук цялата организация е поета от фирмата, ти само посрещаш, обслужваш – показвайки, разказвайки, информирайки, съветвайки, и изпращаш. Да не говорим за това, че за първи път в живота ми качеството на моя труд се отразява на финансовите ми възнаграждения. Така че, работата ми носи много радости, а наред с това добри пари, за да не мисля /както някои мои приятели в родината-мощаха/ с какво ще платя наема, тока, водата,





как да прогоня „бялата тишина“ от хладилника. Мой приятел шегобиец, знаещ удовлетворението ми от тази професия веднъж каза: „Живот си живееш ти с тази професия. Като проститутка-нимфоманка /сравнението не е случайно, провокирано е от мен самият, защото аз често казвам като анекдот, че екскурзоводите си приличаме с тружениците на най-древната женска професия с това, че и те, и ние, си вадим хляба на улицата и че от много работа ни болят определени органи, нас устата и гърлото.../ Хем си прави кефа, хем добре ѝ плащат, какво да искаш повече?“

СРЕЩАТА МИ С ТАЗИ ПРОФЕСИЯ СЪВСЕМ НЕ БЕ ЛЮБОВ ОТ ПРЪВ ПОГЛЕД

Бях студент след втори курс, вече със семейство и дете, и трябваше да мисля как да припечеля нещичко през ваканцията. И тъй като учех чешки, а на „Слънчев бряг“, на два-сет километра от родното Поморие, имаше вече от десетина години много чешки туристи, семейният съвет реши, че трябва да опитам като екскурзовод. В ония години, в края на шейсетте, още нямаше професионално подготвени кадри, институтите по туризъм във Варна и Бургас бяха в началото си, та екскурзовод можеше да стане всеки, който поназнайваше някакъв език. Когато се представих на бъдещия си шеф Любчо Русков /прекрасен човек, точен, справедлив, етичен, добронамерен/ и чух какво всичко трябва да върша, и че за всяка грешка от моя страна ще ми клъцнат заплатата, идеше ми да се завъртя на пета и да изчезна. На всичко отгоре чешкият ми бе твърде скромнен, речниковият ми запас – беден, в падежите и окончанията – неувереност, а и никакви помагала на този език. Единствено-

то, което получих, бе лист на ксерокс с приветствени думи към чешките туристи, които трябваше да казвам при посрещането на групата. „Драги гости! От името на „Балкантурист“ и от свое име най-сърдечно Ви приветствам с „Добре дошли“ в слънчева България и ви пожелавам...“, и така нататък. Положих огромни усилия да науча споменатите слова наизуст, на другия ден трябваше да посрещна първата си група на ж.п. гара Бургас. Когато няколко години по-късно вече преподавах чешки език в Института по туризъм – Бургас на бъдещи екскурзоводи или като методист на Слънчев бряг, често давах за пример своите комични първи стъпки, за да вдъхна кураж на уплашените бъдещи колеги, защото знае се, че всяко начало е трудно. Та, на бургаската гара пристига цяла влакова композиция от Прага, безброй групи... С табела с номера на групата си, обикалям и я търся, намирам я, повеждам я към автобуса, товарят се багажи, туристите заемат местата си. До тук добре. Автобусът потегля и аз трябва да започна да говоря. Най-напред приветствените слова. Вземам микрофона, поемам си дълбоко въздух, и с огромно старание за добро произношение подхващам: „Драги гости! От името на „Балкантурист“ и от свое име...“ и до тук! Табула раз, прозорец, тотален блокаж. Ами сега? Хващам с лявата си ръка дясната, която държи микрофона и се тресе, и заеквайки изричам: „Извинете, но микрофонът се развали, не работи...“ Толкоз. Това е най-кратката екскурзоводска беседа в кариерата ми. До Слънчев бряг ни думам, седя скован, плувнал в пот, пламнал като божур. За щастие чехите бяха много мили с мен, навярно заради младостта ми и заради огромното ми старание. Все пак бях студент-бохемист, бях решил да посветя живота си на техния нелек, но прекрасен език и това сигурно ги е радвало. Когато години по-късно си бях изградил име на добър професионалист и ми бе възложена методическа работа, т.е. да изпитвам кандидати за екскурзоводи с чешки, да пътувам с групи по екскурзии, за да слушам разказа на екскурзовода и да го коментирам и оценявам, едва някой е подозирал, че началото ми е било така комично.

ГОДИНАТА БЕ 1968

Преди до стигнем до августовските събития, лека полека се бях поотпуснал, но самочувствие – никакво. Избягвах контакти с колегите от комплекс, че не мога да се меря с тях. А те пък мислели, че съм надут и самонадеян. До една екскурзия до Златни пясъци, където около обедната трапеза се бяхме събрали почти всички от т.н. чешки сектор. Почнаха да се разказват вицове и аз не се сдържах. По онова време те бяха моя слабост и там бях в стихията си. Подхванах ги един след друг. Всички се превиваха от смях и оттогава ледовете помежду ни се разтопиха. Търсеха ме, когато се съберяха някъде вечер, давах ми различни практични съвети, научиха ме как за сметка на групите да си пийвам изискани питиета и да храня и поя гостите си, зародиха се приятелства, които се съхраняваха във времето. Компанията на чешките екскурзоводи бе твърде пъстра. Бохемисти нямаше. Или нашенци, които са били на работа в Чехословакия 50-те години, или хора с чешки произход, или студенти, учещи там. По августовските събития, когато чехите бяха объркани, уплашени, нещастни, оставаха принудително още няколко дни, без да имат връзка с близките си, без да знаят какво точно става в родината им, всички ние бяхме на тяхна страна. Някои от студентите скъпо заплатиха за това си съпричастие – не им разрешиха да се върнат в Чехословакия и да довършат следването си. Щях да изгоря и аз – спаси ме само това, че бях местен и, че баща ми и фамилията ни имаше заслуги към строя. /Моментът е много подходящ и аз да се пиша дисидент, ама нейсе, от мен да мине!/ Е, конско и упреци чух достатъчно, лошата слава на привържениците на „Прахката пролет“ продължаваше да преследва всички бохемисти, докато завършим. Но дотук с лирично-политическото отклонение. Не можех да прескоча тази дата, тъй като е годината на моето раждане като екскурзовод, а и в резултат на промененото в следствие отношението към България и българите, на следващата

година чешките туристи на Слънчев бряг бяха твърде малко, основно деца в ученическите лагери и пенсионери. От трийсетина екскурзоводи следващия сезон бяхме останали само петима-шестима. Тогава разбрах, че моят първи шеф в живота ми /явно много ми е провървяло/ е видял в мен заложби за бъдещо развитие и е държал на бъда един от малкото. Радвам се, че не го разочаровах. От онзи сезон нататък ме смятаха за един от най-добрите, изпращаха ме да решавам критични ситуации или проблеми, да укротявам конфликтни водачки или представителки. Докато следвах, работех през летата, след завършването за една година бях и на щат в „Балкантурист“ – „Слънчев бряг“. След това започнах да преподавам чешки език в Института по туризъм – Бургас и през ваканциите вече контролирах всички чешки говорещи екскурзоводи от Обзор до Мичурин тогава. Не съм злоупотребявал с позицията си на контролиращ, не съм обиждал или унижавал никого. Напротив, стараех се да бъда полезен със съветите си, защото си мисля, че вече знаех много за онази професия, по онова време в България почти в пелените си.

КОГАТО СЕ ИЗПРАВЯШ ПРЕД ПУБЛИКА, ТРЯБВА ДА ИМАШ ПРИЛИЧЕН, СПРЕТНАТ ВИД, ДА СИ УСМИХНАТ, ДА ИЗЛЪЧВАШ ДОБРОНАМЕРЕНОСТ

Представете си, че сте някъде в чужбина. Пред вас застава млада жена, преливаща от тлъстини, с очертани от потта мишници, косата ѝ мазна и спластена, роклята ѝ виси от едната страна, а погледът ѝ, докато ви говори, блуждае някъде над вас. Е, ще ви хареса ли? Естествено, не искам да кажа, че всички трябва да сме красиви, но когото се изправяш пред публика, трябва да имаш приличен, спретнат вид, да си усмихнат, да излъчваш добронамереност. Знае се, казал го е нашият народ, „По дрехите посрещат...“ А ако ги спечелите и с ума си, и най-вече с човещината си, няма начин да не признаят, че сте добър. Като казвам ума, имам пред вид нивото на владение на чуждия език, точността на подаваната ин-

формация, умението разказът ви да бъде интересен, да сте сладкодумен, забавен, дипломатичен, когато ви задават какви ли не въпроси, отзивчив, когато искат от вас да помогнете за какво ли не и още безброй дребни на вид неща. Главното е да ги предразположите като слушатели, да спечелите доверието им. Така ще ви запомнят с добро. Всичко това аз съм го разбрал отдавна и по тези елементарни правила градя своето общуване с туристите, били те чехи, българи, руснаци, гърци, кипърци. Помогнали са ми и срещите ми с екскурзоводи, пътувайки по Европа. Не, така не! Аха, това е добра идея, купувам! Пътувахме с немска група за Париж. Като навлязохме във Франция, екс-

времената са такива, че ако някой иска подробна информация, има книги бол и интернет. Едва ли някой ще запомни имената и датите, които изсипвате върху им, най-вече ще запомнят поведението и човещината ви. Когато слушам похвали и суперлативи за себе си, че съм много добър, страхотен и прочее, винаги отговарям: „Е, да не прекаляваме. Просто си върша работата с обич и се опитвам да бъда обикновен, почтен човек, нищо повече.“ Сигурен съм, че похвални слова за себе си е чул всеки от нас, когато върши работата си с обич и от сърце. А ако притежавате и чувство за хумор и то е добро и с мярка, няма какво повече да искат от вас. Веднъж, в края на обиколна екскур-



курзоводката пушна френска музика, говореше и редуваше разказа си с популярни френски песнички. Удоволствието от пътуването бе огромно! Оттогава провеждам така и аз екскурзиите си – с гръцка музика на Корфу, с чешка – по чешките маршрути. Спомням си и една екскурзоводка в Будапеща. Отдавна съм забравил разказаното от нея. Помня само, че беше елегантна дама в напреднала възраст, българският ѝ чепат, със силен акцент, но мила, усмихната, обаятелна. Дал съм си сметка, че туристите са хора в отпуск, дошли да видят нещо различно, интересно, да си починат, да се позабавляват, а не да им тъпчат в главата история, дати, имена. Сега

зия по остров Корфу, където прекарах десетина чудесни лета, след като съм бил с чешки туристи цели десет часа, от които поне пет съм говорил, като се почне от гръцката митология, всичко най-интересно за острова и Гърция, та се свърши с рецепти от гръцката кухня, разделяйки се с туристите, една госпожа, след като изсипа безброй комплименти, ме попита „И не се ли уморявате, толкова часове, толкова информация?“ Усмихнах се и ѝ отговорих: „Мила госпожо, видяла ли сте актьор, който току-що да е изиграл Хамлет и да каже, че е уморен?“ Та така...

Васил Самоковлиев

Преводът е мост между две култури

„Искам да се приемат културата и литературата на нашите два малки народи във възможно най-широки рамки и взаимоотношения“, казва чешката българистка Дана Хронкова

Когато през есента на 1949 г. студентката Дануше Хронкова е разпределена да учи българистика вместо естетика в Карловия университет, тя има смътни представи за България и за българската литература. Още през първата година от следването си обаче е силно заинтригувана от редица чешки изследвания за българското минало. Решаващи за нея се оказват и думите на известния професор Бохуслав Хавранек, който казва че „всеки бохемист трябва да е най-напред българист“

Днес името на Дана Хронкова е неразривно свързано с развитието на българистиката в Чехия. На нея чешките читатели дължат и едни от най-хубавите преводи на българска поезия. (б.ред.)

Д-р Хронкова, защо избрахте да следвате българистика в Карловия университет?

Това стана случайно. Кандидатствах във философския факултет бохемистика и естетика. През 1949 година някои от специалностите бяха закрити или с ограничен брой места, като на тяхно място бяха сложени други предмети, без да могат кандидат-студентите да изберат каква специалност ще следват. Мен ме приеха бохемистика и българистика. Не можех да си представя как ще се справя със специалност, която ми беше напълно непозната. Не исках да се отказвам от следването си в Карловия университет и затова не ми остана нищо друго, освен да седна в Народната библиотека и да започна да чета стари чешки изследвания по българска история, фолклор, литература и език от последната трета на 19 век до Втората световна война. Колкото повече четях, толкова повече се убеждавах, че става въпрос за една много интересна и стойностна специалност. Четенето на тези книги предопредели и центъра на бъдещите научни стремления в моя живот.

Говорите перфектно български. По какъв начин овладяхте до съвършенство този език?

Книжовния български език научих в процеса на обучението – най-вече от четенето на българска белетристика, литературна критика и специализирана научна литература.

Разговорния български език научих по-късно, по време на изследователските си престои в България и контактите си с български колеги и приятели. Веднага след като завърших обучението си, ми се отвориха две нови възможности за доусъвършенстване на българския език: от една страна – чрез работата ми по обширното академично издание на българо-чешкия речник на Карел Хора (издаден през 1959 г.) на работното ми място в Отдела по славистика на Чешка академия на науките, от друга – чрез преводите на произведения на български автори на чешки език. Между тях са поезията на Христо Смирненски, отчасти преводи на творби на мои съвременници, които ми поръча чешкото национално радио, и преводът на приказките на Ран Босилек, който излезе през 1960 година под заглавие „Колело на българските приказки“. Превеждах приказки и след това, – от Николай Райнов например, както и от по-модерни автори като Валери Петров. По-късно превеждах и драма (Иван Вазов, Рачо Стоянов), проза (Вера Мутафчиева), но предпочитам съвременна поезия (Блага Димитрова, Веселин Ханчев, Константин Павлов, Вълчо Раковски, Стефан Цанев и др.)

Как бихте определила превода на художествена литература?

Това е мост между две култури, но и изключително средство за опознаване

не само на родния, но и на чуждия език.

Какъв беше първият Ви контакт с България?

Първият ми контакт с България беше също случайност. След като завърших втората година от обучението си, ме поканиха да замествам една екскурзоводка и да развеждам група студенти, които отиваха за три седмици в Обзор. Този пръв досег с българското море ме впечатли изключително много. Винаги съм искала не само да владее перфектно български, но и да опозная поне част от българското Черноморие. По-късно, по време на кратки учебни практики, стажове и конференции, опознах също така и българската природа. Пропътувах България надлъж и нашир – Родопите и Пирин, Рила и Стара планина, Витоша и Ком. Видях подбалканските градчета, розовата долина, Казанлък, Копривщица, Пазарджик, Банско, Мелник и Асеновград. Възхищавах се на стария Пловдив, Търново и на тетевенския Балкан. Днес чувствам българската природа толкова близка, колкото и тази в Южна Чехия, откъдето е родом моят съпруг. Близка ми е като Побероуни, където живеем, и Бескидите, където често пътуваме, за да съберем сили. Чувствам България като втора родина.

С какво се занимавахте след приключването на работата по чешко-

българския речник?

Останах да работя в литературоведската секция на Отдела по славистика в Академия на науките. Там се занимавах с области, които ме интересуват и до днес – чешко-български отношения и съвременна българска литература. Вълнува ме литературният период на българския модернизъм – символизъм, експресионизъм и дидактизъм, който представлява интерес и до днес за младите българисти както в България, така и в Чехия. В сътрудничество с издателство „Одеон“ успях да издам превода си на Гео Милев, подготвих изданията на поети като Пейо Яворов, Пенчо Славейков, Николай Лилиев, Никола Фурнаджиев, Асен Разцветников, Атанас Далчев и Дора Габе и се стремях да ги впиша в чешкия литературен контекст. Предполагам да превеждам поезия пред проза. По чешката телевизия беше драматизирана поемата „Септември“ на Гео Милев. Направиха се рецитали на българска поезия, които се появиха освен по телевизията и в литературното кафене „Виола“ и на сцената на „Пракка Лири“. С някои български критици и съвременни автори като Блага Димитрова, Радой Ралин, Вера Мутафчиева, Тончо Жечев, Кръстьо Куюмджиев, Цвета Унджиева и др. се познавах и лично, но повечето от тях, за съжаление, вече не са между нас. Реализираните проекти бяха полезни и необходими. Направихме също така и Речник на българските писатели (изд. през 1978г.), съдържащ 700 речникови единици, 200 от които сме разширили и редактирали в Речник на балканските писатели (изд. през 2001 г.). Славянската библиотека е издала нашата библиография на български произведения (1825–1980), преведени на чешки език.

Бяха ли затруднени културните отношения между двете държави след събитията през 1968 година?

Политическата ситуация след 1968 година действително затрудни по-нататъшната ни дейност. За тази тъжна история беше писано вече много пъти. Знаехме, че у нас нямаше никаква контрареволуция. Същото са знаели и голяма част от нашите български приятели. Дори

нахлуването на българските войски на чешка територия не успя да наруши взаимоотношенията ни. Но след като държавата ни беше окупирана, започна брутално, насилствено спиране на демократичния процес, към който бяха насочени надеждите ни през втората половина на 60-те години. Ние, чешките българисти, изпратихме през есента на 1968 година отворено протестно писмо до „Литературен фронт“ и Съюза на българските научни работници, в което се обявихме против лъжите и обидите, които бяха отправени към Чехия в българския печат. Във връзка с това имавме след това големи проблеми да останем на работните си места. Българската цензура по това време определяше и следеше всичко, свързано у нас с България,

На премиерата на антологията „Kapitoly z minulosti česko-bulharských kulturních vztahů“



българска култура и българската литература. Въпреки това се опитвахме

XXX

Сама съм неуверена
в своето неверие,
че животът ми бе едно събуждане
между два съня,
че дъха си, от въздуха взела,
ще върна на въздуха,
че ще уловя мига на смъртта,
когато целият живот
бе един умираещ миг.

(Фрагмент 57 от поемата „Забранено море“ 1979–1998)

XXX

Sama nevěřím
vlastní nevěře,
že byl můj život jedno probuzení
mezi dvěma sny,
že svůj dech, vzduchu odňatý,
zas vzduchu vrátím zpět,
že zachytím tu chvíli smrti,
když celý život byl
jen jedna zmírající chvíle.

САН

Дървото прощава на вятъра,
че му разграбва листата
и го прегръща с клони.
Птицата прощава на облака,
че поглъща слънцето
и му маха с криле.
Вълната прощава на камъка,
че препречва скока
и го обсипва с ласки.
Не прощава единствен човекът
на въздух, вода и камъни,
на никоя земна твар.
И всички преследва с мъст.

Затова е сам в света.

27. юли 1994
(сб. „До ръба“, 1996)

Блага Димитрова

САН

Strom odpouští větru,
že mu uloupil listí
a objímá ho větvemi.
Pták odpouští mraku,
že mu ukradl slunce
a mává mu křídly.
Vlna odpouští kameni,
že jí zbraňuje ve skoku,
a pohlazením ho laská.
Jedině člověk neodpouští
vzduchu, vodě a kamení,
žádnému pozemskému tvorů.
A všechny stíhá mstou.

Proto je na světě sám.

27. července 1994
sb. Do raba, 1996)

Превод: Дана Хронкова



да запазим традицията на издаване на чешки преводи на българска литература и мисля, че с малки изключения, успяхме. Днешното поколение също се справя успешно.

Какви бяха научните проекти, които осъществихте в Академията на науките?

Това са проекти, свързани, както вече споменах, с полето на чешко-българските културни и литературни взаимоотношения. Такива бяха трудовете „Чехия и България през вековете“ (1963), „Българо-чешката дружба в литературата на 19 век“ (1975), „Южнославянски литератури в чешка среда“ (1999), както и редица българо-чешки теми, публикувани

рите, така и това, което българите са писали за чехите през вековете. Дълго време нито едно чешко издателство нямаше интерес към издаването на подобна книга. Но напоследък нещо от проекта все пак се реализира. За подготовката и издаването на малка популярна част от него ми помогнаха Мария Мотейлова-Манолова и Ели Мандаджиева. Финансово го спонсорира Пражката община и Българската културно-просветна организация в Прага. От проекта, който представя антология с коментари, са излезли две части под заглавие *Kapitoly z minulosti česko-bulharských kulturních vztahů* (2005, 2007). Първата започва от 9 век с цитати от „Житие“ на Константин

в сборниците „Славика Прагнезия“, книги по история на славистиката и, разбира се, сборникът от миналогодишната конференция, организирана от Българския културен институт на тема: „Ролята на чешката интелигенция при формирането на културния живот в България след Освобождението“. Преди години исках да осъществя също проект, който да отразява както това, което чехите са писали за бълга-

Философ, а втората завършва с части от пътеписа на Ярослав Хашек за Русчук и Никопол и със спомени-те на знаменития чешки даматург Йозеф Шмаха, работил в началото на 20 век в Народния театър в София. Бих искала да направя още и трета част на книгата, в която да включа периода до Втората световна война. Не знам дали ще успея. При писането на книгата винаги мислех и за моите студенти по българистика от Карловия университет.

Какво всъщност Ви даде практиката като преподавател в катедрата по славистика на Карловия университет?

Преди няколко години получих предложение като гост-преподавател в Карловия университет да водя курсове за българисти по българска литература от 80-те години на 19 век до днес и теория на чешките преводи на българска литература. Времето на преподавателската ми дейност считам за едни от най-хубавите години от моя живот. Винаги ме е вълнувала литературната история, съдбите на литературните произведения и техните автори в исторически и културен контекст. По този начин водих и лекциите си. Надявам се да съм спечелила поне част от студентите си за научна работа в тези сфери. Искам да приемат културата и литературата на нашите два малки народи във възможно най-широки рамки и взаимоотношения.

Димана Иванова

Дануше Хронкова е родена на 6. 2. 1930 г. в Стржиблo. Тя е литературен историк и преводач. Завършва българистика и бохемистика във Философския факултет на Карловия университет. От 1953 г. до 1988 г. работи в Чехословашката академия на науките, където се занимава с българска литература от Освобождението през 1878 година до днес и с чешко-български литературни и културни взаимоотношения. Литературно-критическите ѝ и научни интереси са преди всичко в областта на българската литература от 90-те години на 19 век до края на 20 век.. През 1953–55 г. е и редакторка в Българския културен и информационен център в Прага. Хронкова е дългогодишен преподавател по български в катедрата по Славянски филологии в Карловия университет в Прага. Литературните ѝ интереси са насочени към новата българска литература, към чешко-българските културни връзки и към преводите на съвременна българска литература и поезия. Съавтор е на „Речник на българските писатели“ и на „Речник на балканските литератури“. Превежда творби на Христо Ботев, Иван Вазов, Пенчо Славейков, Пейо Яворов, Гео Милев, Христо Смирненски, Ран Боселек, Николай Лилиев, Никола Фурнаджиев, Асен Разцветников, Дора Габe, Атанас Далчев, Никола Вапцаров, Радой Ралин, Любомир Левчев, Въто Раковски, Валери Петров, Блага Димитрова, Вера Мутафчиева и др. През август 2000 г. Дана Хронкова е отличена с най-високото държавно отличие – орден „Стара планина“ (първа степен) заради извънредно големи заслуги за популяризирането на българската култура и литература в Чехия.

Чешки проекции на фолклористичното дело на Любен Каравелов

Фолклористичните пристрастия на бележития наш възрожденец Любен Каравелов са широко известни и не случайно почти всички изследователи на Възраждането и на историята на българската фолклористика и литература им посвещават многобройни страници (М. Арnaudов, П. Динеков, Д. Леков и др.). Някои от тях (особено Дочо Леков) обръщат специално внимание и на един по-широк техен контекст, свързан със славистичните търсения на Каравелов, с интереса му към славянските етноложки и фолклорни прояви и в крайна сметка – с постиженията му в тази област.

Почти непозната за нас обаче остава рецепцията на народоведа Каравелов в обществения живот и култура на тогавашна Чехия. Вярно е, че



Паметник на Каравелов в Копривница



Каравелов в униформа на сръбски легионер

изследователите са регистрирали появата в публицистиката на известния възрожденец на една прокламация на „чешката младеж“ от 1 август 1867 г. в подкрепа на българските националноосвободителни усилия, но механизмите и пътищата за това така и си остават неизяснени, или най-малкото некомментиранни. А със сигурност може да се твърди, че причината е в българските ученици и студенти в чешките земи по онова време. Известно е, че Чехия (заедно с Русия, балканските страни и Западна Европа) е една от люлките на възрожденската ни просвета и там учат десетки, ако не и стотици български младежи. На чешка земя повечето от тях израстват като последователи, пропагандатори, реализатори на идеите и начинанията на Българското възраждане и като техни проводници в чешката обществена среда. Показателно е и още нещо. В контакта си с нея и с чешката култура те се докосват до общочовешки значимото и пренасят на българска почва една система от ценности, която много бързо извежда формиращата се новобългарска култура на качествено ново равнище и заедно с възстановената българска държавност осигурява мястото ни като нация в европейската цивилизация. При това този интелектуален потенциал започва много бързо да се реализира още в Чехия. Както може да се очаква, възрожденските ни интелегенти там търсят поле за изява на способностите си

в трите основни области на възрожденската дейност – в политическата борба, в книжовното творчество и в народоуката, те са едновременно и революционери, и просветители, и фолклористи. В резултат не само възникват български революционни комитети на чешка територия (по инициатива на добре познатия Иван Драсов), не само мнозина участват в легията на Раковски и изобщо в националноосвободителните борби (достатъчно е да споменем Ангел Кънчев), но те същевременно израстват и като значими книжовни дейци (Теодоси Икономов, Михалаки Георгиев, Атанас Илиев, създателят на Българското книжовно дружество Васил Д. Стоянов и т. н.), или оставят следа в историята на българската фолклористика (отново Ат. Илиев и В. Д. Стоянов, Андрей Зехиров, Кръстьо Попов-Мирски и др.).

Целта на революционни комитети в чешките земи е не само подготовка на тамошните българи за въстание, но и запознаване на чешката общественост с идеите на българското националноосвободително движение,

намиране на съратници сред чехите, както и работа за взаимното сближаване на чешкия и българския народ. Със същата цел през 1869 г. в Табор е създадено Разисквателното и читалищно дружество „Постоянство“, което организира беседи и сказки за България и българите, осигурява



български вестници и списания, популяризира българските проблеми сред обществото. Чешки и български студенти (Йозеф Севера, Йозеф Носек-Висоцки, Ервин Шпиндлер, В. Д. Стоянов, Петко Стефанов) основават през 1862 г. тайно общество, наречено „Побратим“, което според статута си обединява още словаци, сърби, хървати и словенци, живеещи в Прага, и си поставя за цел да подпомага с просветна и политическа дейност освобождението на България. Българските ученици и студенти (Стоянов, Стефанов, Ив. Шопов, Т. Икономов, Константин Павлов, Иван Симеонов, Злати М. Рачев, Величко Д. Марков, Ат. Илиев, Ив. Драсов, Кр. Мирски, Константин Помянов, Симеон Христов, А. В. Зехиров и редица други) се сближават с видни представители на чешкия политически, обществен, културен и научен живот, сред които изпъкват Йозеф В. Фрич, Франтишек Л. Ригер,

Павел Й. Шафарик, Карел Яр. Ербен, Божена Немцова, Вацлав Ханка, Ян Неруда,

Витезслав Халек, Антонин Сова, Адолф Хейдук, Ян Гебауер, Войтех Напръсте, Константин Иречек, Йозеф Холечек, Мартин Хатала, Франтишек Доуха, Ян Дуновски и др., сътрудничеството с които довежда до сериозни постижения в популяризирането на България и българите, на българската култура и националноосвободителното движение в чешката обществена среда.

Например около Б. Немцова се формира цял кръг от млади българи (Стоянов, Стефанов, Симеонов, Марков и др.), който не само е в помощ за българистичната дейност, но дори се опитва да организира нейно пътуване в българските земи.

Отново Стоянов и Стефанов сътрудничат при преводите на Гебауер,

Шопов помага на Шафарик и Ханка, Павлов – на Ербен, Драсов – на Хейдук, Зехиров – на Фр. Доуха. Около Иречек се движат Стоянов, Помянов, Илиев, Христов, около Холечек – отново Илиев и Помянов, но също така Мирчо Атанасов и бъдещият известен писател Михалаки Георгиев. Благодарение на техните усилия българската тематика става изключително популярна не само в обществения живот, но и в науката, културата, литературата. Би могло да се каже, че почти цялата чешка интелектуална общност живее в годините преди освобождението на България с българската тематика и българските проблеми.

Най-силен отзвук и най-реален резултат в усилията да си популяризират и пропагандират българското и България в чешкото общество младите българи постигат все пак с публикациите си в тамошния печат. Техните материали са и с обществено-политическа, и с културно-историческа, и с народоведска проблематика, т. е. отново се сблъскваме с характерното триединство в мисълта и действието на чешките възпитаници. Особено показателни в това отношение са публикациите, в които присъства цялата гама от подобни проблеми. На практика е много трудно да се изброят десетките публикации с българско авторство в тогавашния печат (дело най-вече на В. Д. Стоянов, Кр. Мирски, А. В. Зехиров, В. Атанасов, но и на още мнозина). И централните вестници като „Народни листи“ (национален вестник), „Хлас“ (глас), „Час“ (време), „Народ“ (нация), „Покрок“ (напредък), „Свобода“ и т. н., и регионалните като „Чески их“ (= чешки юг, Табор), „Поутник од Отави“ (пилигрим от Отава, Писек) и др., и списанията с литературна, публицистична, научнопопулярна и развлекателна насоченост като „Лумир“ (архаично чешко име), „Квети“ (цветове), „Родинна кроника“ (семейна хроника), „Злата Праха“ (златна Прага), „Образи живота“ (картини от живота), „Освета“ (просвета), „Беседа“, „Светозор“, „Ческа вчела“ (чешка пчела), „Славия“ и т. н., представят страниците си на българските автори. Симптоматично е, че в техните публикации почти задължително присъства

народоведска проблематика. На първо място в контекста на българската история, политика и култура в общобългаристичните текстове са вмъкнати редица подобни акценти (например в „Европейска Турция с особен поглед към България“ на В. Д. Стоянов или в „За българите и тяхната родина“ на Кр. Мирски). Следват тематичните текстове, в които анализът или описанието на съответната проблематика са подкрепени с фолклорни или фолклористични факти (например „Български горски юнаци (хайдутини)“, „Иван Шишман, цар български“, „Българската литература“ и др. на В. Д. Стоянов; „Стара Загора“ на В. Атанасов; „Орхание“ на Ив. Д. Проданов; „Българският град Котел“, „Град Шумен в България“ и „Българските хайдутини“ на А. В. Зехиров, „Шопи от Пирот“ на С. Христов и т. н.). И накрая идват текстовете, представящи сравнително цялостно бита



Божена
Немцова

и фолклорната култура на българите (например „Народният живот на българите“ на В. Д. Стоянов), или акцентиращи върху отделни нейни прояви (например „Гергьовден“ на В. Д. Стоянов, „Българската тлака“ на Кр. Мирски, „Нова година у българите“ на А. В. Зехиров и др.), като тук се включват и самостоятелно публикуваните преводи на български народни песни (дело най-често отново на Стоянов) и на приказки (например „Езикът на животните“ от Кр. Мирски).

В посочените публикации авторите се позовават често на собствен опит и наблюдения, но като цяло основа

за представянето на българската фолклорна култура представляват известните по онова време издания в тази област – най-вече сборниците на Братя Миладинови и Ст. Веркович, съчиненията на Раковски и далеч не на последно място – публикуваното от Любен Каравелов. Именно затова категорично може да се смята, че

тъкмо Каравелов и неговите фолклористични изследвания имат сериозна заслуга за рецепцията на българския фолклор в чешките земи през втората половина на XIX век.

Това въпреки отбелязва още В. Д. Стоянов в един от обзорните си текстове, посветени на българската литература и култура, отделяйки специално внимание на дейността на видния ни възрожденец. Би могло и да се твърди, че Каравелов упражнява конкретно влияние върху творческите изяви на неколцина от българските ученици и студенти в Чехия, като ярък пример в това отношение е Васил Атанасов, който не само ползва публикуваните фолклорни материали, но и се вдъхновява от перото на Каравелов за своите пътеписни очерци, представящи България пред чешката публика.

Като цяло обаче най-сериозно внимание и най-често се позовава в текстовете си на Каравелов Васил Д. Стоянов. Цитирания, препратки и директни заемки от публикациите му намираме в редица съчинения на младия пражки възпитаник. Така например в интересната статия „Гергьовден“ той използва редица наблюдения на Каравелов за обичаите и практиките, свързани с празника, в „Паметници на народното бытие българ“ (с. 210–219), които са предадени почти дословно. Все пак на места Стоянов се намесва в текста, като го белетризира със собствени допълнения. Той включва и свой превод на песните „Тръгнал ми е свети Георги“ (в „Паметници“ – с. 212–213) и „Залюля се нова люлка“ (с. 213–214). Подобни, макар и не толкова явни цитати, откриваме и в други съчинения на Стоянов с народоведска проблематика. Не по-малко впечатляващи са позоваванията

на Каравелов в публикациите на друг чешки възпитаник – Кръстьо Иванов Попов-Мирски. Ученикът в Табор се изявява още в началото на пребиваването си в чешките земи с публична лекция през 1874 г. в тамошното българско читалище „Постоянство“ по случай празника на Св. св. Кирил и Методий, озаглавена „За българите и тяхната родина“, която предизвиква небивал интерес и впоследствие е отпечатана с продължения в местния вестник „Чески их“. Мирски показва в нея добра ориентация в съвременното му познание за българската фолклорна култура, като мястото на Каравелов в него е специално подчертано. Неслучайно малко по-късно излиза и друг текст на Мирски, базиран върху „Записки за България и българите“ (и в някаква степен върху „Показалеца“ на Раковски) – „Българската тлака“, в който авторът отдава дължимото и на двамата бележити наши фолклористи. В работата си младият българин се придържа доста близо до оригиналите, но се откроява и със собствени наблюдения и заключения. Може да се предполага, че с негово посредничество материалите са използвани и от Йозеф Холечек при подготовката на двутомното издание „Юнашки песни на българския народ“. Българско посредничество или перифрази на български публикации, в които са използвани съчиненията на Каравелов, откриваме и в няколко анонимни публикации в чешкия печат, писани вероятно от чехи, които също са посветени на българската фолклорна култура – „Годеш и сватба у българите“, „Как българинът умира“ и т. н. В крайна сметка определено може да се смята, че фолклористичните търсения на Любен Каравелов намират отзвук не само у нас, оказвайки значително влияние върху развитието на българската фолклористика, но дори и в чужбина, и по-конкретно в чешките земи, където се оказват благодатна податка за популяризирането и пропагандирането на българщината изобщо и на българските националноосвободителни усилия.

Доц. д-р Владимир Пенчев

Максим Димитров:

Чувствам се българин и без български паспорт

Максим Димитров е един от създателите на Информационния портал на българите в Украйна www.bg-ua.org. Според него сайтът дава възможност да се попълнят знанията за историята, културата, обичаите и традициите на българите в Украйна. Максим принадлежи към нашите сънародници от Бесарабия, за които не знаехме почти нищо до 1989 г. Той е от бесарабските българи, които са родени и живеят на територията на днешна Украйна и по официални данни са над 140 000. Всички те са запазили своя език, обичаи и традиции, имат своя култура и се чувстват истински българи. Бесарабските българи, които преди 200 години са напуснали България, възпяват прародината си в песните си, милеят за нея, но на малко от тях се отдава щастливата възможност да я видят.



БЕСАРАБСКИТЕ БЪЛГАРИ СА ВЕЧЕ ОКОЛО ДВЕСТА ГОДИНИ НА ТЕРИТОРИЯТА НА ДНЕСНА УКРАИНА

Те се преселват в Бесарабия основно по време на Руско-турската война 1928 г., когато руската армия отстъпва. Българското население се страхува от жестокостите на турците и напуска домовете си след отстъплението на руската армия. Тогава на българите им се дава право да се заселят по южните граници на Русия. В Новорусийския край българите се заселват с помощта на генерал Иван Никитич Изов, който им помага много в изграждането на необходимата за живеене инфраструктура. Българите в Украйна са били концентрирани в селата. Днес се наблюдава една тенденция за миграция към градовете по икономически причини, защото няма добра държавна политика, която да задържа хората по селата, да ги стимулира да работят и да произвеждат селскостопанска продукция, с което се занимават бесарабските българи години наред.

БЪЛГАРСКИТЕ БЕСАРАБСКИ СЕЛА

Аз съм от бесарабското село Голица, което се намира в Одеска област. Майка ми, баща ми и баба ми са чисти българи, но никога не са били в България. Първите преселници са в Голица от 1828 г. Те са от варненското село Голица, община Долен чифлик. Има различни версии за заселването на селото. Една от верси-

ите е, че там са се заселили два рода – Кара и Марин, затова на селото му казват още Карамарини. Макар че това название липсва в официалните документи, на нас ни казват карамаринци. През 1857 г. в Голица богатите българи в селото създават еднокласно училище, а през 1874 г. вече е издигната и църквата „Св. Димитър“, която е запазена и до днес.

Такава е тенденцията и в другите бесарабски села – на преселниците са предоставени земи, където те се заселват и си изграждат български училища и църкви. Българинът е научен да работи и се приспособява навсякъде. В тази степ не е имало нищо, но само 20–30 години след като идват българските преселници, по тези места се появяват китни селца.

В този компактно населен с български район се говори на български. В училището физика и математика се преподаваха на руски език, но обясненията бяха на нашия диалект. Аз съм горд, че ние бесарабските българи сме си запазили езика 200 г. след като сме се преселили. Сега виждам как българи, които са напуснали родината си само преди 10–20 години говорят с акцент, а техните деца изобщо не говорят български. А ние от Украйна и Молдова идваме с едно чувство, че обичаме България.

Бесарабия е била под влиянието на различни държави, но българите там рядко са се преселвали. Известно ми е, че малка част от тях са емигрирали в Сан Паоло, Бразилия. По съветско време обществото беше затворено и преместването в градовете беше много трудно, почти невъзможно. До преди десет години аз също смятах да остана да живея в моето село – да си имам голяма къща, да обработвам земята и да продължавам традициите на дедите си. И в Украйна, и в България се чувствам като у дома. Но въкъси се чувствам най-вече в моето село Голица – там, където няма асфалт; там, където има животни и водата е кладенчова; там, където майка ми пече домашен хляб, пия мляко, издоено току-що от кравата и ям домашно сирене.

Едва когато Украйна стана независима и имах възможност за първи път да посетя други градове и държави.

В БЪЛГАРИЯ ПОПАДНАХ БЛАГОДАРЕНИЕ НА ЛИТЕРАТУРНИЯ КОНКУРС „СТЕФАН ГЕЧЕВ“

За този конкурс, организиран от Държавната агенция за българите в чужбина, получих информация благодарение на в. „Роден край“, който се издава в Одеса. След като спечелих награда, бях поканен да посетя България. Тогава още се притеснявах да говоря на български, защото ние имаме свой диалект и използваме думи, които не се употребяват в книжовния български език.

Но иначе в България се чувствах прекрасно, защото навсякъде звучеше българска реч. Тогава за първи път посетих Археологическия и Националния музей, Боянската църква, Копривщица, Роженски манастир и Мелник. Започнах да уча български в училище по време на демокрацията. Моята учителка Раиса Георгиевна ми каза, че съществува български вестник „Роден край“. Абонаментът за цяла година тогава бе 3 гривни – около един долар. Но за да се абонирам за него, трябваше да работя някъде. Започнах да паса овце и получих необходимите ми 3 гривни за абонамента. А през 2002 г. вече пишех в „Роден край“, защото от малък исках да стана журналист и водещ на новини. Средното си образование завърших в Украйна, след което кандидатствах в България. Бях приет социология в Благоевград, а после записах и туризъм.

БЕСАРАБСКИТЕ БЪЛГАРИ КОПНЕЯТ ДА ВИДЯТ ПРАРОДИНАТА СИ

Често се срещам с незнанието и неинформираността на българите в България. Някои от тях не са чували изобщо за бесарабските българи. Отначало това ме дразнеше много. Вече са минали 200 години, откакто моите деди са се преселили в Бесарабия, но са успели да съхранят у себе си българското и са ме възпитали така, че се чувствам горд, че съм българин. Цели четири



МАКСИМ ДИМИТРОВ

е роден в с. Голица, Одеска област. Завършва Голицкото основно училище през 2004 г. Носител е на грамота на литературен конкурс за деца и юноши от български общности по света по случай 125-годишнината от Освобождението на Република България от турското робство на тема „Христо Ботев – духовен израз на борците за свобода“, участва в международен национален лагер „Извори на толерантността“ – (2002 и 2003 г. гр. Хуст, Закарпатска област), спечелва I-во място в конкурса „Известни личности от моето село“, проведен от редакцията на в-к „Роден Край“ – гр. Одеса (2003 г.), и III-то място в конкурса „Език свещен на моите деди...“, проведен от редакцията на в-к „Роден Край“ – гр. Одеса (2002 г.). По инициатива на Максим Димитров в Одеса се създава Български младежки клуб „Актив“. Понастоящем Максим се дипломира в Югозападния университет „Неофит Рилски“ в Благоевград.

години чакам за български паспорт, но и без него се чувствам българин и много мразя, когато ме сравняват с разни македонци, на които бързо им връчват българския паспорт, те веднага тръгват за чужбина и нерядко говорят срещу България. В Бесарабия българите се събират, развяват български знамена, правят срещи, издават вестници, списания и книги на български и говорят само положително за България. Малко от бесарабските българи искат да се върнат да живеят постоянно в България, но ние искаме да видим прародината си. За съжаление, много малко от нас имат тази възможност заради високата цена на визите и поради други административни пречки.

Мария Захариева



Лаура Чуканов:

Обичам и България, и Америка

Сред участниците и гостите на Петата световна среща на българските медии бе и Лаура Чуканов. Младата американка от български произход до преди няколко месеца не бе известна на широкия кръг от обществото. Днес обаче почти всеки в България знае коя е Лаура Чуканов – „Мис ЮТА – 2009“. А в общонационалния конкурс за красота в САЩ Лаура бе класирана на IV място. Успехът на Лаура е успех и за България.

Но освен към България, Лаура има интерес и към Украйна. Майката на Лаура е родена в Днепрпетровск в семейството на българин и украинка. И затова не бе учудващо, че г-ца Чуканов знае и за българите в Украйна. Тя с удоволствие даде интервю за Информационния портал за българите в Украйна.

Какво е чувството да си в България?

Невероятно е. Трудно е да се опише. За четвърти път се връщам, откакто заминахме да живеем със семейството ми в Америка. Много се вълнувам, когато пристигам тук, в България. Чувствам се като вкъщи. За последен път бях миналото лято. Посетихме Велико Търново и село Боженци. Много съм впечатлена от красотата на България.

Къде за тебе е „вкъщи“?

По-скоро в Америка, защото там съм израснала, там е моето семейство, там са моите приятели. Обичам и България, и Америка – и двете държави за мен са родни.

В Америка е много сложно да се запази родния език, защото българите в сравнение с другите националности са относително малко. Говориш ли български там?

Да, говоря. Разбира се, че вече имам акцент, защото нямам много приятели – българи, с които да говоря на родния си език. Само у дома говорим на български. Баба ми и дядо ми също живеят с нас, така че, израствайки с тях, аз не го забравих. За което съм им много благодарна.

Какви промени внесе в живота ти участието в конкурса?

За мен това е голям успех. Не очаквах да постигна толкова добър резултат, тъй като не съм се занимавала с мода професионално преди това. Много ми е приятно, че в България се радват на успеха ми. Не съм подписала никакви контракти, защото

то не мисля да се занимавам с мода – според мен вече е късно. Имам други интереси. Ще правя благотворителни акции, за които още не желая да казвам подробности. Бих искала да помогна на България и да основа една организация, която да помага на децата както в САЩ, така и в България. За да могат те взаимно да се опознават и научат нещо повече за България и Америка.

Какво знаеш за българите в Украйна?

Майка ми е от Украйна и има български произход – тя е от онези българи, които са се преселили там някога. Тук, на Световната среща, разбрах, че вие в Украйна продължавате да пазите българския език и българската култура. За мен това е много чудно – след толкова много години да се запази всичко това. Искам да отида в Украйна и да се запозная по-отблизо с българите там.



Какво ще пожелаеш на посетителите на нашия сайт?

Пожелавам успех, да сте живи и здрави, вярвайте в себе си, за да постигнете целите си!

Благодаря, Лаура!

Максим Димитров

Интервюто е публикувано на сайта „Информационен портал на българите в Украйна“

150 години Болградска гимназия

На 1 май 1859 г. е тържествено открита и осветена Болградската гимназия. Това първо по рода си българско средно училище е създадено от българската общност в Бесарабия и е финансирано с обществени средства. Гимназията в Болград обединява елита на българската интелигенция и се превръща в първата крупна образователна и културна институция до Освобождението на България през 1878 г. Тя подготвя българи-патриоти, които участват в освободителното движение и стават видни учители, лекари, ректори, министри и генерали в Отечеството ни след Освобождението.



СЪЗДАВАНЕ НА БОЛГРАДСКАТА ГИМНАЗИЯ

За първи път идеята за българско средно училище на българите в Бесарабия дава украинския българофил Юрий Венелин (Георгий Хуца). През 1832 г. съставя проект за превръщане на Болград в център на българското образование, за откриване на Централно училище и полагане основите на Национален български музей. Представителите на бесарабските българи в навечерието на Кримската война правят постъпки пред руското правителство за откриване на гимназия в Болград, но войната отлага изпълнението на тези планове. Кримската война завършва с Парижкия мир от 1856 г., съгласно който 39 български села и гр. Болград преминават в територията на васалното на Турция княжество Молдова, което от своя страна се обединява с княжество Влашко в една държава – Румъния. Голяма част от бесарабските български колонии с административ-

ния си център Болград са в румънска територия от 1856 до 1878 г. Когато завършва Руско-турската война от 1877–78 г., Бесарабия отново се връща в границите на Руската империя. През 1857 г. турският султан назначава за държавен глава на Молдова княз Никола Богориди, внук на Софроний Врачански и син на висшия турски сановник княз Стефан Богориди, българин от Котел. В края на 1857 г. в Болград на общо събрание делегатите на българските колонисти изготвят тъй наречения Мирски приговор (решение на общините), подписан от хиляди българи, който е представен през януари следващата година на княз Никола Богороди от българските първенци Панайот Греков и Георги Минчев. В Мирския приговор е решен въпросът за финансирането на гимназията от наемите на обществени имоти. По това време в столицата на Молдова, гр. Яш, пристига Георги Раковски, който е изпратен от българите в Галац, за да моли Никола Богориди

да разреши откриването на българска печатница. Раковски се запознава с двамата бесарабски делегати Греков и Минчев и взема присърце делото за откриване на гимназия в Болград. Георги Раковски, който е съгражданин и съученик на Богориди, ходатайства пред него и князът поема ангажимент да издаде указ за откриването ѝ.

ХРИСОВУЛ ЗА ОТКРИВАНЕ НА БЪЛГАРСКА ГИМНАЗИЯ В БОЛГРАД

Бесарабските българи избират попечителен комитет, който изработва правилник на гимназията и го изпраща за обсъждане и на Одеското българско настоятелство. След като са изпълнени всички формалности на 10 юни (22 юни нов стил) 1858 г. на двамата членове на Попечителния комитет Панайот Греков и Никола Парушев е връчен указ за откриване на средно учебно заведение в Болград. Указът, известен още като Хрисовул (грамота), има встъпителна част и 14 параграфа. Според него гимназията ще се издържа от средствата, получавани като аренда или такси от обществените имоти: таксите от риболова в езерата на Бесарабия, два плавателни моста, пет кръчми и земи под аренда. В Указа се посочва, че средното училище ще бъде достъпно за децата на всички български колонисти, както и юноши, дошли от поробените български земи. Единственото ограничаващо условие е учениците да са от православно вероизповедание. Според Хрисовула целта на гимназията е не само да подготви учители и служители, но да отвори път на младежите да продължат обучението си в университети. Учебният процес е в две степени: първата е трикласна,



а втората е четирикласна. В Хрисовула е включен и учебният план за двете степени на гимназията. В горния курс на гимназията се изучават седем езика: български, румънски, френски, немски, църковнославянски, латински и старогръцки. Всички учебни дисциплини, освен румънски език, се преподават на български. На 15 март 1859 г. със заповед на Министерството на просветата за първи, макар и временен директор на Болградската гимназия се назначава Сава Радулов. На 1 май 1859 г. тържествено е открита и осветена Болградската гимназия, а на 3 май същата година са приети и първите ученици.

УЧЕБНИТЕ ЗАНЯТИЯ

Те започват през септември 1859 г. Болградската гимназия е и административен и учебно-методически център за училищата в българските колонии. Директорите на гимназията назначават учители, контролират цялостния учебно-възпитателен процес, снабдяват ги с учебници и учебна литература. През 1864 г. в Болградската гимназия за първи път се отбелязва празникът на светите равноапостоли Кирил и Методий, който е и патронен празник на училището.

ДИРЕКТОРИ

Директорите на Болградска гимназия са видни български възрожденци с европейско образование. Благодарение на тях гимназията се превръща в огнище на българската духовност и култура. Болградската гимназия е административен и учебно-методически център за училищата в бъл-

гарските колонии и директорите на гимназията са тези, които назначават учители или ги освобождават от длъжност, контролират цялостния учебно-възпитателен процес, снабдяват ги с учебници и учебна литература.

Първият директор **Сава Радулов** от Панагюрище е назначен за временен директор през 1859 г. Той е завършил Ришельовския лицей в Одеса. Той е виден български книжоник и педагог, автор на редица учебници и един от основателите на Българското книжовно дружество в Браила, което през 1911 г. прераства в Българска академия на науките.

Вторият директор **Димитър Мутев** от Калофер завършва също Ришельовския лицей, следва в Берлин и Бон физика и естествени науки и става доктор на Берлинския университет. Той устройва пансиона и създава печатница към гимназията. Директор е от 14. 10. 1859 г. до смъртта си през януари 1864 г.

Д-р Георги Миркович от Сливен е третият директор (30. 1. до 12. 8. 1964). Завършил е медицина в Монпелие, Франция.

Теодосий Икономов от Свищов завършва гимназия в Киев и славянска филология в Свищов. Той е директор в периода от 12. 8. 1864 г. до 26. 11. 1864 г. и от 15. 3. 1867 г. до 25. 1. 1869 г. Той издава в печатницата на гимназията списание „Общ труд“.

Д-р Васил Берон от Котел, племенник на д-р Петър Берон, завършва медицина и защитава докторат във Вюрцбург, Германия. Директор е от 26. 11. 1864 г. до 15. 3. 1867 г. Той утвърждава гимназията като образцово средно европейско училище. Румънецът **Титус Парву**, който неуспешно се опитва да засили румънското влияние, е временен директор от 27. 1. 1869 г. до 20. 12. 1870 г.

Павел Тедорович (Тодоров) от Лясковец е последният български директор в Болгоградската гимназия. Завършва историко-философския факултет на Московския университет. Бил е учител в гимназията, а на 28. 12. 1870 г. е назначен за директор. Павел Тедорович води активна борба за запазване българския характер на гимназията, която се оказва неуспешна и той умира внезапно на 5 юли 1881 г.

УЧИЛИЩНАТА ПЕЧАТНИЦА Е НАЦИОНАЛЕН ИЗДАТЕЛСКИ ЦЕНТЪР

През 1861 г. директорът Димитър Мутев открива към Болградската гимназия училищна типография с печатарска техника, закупена от Прага. В нея са издадени общо 74 заглавия, от които 65 са на български, а останалите на румънски език. Най-много са издадените учебници, които се изпращат както в училищата на бесарабските колонии, така и в училищата на поробена България. В училищната печатница се печатат и български периодични издания: списанията „Духовни книжици“ и „Общ труд“ и вестниците „Пътник“, „Ялпуг“, „Ехо от Болград“ и „Български глас“.

КУЛТУРНА ДЕЙНОСТ НА ГИМНАЗИЯТА

Болградската гимназия играе и ролята на крупен български читалищен център. Училищната библиотека е открита през 1860 г. и винаги е достъпна не само за ученици и учители, но и за всички граждани. Тази библиотека разполага с богат книжен фонд и получава почти всички български възрожденски периодични издания. След като се създава ученическото дружество „Събуждане“, то създава втора библиотека в гимназията, която се ползва от гражданите. Болградската гимназия поставя и първите театрални представления. Театърът се ръководи от театрален комитет, а актьори са учители и преди всичко учениците от гимназията. Театралната група представя български патристични пиеси като: „Райна княгиня“, „Стоян войвода“, „Изгубена Станка“, „Покръстването на Преславския двор“, „Иванко, убиец на Асеня“ както и преводната пиеса „Многострадална Геновева“. Българите от Болград и околните села очакват с нетърпение всяка пиеса, която се превръща в истинско културно събитие. Изнесените пиеси на гимназиалния театър оказват много силно въздействие върху българските колонисти, като възпитават у тях високо национално съзнание. Освен това в училищните стаи на гимназията често се изнасят сказки по въпроси, които вълнуват възрожденските българи. През 1872 г. в гимназията се създава и ученическо дружество „Събуждане“.

Членовете му са в течение на революционните акции на българската емиграция и кореспондират с прочутия войвода Панайот Хитов чрез племенника му Атанас Данев. В едно писмо от 7 май 1876 г. на директора Павел Теодорович до Кирияк Цанков узнаваме, че 8 ученика са напуснали гимназията и се отправили за България да се включат във въстанието на българския народ. На следващата 1877 г. много ученици от гимназията се включват в редовете на Българското опълчение.

ПАНСИОНЪТ КЪМ ГИМНАЗИЯТА

На 4 март 1863 г. е открит и пансион към гимназията, като някои от учениците са на квартири, за които Попечителният комитет изплаща пари за наемите. Един от многото пансионери – Владимир Дякович, години по-късно си спомня: „... *Задружният живот в пансиона и близкото другарско общение на учениците от Бесарабия с ония от различни краища на Добруджа, Мизия, Тракия и Македония бяха най-силните фактори за повдигане патриотическия дух и за закрепване на националното съзнание*“.

ПРОГИМНАЗИАЛНА И ГИМНАЗИАЛНА СТЕПЕН

Гимназията в Болград има две училищни степени: първата е прогимназиалната — от I до III клас, а втората — от IV до VII клас — е гимназиална. За времето от 1859 г. до 1878 г. в Болградската гимназия се учат около 2300 ученика, които основно завършват първата степен, даваща им право да заемат учителски и административни длъжности в българските села. Някои от тях стават учители в България. От

учебната 1864–65 г. до 1876–77 г. в 13 випуска пълният седемгодишен гимназиален курс завършват 124 души.

ВЪЗПИТАНИЦИ И СТИПЕНДИАНТИ НА БОЛГРАДСКАТА ГИМНАЗИЯ

Между най-известните личности – възпитанци на гимназията са Ангел Кънчев, Олимпи Панов, Александър Малинов, Димитър Греков, Георги Сгруев, Данаил Николаев, Димитър Агура, Александър Балан, Атанас Тинтеров, Иван Вулпе, Богомил Берон и др.

Възпитаниците на Болградската гимназия получават образование на високо европейско ниво, отлично подготвени са по немски и френски език. Те учат в университетите на Франция, Швейцария, Германия, Австро-Унгария, Русия. Част от тях получават стипендия от бюджета на Болградската гимназия, като размерът на болградската стипендия е 6 до 8 пъти по-висок от държавните стипендии на Франция, Германия, Австро-Унгария. Стипендианти на Болградската гимназия са 19 души, или 15% от всички випускници.

ПЕРИОДИ В РАЗВИТИЕТО НА ГИМНАЗИЯТА

В развитието на Болградската гимназия има няколко периода: български (от 1858 до 1879 г.), румънски (1879–1886), руски (1886 до 1918 г.), румънски (1918–1944 г.) и съветски (от 1945 г.). През втория период, когато гимназията е превърната в румънски лицей, благодарение на далновидната политика на Попечителния комитет се запазва българския характер на учебното заведение и изучаването на български език (до 1885 г.). Впоследствие

обаче то е превърнато в руска класическа гимназия под името „Император Александър III“ и губи напълно българския си национален характер. Унищожена е самобитността му, в резултат на което броят на българските ученици рязко спада. Българският език вече не се изучава в редовните часове. Въпреки това около 45% от децата са с български произход. ..

След 1918 г. гимназията е наречена Лицей „Карл I“ и е възстановено изучаването на български език факултативно, а от следващата година и като редовен предмет. От 20-те години се въвежда и българска история и география. От 1941 до 1944 г. училището е със статут на румънска гимназия, а след Втората световна война съветските власти трансформират гимназията в Болградско средно училище № 1 и забраняват изучаването на български език в него.

СЪВРЕМЕННА ИСТОРИЯ НА ГИМНАЗИЯТА

Тя води начало от 1993 година, когато Болградското средно общообразователно училище №1 става Болградска гимназия, а от 1999 година с постановление на Кабинета на министрите на Украйна от 05.04.1999 г. №536 Болградската гимназия носи името на Георги Раковски. С Украйна е подписан специален Протокол за историческата Болградска гимназия, по силата на който преподаването от 2001 г. преминава на български език. Днес в гимназията се обучават около 350 ученици от 1 до 11 клас: Всички ученици от 1 до 11 клас без изключение изучават български език като предмет, а в 10 и 11 клас и българска литература. Учениците от руската паралелка в 9 клас изучават курса „Традиции и обичаи на българите“, а учениците от историческите паралелки изучават история на България.

В статията са използвани материали от книгата на Никола Караиванов „Болградската гимназия“, Одеса, 2008 г., издадена от Конгреса на българите в Украйна и в. „Роден край“, Одеса и предоставена на редакцията на списание „Българи“ с любезното съдействие на Дора Костова, главен редактор на в. „Роден край“

Мария Захариева



Аладжа манастир

Аладжа манастир е най-известният скален манастир по Българското Черноморие.

Той се намира на 16 км. от Варна и на 3 км от курорта Златни пясъци. Истинското християнско име на манастира не е известно. Названието „аладжа“ е от персийско-турски произход и означава „пътър, шарен“. Манастирът е наречен така вероятно заради стенните рисунки, датиращи от ранното Средновековие.



Ангел, стенопис от XIV век

Появата на скалните манастири е свързана с разпространението на християнството – известно е, че пещерата е основен символ в най-важните християнски тайнства – Рождеството и Възкресението.

Данните за манастира са оскъдни. Тук е съществувал живот още в праисторическия период и в античността. Археологическите находки намерени около манастира се отнасят до ранно византийската епоха, но не е ясно дали той е съществувал по това време. Предполага се, че заселването на монасите датира от XI–XII век. Най-вероятно животът в тази обител заглъхва в началото или в средата на османското владичество.

Аладжа манастир се споменава за първи път в литературата през 1832 година в книгата на руския писател Виктор Тепляков „Писма от България“. Първото цялостно проучване напра-

вил К. Шкорпил, който през 1889 г. изследвал пещерата и й направил конструктивен план.

ПО ИНИЦИАТИВА НА БРАТЯТА ШКОРПИЛ ПРЕЗ 1912 ГОДИНА АЛАДЖА МАНАСТИР Е ОБЯВЕН ЗА НАРОДНА СТАРИНА.

Още в началото на века основаните от тях Варненско археологическо дружество и музей поемат грижата за стопанисването и опазването на манастира. През 1957 година манастирът е обявен за паметник на културата от национално значение. Аладжа манастир е сред малкото скални обители в българските земи, където отчетливо се разграничават основните помещения – манастирски храм, параклис, църква за заупокойни молитви, крипта (гробница), кухня, трапезария, монашески килии и стопански помещения. Те са разположени на две нива във висока почти 40 метра варовикова скала. Монашеските килии, общите помещения и параклисите, издълбани директно във варовиковите скали, са свързани посредством външно стълбище. Цен-

трално място върху източната стена (в олтара) е заемало изображението на Богородица. По периферията на изображението се долавя друг пласт стенописи. Направената сравнителна датировка на горния пласт го отнася към XIII – началото на XIV век. В такъв случай долният пласт, от който личи само една ръка, придържаща книга (вероятно изображение на Исус Пантократор), е поне от XI–XII век. В пода на църквата е изсечена каменна стълба, която води до тесен коридор, в северната стена на който са запазени шест монашески килии. Днес има останки от двадесетина помещения и три църкви. Следите от стенописи показват, че те са били украсени с традиционната църковна живопис. Входът на манастира се е намирал в източната част, където има останки от широко стълбище и коридори. На втория етаж се намира една от църквите. Запазени са източната стена с апсидна ниша и северната стена. Тук има изображения на светци в цял ръст в архиерейски одежди. Най-обширното църковно помещение с дължина 12 метра



е на втория етаж в западната част на комплекса. Помещението е изсечено изцяло в скалата. В източната част (главно в нишите) са съхранени останки от фина бяла варова мазилка върху която е имало живопис. Третата и най-добре запазена църква е един малък параклис на последния етаж на комплекса. Единствено в това помещение стенната украса е запазена най-добре. На южната стена се намират фрагменти от 5 прави фигури на светци. Добре е съхранена и украсата на тавана.

На няколко метра е разположен и подобен манастирски комплекс, наречен Катакомбите, който има подобна история и архитектура, но запазените му останки са далеч по-малко.

След падането на България под османско владичество в края на XIV век Аладжа манастир, подобно на много други български манастири, е бил изоставен. Местното християнско население обаче е продължило да почита и посещава това място и през годините на робството, за което свидетелства откритият в криптата сребърен пръстен-печат от XVIII век. В края на миналия век К. Шкорпил е записал едно предание, според което манастирът се е наричал „Свети Спас“. Писмени сведения за Аладжа манастир и останалите паметници не са открити. Останали са само легендите, говорещи за тайнственото минало на тази изпълнена със загадъчност обител, съхранявала векове наред българския дух.

(Р. К.)



След 100 години Аладжа манастир може и да изчезне, ако процесите на рушене не бъдат спрени, заяви уредникът на музейния комплекс Валери Кинов. Аладжа манастир е идграден в карстов масив, който много лесно се руши от атмосферните условия. През последните 10 години държавата не е отпускала никакви средства за поддръжка на скалната обител. Поне половин милион евро са необходими за консервация по европейските изисквания смята Валери Кинов. От началото на тази година една от най-красивите забележителности в региона е била посетена от около 50 хиляди туристи, повечето от които чужденци.

Представеният през август спектакъл „Легенди от Аладжа манастир“ е разиграно 6 пъти и гледано безплатно от около 1000 човека. В „Легенди от Аладжа манастир“ Общината е инвестирала 300 хиляди лева за техническото оборудване и 50 хиляди лева за реализацията на спектакъла. Половинчасовото светлинно-звуково шоу използва за екран скала на манастира. Различава се от това на Царевец и е уникално не само у нас, но и в цяла Европа. Спектакълът е изграден по легенди за Аладжа манастир, като в него са вплетени и други моменти, представящи живота на древните цивилизации, населявали Варненския регион.

Св. преподобни Иоан Рилски чудотворец

ок. 876–946 година

Преподобният Иван Рилски е изключителен небесен покровител на българския народ и се ползва с народната благоговейна почит. На 19 октомври православната църква отбелязва празника на Свети Иван Рилски – Чудотворец и покровител на българския народ. Той е един от най-известните български духовници, лечители, основател на Рилския манастир, патрон на българските лекари. Скромният отшелник от Рила планина бил наричан още приживе земен ангел и небесен жител. На 1 юли Църквата празнува връщането на мощите на св. Иоан Рилски от Търново в Рилската обител. Средновековие.

КРАТКО ЖИВОТООПИСАНИЕ

Най-великият светец на българската

земля, преподобни Иван Рилски се родил около 876 г. в Скрино, разположено в гънките на Осоговската планина край р. Струма (край град Дупница). Бил е съвременник на княз Борис (852–889) и на неговия син Владимир, на цар Симеон Велики и на Симеоновия син цар Петър. До 25-годишната си възраст бил пастир. От крехка възраст в душата на Иван започнала да се развива и крепне религиозната вяра. По това време из цяла България започнали да се строят църкви и манастири.

Новоосновените обители ставали не само огнища на християнството, но и книжовни и просветни средища. Желанието на юношата било да се посвети напълно в служение на Бога и в някоя света

обител да се отдаде на монашески живот. Отначало Иван постъпил в близкия манастир „Св. Димитрий“ под самия връх Руен. Тук той приел монашеството, но не останал задълго в обителта, а се отдал на живот в пълна самота, молитви, пост и лишения. Преподобни Иван Рилски се подвизавал на много места, докато най-после се установил в прекрасната рилска планинска пустиня, където останал до края на живота си. Там той основал манастир, който съществува вече хиляда години. Извършил много чудеса: нахранил овчари, излекувал с молитвата си един побъркан, изцелява от разни болести благочестиви люде, опазва манастира си чрез своята благодатна сила. Славата на отшелника постепенно се разпространила по цялата страна и достигнала чак до столицата. Използвайки едно свое пътуване до София, цар Петър I изминал около 120 километровото разстояние до планината, за да се види с благочестивия старец. Праведният Иван обаче не го допуснал до себе си, а само му се поклонил отдалеч, като монархът отговорил със същото. Отшелникът, естествено, върнал обратно и изпратеното му от цар Петър злато. Това още повече увеличило славата му и към него започнали да се присъединяват ученици, които строели за себе си колиби наоколо. Такова било началото на най-известния български манастир. Преди смъртта си преподобни Иван отишъл на пълно уединение, там съставил своето „завещание“ (Завет на Св. Иван Рилски



Николай Зиков – релефна икона на св. Иван Рилски



Успение на св. Иван Рилски

Чудотворец). Починал на 18 август 946 година на около 70 годишна възраст и бил погребан в притвора на църквичката в каменна гробница, която е запазена и до днес. Неговото успение Църквата възпоменава всяка година на същата дата.

МОЩТЕ НА СВ. ИВАН РИЛСКИ СА СМЕНИЛИ НЕ ЕДНО МЕСТОПРЕБИВАВАНЕ

След смъртта си през 946 година св. Иван бил погребан в основаната от него Рилска обител, но скоро след това цар Петър (927–969) наредил мощите му да бъдат пренесени в гр. Средец (София). Вероятно тогава този първи и най-велик български светец е бил и канонизиран. Византийският историк Йоан Скилица свидетелства, че в Средец мощите му излекували византийския император Мануил I Комнин (1143–1180). През 1183 г., по време на поредната унгарско-византийска война, унгарският крал Бела III превзел Средец и отнесъл мощите на свети Иван в своята столица Гран (Остергом). Според преданието, местният католически архиепископ твърдял, че не му е известно да съществува такъв светец, за което св. Иван го наказал с онемяване. След като се преклонил пред мощехранителницата и поискал прошка, говорът му се възвърнал. Впечатлени и обезпокоени от това чудо, през 1187 г. унгарците върнали мощите на светеца в Сердика. Малко по-късно, след като цар Асен I освободил



България от византийско робство, мощите били пренесени през 1194/5 г. в столицата Търново. Те оцелели по чудо след плякосването на града при превземането му от турците през 1393 година. С разрешение на султан Мурад II през 1469 г. монаси върнали мощите в обновения Рилски манастир, където и до днес са предмет на преклонение. Като едно от значимите събития в нашата духовна история, Църквата всяка година празнува на 1 юли връщането на мощите на св. Иван Рилски.

„ЗАВЕТЪТ НА СВ. ИВАН РИЛСКИ“

Той е уникален документ, чието място в духовен и верови аспект е до Паисиевата история – мерило за националното ни самосъзнание. Заветът има четири познати преписа,

които нашето духовенство приема за автентични. Единият се намира в библиотеката на Рилския манастир и е изложен в постоянната експозиция на музея му, вторият, направен от монах Касиан е датиран 1860 г. и се съхранява в Националната библиотека, третият е дело на Неофит Рилски, вероятно от средата на XIX в., а четвъртият е по-късен и е редактиран езиково. Последните два се намират в сбирката на Етнографския музей. Подробно е писал върху този проблем проф. Иван Дуйчев в книгата си „Заветът на свети Иван Рилски“. Книгата е писана още през 1948 г., но е издадена от наследниците му чак през 2000 година.

Източник: Български православен каталог



150 години от рождението и 65 години от смъртта на Карел Шкорпил



Карел Шкорпил е откривател на първата българска столица Плиска. Той и брат му Херменегилд Шкорпил се смятат за създатели на българската археология и музейно дело. Арел Шкорпил е роден на 15 юни 1859 г. във Високе Мито. Гимназиално образование завършва в Пардубице, а висше – със специалност „Математика и физика“ във Висшето техническо училище в Прага. Работи като гимназиален учител по математика, естествознание, технически науки и рисуване в Пловдив (1882–1886), Сливен (1886–1888), Варна (1888–1890 и 1894–1915), Русе и Велико Търново (1890–1894). След пенсионирането си в 1915 г. до смъртта си е директор на Варненския археологически музей и преподавател в Морското машинно училище и Търговското училище. През 1918 г. Карел Шкорпил става дописен член, а две години по-късно – действителен член (академик) на БАН, член е на Чешката академия на науките, на Руския археологически институт в Константинопол, на археологическите дружества на Германия, Белгия, Русия, Рим и Атина. В чест на Карел и Херман Шкорпил са наречени улицата във Варна, където е запазена къщата им („Братя Шкорпил“) и варненското село Шкорпиловци. В продължение на

над 50 години Карел Шкорпил публикува самостоятелно и в съавторство с Херман Шкорпил около 150 научни труда, от които 30 на чужди езици – немски, чешки и руски. Карел Шкорпил е един от основателите на Варненския археологически музей (1888 и 1895) и Варненското археологическо дружество (1901). Умира на 85-годишна възраст на 10 март 1944 г. Погребан е в старата българска столица Плиска.

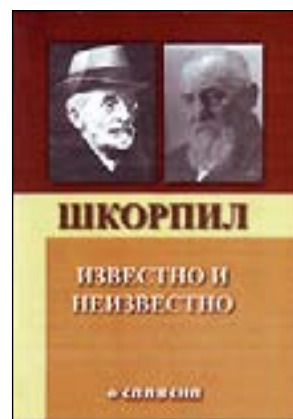
ПАМЕТНИК НА БРАТЯТА ШКОРПИЛ ВЪВ ВАРНА

През август тази година на входа на Археологическия музей във Варна бе открит паметник на Хермин Шкорпил. Събитието бе част от програма за честванията на Деня на Варна. Идеята за реализиране на паметника е на фондация „Братя Шкорпил“, с финансовата подкрепа основно на чешки инвеститори в България. Бронзовата отливка е дело на скулптора Пламен Бретанов и е част от композиция, в която Херман Шкорпил стои изправен до брат си Карел. Двамата братя основават Варненския археологически музей (1888) и Варненското археологическо дружество (1901). Фигурите са в същата композиция, както някога ги е уловил обективът на неизвестен фотограф. Снимката-модел е открита в архивния албум на Мария Хермова, внучката на Карел Шкорпил, която също присъства на откриването. Поради липса на финансови средства първоначално беше изваяна само скулпурата на Карел Шкорпил. Две години след официалното откриване на седналата фигура пред сградата на музея бе поставена и скулптурата на Хермин Шкорпил. На официалната церемония присъства чешкият посланик Мартин Клепетко, почетният консул на Чешката република във Варна Зденка Боевова, кметът на Варна Кирил Йорданов, председателят на Общинския съвет Борислав Гуцанов, шефа на музея Валентин Плетньов, Варненският и Великопреславски митрополит д-р Кирил и др.

ШКОРПИЛОВИ ДНИ ВЪВ ВАРНА.

През юни във Варна се проведеха Шкорпилови дни. Проявата е по случай 150 г. от рождението на братята Шкорпил и включваше научна конференция. Докладите от нея ще бъдат издадени във втората част на книгата „Шкорпил – известно и неизвестно“.

Шкорпиловите дни бяха в рамките на Годишната на чешката култура във Варна. Тя се реализира от фондация „Шкорпил“ с подкрепата на общината и Регионалния исторически музей. В Радио Варна бе представен премиерно сборникът „Шкорпил – известно и неизвестно“. Внучката на Шкорпил Мария Хермова, която е един от големите радатели за разпространение делото на братя Шкорпил, бе удостоена с почетен знак от кмета на община Варна Кирил Йорданов



„ШКОРПИЛ – ИЗВЕСТНО И НЕИЗВЕСТНО“

Българо-чешкият сборник „Шкорпил – известно и неизвестно“ е издаден по случай 150 години от рождението на Хермин и Карел Шкорпил. Авторы са д-р Лудвик Скружни, н.с. Александър Минчев, ст.н.с. II ст. д-р Йорданка Манкова, доц. д-р Константин Трошев, д.м. Издател: ИК „Славена“, 2009 г.

Мария Захариева

По материали от българския печат

75 години от рождението на Христо Фотев

Трябва да живея така, че ръката, която ме пронизва, да премине през мен както през въздуха, казваше „мореплавателят“ на българската поезия



ните години от живота си той прекара в неопишуема мизерия. „Някои казват, че държавата е убила Христо Фотев, оставяйки го да потъне в немотия или да се надява на подаяния от фирми и институции, които използват името му с цел реклама“. Но е факт, че във времето, в което властваха силовите групировки, един от най-талантливите ни поети беше оставен да умре физически и волният му дух да бъде сломен“, пише Оля Обрейкова. Христо Фотев умира на 27 юли 2002 г.

ПОЕЗИЯ

Още с първите си книги Фотев е признат за поет-явление. Доказателство за това са наградите му за „Баладично пътуване“, „Лирика“, „Сантиментални

посвещения“ и „Пристанище“. Сред шедьоврите на българската любовна лирика е Фотевото стихотворение „Господи, колко си хубава“. Първата му стихосбирка – „Баладично пътуване“, която излиза през 1961 г., е отличена с II втора награда за поезия. Една година по-късно става член на Съюза на българските писатели. През 1965 г. получава Литературната награда на Бургас за втората си стихосбирка „Лирика“. Две години по-късно е удостоен със същата награда за третата си книга „Сантиментални посвещения“. През 1969 г. му е връчена за трети път наградата на Бургас за стихотворенията му от „Пристанище“. След близо десетгодишно мълчание поетът написва „Обещание за поезия“. През 1981 г. издава две стихосбирки: „Литургия за делфините“ и „Спомен за един живот“. Три години по-късно събира своите избрани стихове в „Словесен пейзаж“. В преходната 1989 г. излиза сборникът му с поеми „Венецианска нощ“. През 1994 г. поетът получава литературната награда „Златен Пегас“, а на следва-

щата година – званието на „Почетен гражданин на Бургас“.

МОРЕТО! НАЙ-ГОЛЯМОТО СЪБИТИЕ!

Любовта и морето са основни теми в поезията на Христо Фотев. Поетът отъждествява морето с щастието и с вечността. „На кораби приличаха жените, а живота ми на хаотично-празнично пристанище“. Морето със своята безграничност е за Фотев символ на изгубеното, откритото и очакваното. Фотев е поетът, който въвежда темата за Бургас в българската поезия. Бургас е „най-жестокия театър и „града... – най-хубавия, с когото си приличаме. Най-висшето измерение за живота на поета е любовта – любовта към родината, към близките, природата, свободата, любовта към любимата.

Измислила ли е морето?

И щастието ли? Не вярвайте!

Не вярвайте на капитаните,
които го продадоха!

Не вярвайте и на проститутките
които го забравиха!

Не вярвайте и на поетите
които го изгубиха!

Не е измислила морето
и щастието съществува!

Достатъчно е да се вслушате
във тишината на сърцето си.

Достатъчно е да протегнете
ръката си, да се усмихнете

на някого и да му върнете
отнетото от капитаните

и проститутките –
о, мъничко

от вярата си във дърветата,
във най-щастливите предчувст-

вия,
във поздравите на другарите,

във делниците и светкавично
вий ще намерите морето...

Най-синьото и най-лъчистото
ще се усмихне във очите ви.

И портокаловото слънце
ще ви замени капитанската

фуражка, капитане мой!
Здравейте, капитане мой!

Не е измислила морето
и щастието съществува!

ЖИВОТ В ДАТИ

Христо Константинов Фотев е роден на 25 март 1934 г. в Истанбул. През 1940 г. семейството му се премества в Бургас. Началното си образование получава в училище „Др. Петър Берон“ в Бургас, а след което завършва фабрично-заводско училище в Сливен. Кандидатства в Художествената академия, но не е приет. Прекарва осем месеца като моряк на риболовен кораб, а по-късно отбива военната си служба. От 1957 г. е художник в стенописното ателие на дом „Украса“ в Ямбол. Две години по-късно прекъсва работата си в „Украса“ и става редактор на многотиражката на мина „Черно море“. От 1964 г. повече от 25 г. Христо Фотев е творчески секретар на Дружеството на българските писатели. От 1990 до 1992 г. е главен редактор на бургаския алманах „Море“. През 1994 г. Фотев става драматург на бургаския театър „Адриана Будевска“. Промените след 1989 г., свързани с упадък на културата, оказват погубно влияние върху поета. Послед-



Примата на българската поп музика навърши 70 години. В продължение на 50 години тя е неизменно на сцената. За този период издава 36 албума с продаден тираж над 100 милиона, записва над 500 песни и изнася 10 000 концерта. През януари тази година Лили Иванова изпълни и своята най-голяма мечта – пъ в престижната парижка зала „Олимпия“. Почитателите ѝ я боготворят – за тях тя е единствена и неповторима. Завистниците я отричат тотално. А фактите показват, че според изследване на Комитета за младежта и спорта от 1973 г. Лили Иванова е посочена на първо място сред предпочитаните изпълнители с 80,09 %. А 35 години по-късно в първата национална класация „БГ музикални ИНТЕРНЕТ награди 2008“ Лили Иванова е избрана за „Изпълнител на годината“!

„ИСКАМ ДА ПЕЯ“

С този възглас се появява младата медицинска сестра от Кубрат в „Бюро Естрада“ в столицата през 1960 г. И още следващата година слага началото на професионалната си кариера, като участва в прослушване за певци на „Концертна дирекция“, София. Първата ѝ известна песен „Събота вечер“ е издадена през 1963 г. Тя е първият телевизионен хит на певицата, в който Лили пее, докато кара валяк. Такива са времената на соцромантиката! Първият ѝ албум „Amore Twist“ е издаден от румънската фирма Electrocord през 1963 г. „Някои хора се опитваха да ми пречат. Тогава всички ме наричаха Малката. В Концертна дирекция никой не ме знаеше по име“, си

спомня Лили Иванова. Първата си награда „Златен ключ“ тя печели през 1966 г. в Братислава, въпреки очакванията на мнозина наградата да бъде присъдена на звездата на тогавашна Чехословакия Карел Гот. През следващите 10 години Лили Иванова печели над 10 международни награди в цял свят. Пее в СССР, Испания, Куба, Бразилия, Чили, Япония, Германия, Турция, Чехия, Югославия, Унгария, Полша, Гърция, Португалия и др. Осъществява няколко турнета сред българската емигрантска общност в САЩ и Канада.

За израстването ѝ като певица допринасят много Здравко Радоев и Иван Пеев. Вторият ѝ съпруг – пианистът Иван Пеев я съпътства по времето, когато певицата става

истинска звезда. Именно него тя определя като първия истински и единствено важен мъж в живота си. Лили Иванова работи с много изяви текстописци, пее песни по стихове на български класици — Иван Вазов, Христо Ботев, Пейо Яворов, Кирил Христов, Павел Матев, като особено значима е съвместната ѝ работа с поета Дамян Дамянов. Сред композиторите, с които осъществява тясно творческо сътрудничество, са Ангел Заберски; Тончо Русев; Митко Щерев; Найден Андреев, Иван Лечев и др. Безспорни хитове са песните ѝ „Събота вечер“, „Боянският майстор“, „Камино“, „Тежка сватба“, „Обичам те“, „Частен случай“, „Ветрове“, „Ръцете ти единствено виновни“, „Панаири“.



АЗ ВЪРВЯ И ЩЕ ВЪРВЯ САМО НАПРЕД И НАГОРЕ

Примата на българската естрада е известна с борческия си характер, желязната си воля и с несломимата вяра в собствените си успехи. „Моите огромни разочарования в никакъв случай няма да ме сринат нито психически, нито физически“, казва певицата. „Завистта не може да ме смачка. И не само мен. А и всеки, който може повече“. Лили Иванова е известна с самодисциплина в името на музиката и всекидневните грижи и труд, които полага за да поддържа гласа и визията си. Тя спазва строг режим – почти не яде месо, не пие алкохол, прави специална гимнастика. Поддържа завидна за възрастта си фигура и постоянно изненадва публиката с променения си имидж. Това ѝ помага да издържа на огромното физическо и психическо натоварване на

сцената. При това е изключително последователна в постигането на целите, които си поставя. Всички тези качества, както и необходимата доза шанс и талант, допринасят за популярността ѝ в продължение на вече половин столетие.

„ЛЮБОВТА Е ПО-СИЛНА ОТ ВСИЧКО“

Любовта е основна тема в песните ѝ, а личният ѝ живот е неразривно свързан с професионалния и затова много от текстовете ѝ са подчертано автобиографични. Певицата не крие, че кариерата за нея е водеща. Първият ѝ съпруг е д-р Георги Павлов, с когото работи кратко време в болницата в Кубрат. Следва връзката ѝ със Здравко Радоев. Вторият съпруг и автор на някои от песните ѝ е композитора Иван Пеев. Третият е телевизионният журналист Янчо Таков - син на Пеко Таков, член на Политбюро на ЦК на БКП. После

започва 16-годишната ѝ връзка с Асен Гаргов, който пише музиката и създава аранжирката за много от текстовете на Лили. Следва Чочо Владовски от група „Тангра“... Явно съдбата на певицата е вечно да пее за любов, но все да не намира онази истинска любов, която възпява в шлагерите си.

АЗ СЪМ ПЪРВАТА БЪЛГАРКА, ПЯЛА В ЗАЛА „ОЛИМПИА“

казва Лили със заслужена гордост за концерта си в Париж през януари 2009 г. и добавя, че е и първият изпълнител от бившия соцлагер, изнесъл концерт в тази знаменита зала.

Там по думите ѝ царят желязни закони – първото изискване е да се пее на живо и концертът да бъде точно два часа, като е абсолютно забранено е да се поднасят цветя по време на концерта и в края да има бис. За да бъде разрешено

Концерт в зала Олимпия, 2009 г.





Концерт в НДК, 2008 г.



снимането, както и за да се пее и свири без пауза (екстри, които гранд дамата на българската поп музика си позволява) се плащат големи суми. „Засега това е най-емоционалният и най-грандиозен концерт в моята кариера. Ще кажа това, което мисля, както и да звучи: Гордея се със себе си. Това е мой успех. И политиките не заслужават да се кичат с него. Това беше развълнувано море от емоции“, казва певицата. За неповторимата атмосфера на концерта допринася и виртуозното трио Огнян Енев, Бисер Иванов и Орлин Цветанов.

„Искам моята публика тук да може да се забавлява по този начин, както сънародниците ни във Франция. Да изразява емоциите си, да има самочувствие и да бъде свободна. Да не позволява да бъде лъгана и манипулирана“. Концертът ѝ е организиран от Стефан Зашев от Брюксел и Лили Червенякова. На събитието присъстват българи от Западна Европа и Лос Анжелис. „Питам се къде са институциите, които трябва да пропагандират девиза „Произведено в България“. Защо не се гордеем, когато българин постигне успех,

в която и да е област? Защо той не получава необходимото уважение? Смятам, че не се работи, за да се повдигне духът на тази нация. Французите ме попитаха къде са цветята от президента, премиера, министъра на културата. Защото не аз, спокойно мога да кажа, България беше в „Олимпия“. Но това не се забелязва в моята страна“, казва Лили Иванова в интервю за в. „Стандарт“ и продължава решително пътя си, както самата тя казва, „само напред и нагоре“.

Мария Захариева

Лили Иванова е родена в град Кубрат през 1939 г. Завършва медицинския техникум във Варна, след което работи като медицинска сестра в родния си град. През 1961 г. е одобрена за прослушване в „Концертна дирекция“, София, която организира първото задгранично турне заедно с Емил Димитров, Ирина Чмихова и Мария Косева в Румъния. През 1963 г. участва в програмата на хотел „Амбасадор“ и театър „Танасе“ в Букурещ. Блестящото ѝ представяне е отразено в четири директни предавания по румънската държавна телевизия. През 1997 международната асоциация на жените я номинира като една от най-прочутите жени на 20-ти век. През 1998 г. Лили получава най-високия орден на фондация „Св. Никола Чудотворец“ за принос за доброто на света. През 1999 г. президентът Петър Стоянов връчва на Лили Иванова орден „Стара планина“ за заслуги към българската поп музика. В досегашната си кариера Лили Иванова е реализирала у нас и по света над 10 хиляди концерта.



Снимки: официален сайт на Лили Иванова

Делфините – морските ангели

Най-интелигентните морски бозайници подаряват на любимите си букетче от водорасли и издават множество звукови сигнали, с които общуват помежду си. Тяхната загадъчна усмивка и алтруизъм от хилядолетия привличат хората. Древните гърци почитали делфините като богове и издигали олтари в тяхна чест. Маорските племена в Южния Пасифик ги провъзгласили за пратеници на небето. В древен Рим се разказвали легенди за деца, които яздели делфини. Ранните християни вярвали, че като отличен плувец делфинът можел да пренася душите на мъртвите в отвъдния свят.

Делфините (Delphinidae) са семейство топлокръвни бозайници, принадлежащи към разред китоподобни и подразред зъбати китове (Denticete). Името им произхожда от гръцкото δελφίς, значещо „с утроба“. Приема се, че са се развили преди 10 милиона години, през периода на Миоцена. Познати са 36 вида – океански, речни делфини, 6 вида морски свине. Делфините имат тяло с вретеновидна форма, приспособено за скоростно плуване. Мозъкът им има силно нагъната кора, издаваща тяхната интелигентност. Оцветяването им варира от сиво до черно, но има и чисто бели делфини. Различните видове са с различен контраст на линиите и петната. Размерът на тялото на обикновения делфин варира от 164 до 201 см, а телесната маса е около 200 кг. Делфините са хищници, които се хранят главно с малки риби и сепии. Скумрия, аншоа, хамсия, кефал са главната им плячка в Черно море. На ден изяждат до 30 кг. риба. Една от най-интересните гледки е как делфините пленяват пасаж риби. Всички животни се нареждат в кръг, заобикалят пасажа и го притискат. В кръга пускат малките делфинчета, а телата

на големите образуват непреодолима преграда. Рибата се събира на кълбо и делфините се нахвърлят върху нея.

СЕТИВА

Повечето делфини имат остро зрение, а техният слух превъзхожда човешкия. Чуването се използва също и за ехолокация (система от акустични сигнали, чрез която те се ориентират). Така че освен чрез зрението си делфините могат да локализируют обектите и посредством ехо. Те излъчват и обработват до 700 щракащи звука в секунда, за да уловят размера и местоположението на обекти, намиращи се на стотици метри. Тактилното възприятие при делфините е също добре развито. Делфините нямат обонятелен нерв и нямат усет за мирис, обаче имат вкус и показват предпочитания за определен вид храна. Те са далтонисти, но имат чувство за големина и обем

РАЗМНОЖАВАНЕ

Ухажването при делфините представлява сбор от нежни милувки и докосвания. Те често правят пируети, за да впечатлят избраница си. Делфини-

те подаряват на любимите си букетче водорасли. Този обичай е регистриран при изолиран кръг речни делфини, обитаващи водни басейни във Венецуела, Бразилия и Боливия. Поднасянето на предмети като част от ритуала досега е било наблюдавано само при шимпанзета. Размножителните периоди при делфините са предимно през пролетта и есента. Бременността трае цяла година. Бебетата се появяват на този свят с опашките напред, за да не се удавят, нагълтвайки се с вода. Женската ражда обикновено по едно малко с помощта на 2–3 „акушерки“. Веднага щом се роди делфинчето, майка му го избутва до повърхността на водата, за да си поеме въздух, и след това то вече може да плува заедно с нея. Какъв е полът на новороденото се разбира по формата на плавниците му. Малките делфинчета години наред са силно превързани към майките си и ги следват навсякъде.

СПОСОБНОСТИ И ПОВЕДЕНИЕ

Делфините са едни от най-интелигентните същества на Земята. През 2001 г. делфините се присъединиха към категорията на шимпанзетата, орангутаните и хората като един-





ствените същества, преминали теста с огледалото, който е приет като база за себеосъзнаване. Когато учените маркирали телата на двойка делфини на места, които те не могат да видят директно, водните млекопитаещи заставали срещу огледало и се изви-вали, за да покажат маркировката. За да издават звуци, делфините използват отвора, през който дишат, защото нямат гласни струни като човека. Американски изследователи открили, че делфините бързо усвояват от себеподобните си много сложни сигнали и ги използват при общуване. Според изследване на американски и британски учени, проведено във Флорида, делфините от вида Tursiops

са социални животни, живеещи на малки стада наброяващи дузина индивида, но се срещат и многохи-лядни стада. Могат да плуват със скорост до 40 км/ч. Способни са да се гмуркат до 260 м за 15 минути. Иначе рядко се задържат под вода за повече от 10 минути. Делфините трябва да бъдат в съзнание, за да дишат. Докато спят, само едното полукълбо на мозъка им е в без-съзнание, едното им око винаги е отворено и те плават на повърх-ността. Кожата им е уникална. Всеки 2 часа тя се сменя, като целта на тази подмяна е да позволи на бозайници-те да развиват по-големи скорости с по-малко усилия. През юни 2005 г. при съвместни изследвания на австралийски, американски и ка-надски специалисти е доказано, че делфините могат да използват оръ-дия на труда, като при това предават тези свои умения от поколение на поколение. Те отчупват морски гъби и ги надяват на муцуните си, за да ги използват по време на лов. „Убеде-ни сме, че те използват гъбите като своего рода „ръкавица“, предназна-чена да предпазва сетивността на муцуните им, докато търсят плячка в близост до дъното“, казва Майкъл Крютцен, служител на университета в Ню Саут Уелс, Сидни и университе-та в Цюрих, Швейцария. Делфините са изключително дружелюбни и до-бронамерени към човека. Има много

случаи, в които се притичват на помощ на давящи се или нападнати от акули хора и ги спасяват. Затова ги наричат мор-ските ангели. Те никога не нападат човек. Обичат корабите и плуват заедно с тях, като често подскочат над повърхност-та на водата и изпълняват акробатични номера.

ДЕЛФИНОТЕРАПИЯ

Общуването с любимите на човека морски бозайници има много добри физиологични и психологични ефекти върху човека. Делфиноте-рапията се прилага при неврози, депресии, различни видове трав-ми, хипотония, фобии, тикове, при мозъчни дисфункции, функционални

нарушения на централната нервна система и др. В Русия, Турция и Гер-мания с делфинотерапия се лекуват деца болни от аутизъм, синдорма на Даун, церебрална парализа и други заболявания. Британски психиатри са доказвали научно ползата от делфинотерапията при страдащи от депресии. Установено е, че делфини-те могат да подпомогнат развитието на човешките умствени способно-сти, а общуването на бременни жени с делфините се отразява благоприят-но на развитието на плода. Плувайки с делфините, човек се оттърсва от стреса и се зарежда с положителни емоции и прекрасно настроение.

ДЕЛФИНИ – АКУШЕРКИ

Вече няколко десетилетия в света се практикува подводното раждане. В специални центрове в Русия, Фран-ция, Австралия, Нова Зеландия, САЩ десетки хиляди деца се раждат по този метод. Руският учен Игор Чар-ковски дълго време се е занимавал с изследване на подводното ражда-не и е акуширал при много такива раждания. Веднъж докато Чарковски и екипът му се готвели за поредното раждане, а родилката вече стояла в Черно море на дълбочина 60 см., внезапно се появили три делфина, разбутали хората и взели всичко под свой контрол. Делфините направили нещо нагоре-надолу по тялото на жената, което приличало на скани-ране. Жената възкликнала „Чувствам се невероятно!“ и родила без болки и страх. По нейни думи изпитвала удоволствие. Преживяването било наистина невероятно. Оттогава се създава нова практика – да се използват делфините като акушерки, която днес се практикува в цял свят. В момента на раждането те излъчват нещо от своите биосонари, което наистина успокоява майката.

ДЕЛФИНИТЕ В ЧЕРНО МОРЕ

Има три вида делфини, които жи-веят в Черно море под абсолютна защита от 1983 г. – морска свиня (Phocoena phocoena), афалина (Tursiops truncatus) и обикновен делфин (Delphinus delphis). Те се срещат най-често от края на март до края на ноември, като най-малко на брой са афалините. В Черно море обикновеният делфин може да бъде

truncatus са единствените известни животни, които използват имена, за да се разпознават помежду си в групата. Делфи-ни-те



видян както в бреговите води, така и в открито море. По българското Черноморие делфини се появяват най-често около нос Калиакра. По данни на Института по рибни ресурси делфините в Черно море са намалели 20 пъти в сравнение с периода 1960–1965 г. Броят на морските бозайници тогава бил около 1,2 млн., а сега те са не повече от 60 000 – 70 000. Нарушеното екологично равновесие и браконьерството са основна причина за изчезването на делфините.

До 1965 година България е имала специална флотилия за лов на делфини, а месото им било използвало за пастърма. Тогава уловът на делфин е забранен поради намаляването на популацията им.

През 1989 г. е отчетен масов мор на делфини по българското крайбрежие. Причинител на заболяването бе паразитният червей „халоцеркус специас“, който се развива в белите им дробове и причинява бронхопневмония. През 1992 г. покрай бреговете на Украйна са изхвърлени множество делфини, заразени с „морбили“ вирус. Независимо от негативните промени през последните години делфините плуват все по-често в близост до брега. Това според специалисти от Института по рибни ресурси означава, че замърсяването по крайбрежието постепенно намалява.

ВАРНЕНСКИЯТ ДЕЛФИНАРИУМ

Варненският делфинариум се намира в северната част на Морската градина на Варна. Открит е на 11 август 1984 година и разполага с 1200 места. Размерите на басейна са 12 на 15 метра и имат дълбочина 6 метра. Водата за басейна се извлича чрез специална помпена система от Черно море на 150–160 метра



от брега и дълбочина 3–6 метра, където тя е най-чиста и се подлага на преработка преди да достигне до басейна. Двойката делфини-артисти Кимбо и Доли и доайенката Попи са уловени във водите на Карибите. По-малките Йоана и Пепа са родени в местния басейн. Последното бебе-делфинче се ражда на 27 август 2008 г. В Делфиналиума във Варна няма делфини от Черно море, защото те са защитен вид и е забранено да се използват за атракционни цели. Най-трудният номер, който са усвоили делфините във Варненския делфинариум, е салто във въздуха, а най-опасната атракция е грабване на риба от устата на треньора със скок във въздуха. На голям успех се радва и съвместна програма на животните със състезателки по синхронно плуване. Делфините и техните треньори представят уникалното Делфин-шоу, включващо множество атракции: акробатика, балансировка, музика, пеене, танци и игри с публиката. Продължителността му е 40 минути.

МОРЕТО ИЗХВЪРЛЯ МЪРТВИ ДЕЛФИНИ

От началото на тази година са регистрирани 21 случая на мъртви делфини, изхвърлени от морето – в Черноморец, в района на Първа буна във Варна, в Дуранкулак и Созопол. През миналата година са открити общо 10 умрели делфина. Най-тежка обаче е била ситуацията през 2006 г., когато мъртвите бозайници са 70–80. Делфините се оплитат в мрежите, като най-опасни за тях са тези за лов на калкан. Това е фатално, защото морските бозайници издържат под вода не повече от 3 до 8 минути, след което се давят. Решението е да се сложат на мрежите специални ултразвукови емитори, които да предупреждават бозайниците за опасността. Те обаче са скъпи и затова рибарите не ги използват.

НАУЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ НА ДЕЛФИНИТЕ В ЧЕРНО МОРЕ

Проучване за числеността и разпределението на делфините по нашето крайбрежие предстои да бъде проведено от специалисти на Института по рибни ресурси във Варна. Той се финансира от Министерството

на околната среда и водите с 5 хил. евро. Срокът на изпълнението му е 15 месеца и в рамките на изследванията ще бъдат проучени и трите популации, разпространени в акваторията на Черно море. Това са обикновеният делфин, морската свиня и бутилконосият делфин. Учените смятат, че през последните години числеността им вече се увеличава. Организация за защита на делфините в Черно море и Средиземноморието със седалище в Монако (ACCOBAMS) предвижда мащабен проект, който обхваща страните от целия Черноморски регион. Общата му стойност е 200 хил. Евро. В международния екип ще влязат учени от България, Украйна, Румъния. Екипът ще събира данни за делфиновите популации, ще извършва аутопсии и ще събира тъканни проби. „Предвидени са аероснимки от свръхлеки летателни средства и плавателни съдове за дълбоководни спускания, казва д-р Константин Михайлов. Проучването ще изследва и патологията при морските бозайници, наблюдавана през годините. Масови епидемии, причинени от морбили вирус, са регистрирани от наши и украински учени през 1994 г. Делфините страдат също от кожни, дихателни и стомашни болести и дори от менингит и инфаркт.

Мария Захариева

В статията са използвани материали от български и чуждестранни медии



Вера Мутафчиева

28. 3. 1929 – 9. 6. 2009

Голямата българска писателка акад. Вера Мутафчиева почина на 12 юни на 80 години след крат-
ко и тежко боледуване



Тя е родена на 28 март 1929 г. в семейството на известния български историк Петър Мутафчиев. Завършва история в Софийския университет „Св. Климент Охридски“. През 1958 г. защитава дисертация на тема „Феодалната рента в Османската империя XV– XVI век“. Тя е доктор на историческите науки, академик, член на Българската академия на науките. Работила е в Ориенталския отдел на Народната библиотека „Св. Св. Кирил и Методий“ (1951–1955). От 1979 г. до 1981 г. е директор на Центъра за древни езици и култури, директор на Българския изследователски институт в Австрия (1980–1982). Секретар е на Съюза на българските писатели от 1982 до 1986 г. От 2005 г. е член на Управителния съвет на Националния дарителски фонд „13 века България“.

Вера Мутафчиева е научен сътрудник в Института по история на БАН (1958–1966), старши научен сътрудник в Института за балканистика при БАН, старши научен сътрудник I степен в Института по литература при БАН (1979–1993) и председател

на Агенцията за българите в чужбина през 1997– 1998 г.

Вера Мутафчиева дебютира в литературата в началото на 60-те години на XX век с исторически очерци за епохата на османското владичество. Тя е автор на над 30 художествени книги, преведени в чужбина. Историческата тема е водеща в творчеството ѝ. Нейният дебютен роман „Летопис на смутното време“ (1965) е панорама на живота на българите по време на феодалните размирици в Турция в края на 18-и и началото на 19-и век. В него тя вгражда материал от османските архиви, непознати дотогава. Следващият роман на Вера Мутафчиева – „Случаят Джем“ (1967) – е преведен на 13 езика. Други творби на писателката са „Последните Шишмановци“ (1969), „Алкивиад Малки“, „Алкивиад Велики“ (1976), „Рицарят“ (1970), „Белот на две ръце“ (1973), „Повест с двойно дъно“ (1974), „Книга за Софроний“ (1978), „Аз, Анна Комнина“ (1991), както и забележителните ѝ спомени: „Семейна сага“, „Разгадавайки баща си“, „Бомбите“, трите части „Бивалици“ и завършващата ги книга „Небивалици“. „Всичко е една фантазия. Да не мислите, че историческата наука е обективна сигурност? И тя не е. Всичко, което премине през човек, повече или по-малко, носи неговите черти, неговите склонности, неговите вкусове“, казва Вера Мутафчиева. Тя е сценарист на най-гледания български филм „Хан Аспарух“, за който през 1982 година получава „Златна

роза“.

Носителка е на Хердерева награда и на голямата награда на СУ „Св. Климент Охридски“ за литература. Мутафчиева е първият лауреат на националната награда „Паисий“. Вера Мутафчиева е носителка на Наградата на София /1986/, орден „Кирил и Методий“ – I степен /1989/, на Голямата награда за литература на СУ „Св. Климент Охридски“ /1998/, орден „Стара планина“ – първа степен /1999/, Почетен знак с лента „Марин Дринов“ на БАН /1999/. Тя е първият носител на държавната награда „Паисий Хилендарски“ /2000/. Удостоена е с най-високото отличие на Ротари клуб през 2002 г., а през 2005 г. – с Националната литературна награда „Иван Вазов“. През 2008 г. писателката-историк Вера Мутафчиева е обявена от Комисията по досиетата за сътрудник на ДС с псевдонима Атанас, заедно с 30 настоящи и бивши шефове на агенции. Според комисията по досиетата тя е вербувана още през 1969 г. в I отдел на Шесто главно управление на ДС.

Академичното честване на 80-годишнината на Вера Мутафчиева през април в аулата на Нов български университет се превърща в негласното сбогуване с голямата писателка. На него тя представя духовното си завещание – 12-те тома с избрани съчинения, подготвени от ИК „Жанет 45“, и казва, че „човек не бива да прекалява с живеенето“.

(Р. К.)

ДУМИТЕ НА ПИСАТЕЛКАТА:

Няма никакъв начин да минеш по пътя на злото, за да сътвориш нещо добро. Хората трябва да разберат, че злата не им помага, че им пречи.

Ние света не можем да променим, но себе си можем. Докато себе си не промениш, няма на какво да разчиташ. Т.е. от усилията на всички нас зависи бъдещето на тази страна и на света изобщо.

Българинът гледа да му е сгодно. Слава богу, че сме малко! Защото представяте ли си, ако имаше не 8 милиона, а 80 милиона българи? Щяхме да взривим планетата... Затова историята е важна: трябва да убеди хората, че без зор не става. И в това, което сега пиша, дано успея да обясня, че нашето нещастие е в леснотията. Без зор прокопсия няма. И като сме си избрали да нямаме зор, няма да имаме и прокопсия. Искаме да ни е сигурно, да не нагазваме Черно море, щото ще си намокрим чорапете, дето викаше баба ми. И май такива ще си останем, защото това с леснотията ни е било прекалено дълго.“

Петър Слабаков

23. 4. 1923 – 17. 5. 2009

Петър Слабаков – един от любимите актьори на българския народ в течение на половин век, ни напусна на 86-годишна възраст. Той бе познат с над 150 роли в киното и бе едно от лицата на политическата промяна в края на 80-те години на миналия век.

БИОГРАФИЯ

Петър Слабаков е роден на 23 април 1923 г. в Лясковец. Двамата му прадедовци са четници в четата на капитан дядо Никола през 1856 г. Завършва гимназия в Шумен и задочно „икономика на промишлеността“ във Варна. Бил е тракторист и леяр. Участник е в Отечествената война (1944–1945) като доброволец. Започва работа като статист, а по-късно – като актьор във Варненския драматичен театър (1953–1957), играе в драматичните театри в Бургас (1957–1960), в Пловдив (1960–1963), в театър „Трудов фронт“ – София (1963–1964), в Народния театър за младежта (1964–1965), в драматичния театър в Перник (1965–1966), в киноцентър „Бояна“ (1966–1967), в театър „София“ (1972–1979), в Държавния сатиричен театър (1980–1991).

Сред по-известните му роли в театъра са: Свилен в „Свекърва“ от А. Страшимиров, Ланс в „Двамата веронци“ от Шекспир, Лопахин във „Вишнева градина“ от Чехов, Алексей в „Оптимистична трагедия“ от Вишневски, Лука в „На дъното“ от Горки, Плюшкин в „Мъртви души“ по Гогол и др. „Той играеше себе си в обстоятелствата, без това да накрънява образа. Трудно можеше да се намери тогава актьор, който така да защитава някакви позиции. Не става дума толкова за граждански позиции, както бяхме свикнали, а за буйност срещу ограничения на живота“, казва за него Вили Цанков.

Петър Слабаков е един от най-продуктивните български киноактьори. Открояват се изпълненията му във филмите „Смърт няма“ на режисьорите Христо Писков и Ирина Акташева, „Пленено ято“ на Дучо Мундров, „Шибил“ на Захари Жандов, „Цар и генерал“ на Вълко Радев, „Звезди в косите, сълзи в очите“ на Иван Ничев, „Вечни времена“ на Асен Шопов, „Покрив“ и „Черешова градина“ на Иван Андонов и др. Член е на Съюза на артистите в България и на Съюза на българските

филмови дейци.

На сцената и в бита той бе свободолюбив бунтар, който умира над 30 пъти на екрана. Напуска със скандал редица театри, изключван е от Партията, но си остава твърдоглав и безкомпромисен. През целия си живот той твърдо отстоява своите принципи и не се примирява с нищо.

През 1994 г. Слабаков заедно с третата си съпруга – актрисата Цветана Гълъбова, се уединява в село Бериево (Ловешко). Баща е на известния режисьор Андрей Слабаков, като двамата дори работят заедно в „Баща ми“ (2003 г.) и „Хиндемит“ (2006 г.)

Петър Слабаков е награден е с орден „Червено знаме на труда“ (1974 г.), с орден „Народна република България“ – първа степен (1983 г.). През 2003 г. е удостоен със званието „Почетен гражданин на Лясковец“, а година по-късно очаквано получи и „Аскеер“ за цялостно творчество.

ПОЛИТИЧЕСКА АНГАЖИРАНост

Той е сред учредителите на Комитета за защита на Русе (март 1988 г.) и на Клуба за гласност и демокрация, на Независимото сдружение „Екогласност“ (1989 г.) и на СДС (декември 1989 г.).



Председател е на НС „Екогласност“ (ноември 1989 – март 1990). Председател е на партията „Политически клуб „Екогласност“ – от 1992 г. до юни 1995 г., когато напуска като председател и като член. На 11 февруари 2006 г. на Шестата извънредна отчетно-изборна конференция в Хасково Петър Слабаков е избран за почетен председател на партията. Депутат беше от СДС във VII Велико Народно събрание от Русенски многомандатен избирателен район (1990–1991) и от ПК „Екогласност“ в 37-ото Народно събрание (1995–1997).

(Р. К.)

ДУМИТЕ НА АРТИСТА:

„Сам се излъгах, но само за 3–4 месеца след 10 ноември. Нещата започнаха да ми се проявяват още на първите митинги. Всеки гледаше да хване депутатско място, всеки гледаше себе си. Въобще не чаках никакви отлюспвания, сам се магнах. И сега спя спокойно, защото никого не съм искал да излъжа. Но не понасям мен да ме лъжат.“

„Аз ще бъда в опозиция на всеки, който дойде на власт. Защото който и да е той, забравя, че трябва да свърши нещо добро, да помогне на хората. Самозабравя се. Човек е егоистично същество, организъмът му е пълен с мръсотии“.

„...Убеден съм вече, че човекът е най-калпавата твар, защото е дарен с мозък, а тъкмо с него може да ликвидира всичко.“

„...Единственият Бог за мен е природата. Едно време са се прекланяли пред слънцето, пред дърветата, пред бурята. Това е Богът. Ние сме нищожества. Летял съм със самолет – нищо не се вижда от 10 000 м. Като се спускате по-ниско, по тънки линийки като пращинки вървят коли. И в тях има по трима-четирима човека. И тези пращинки се опитват да разрушават земното кълбо, та да се самоунищожим.“

Абонамент

ИНТЕРЕСУВА ЛИ ВИ ЖИВОТЪТ НА БЪЛГАРИТЕ В ЧЕХИЯ, БЪЛГАРИЯ И В ЦЕЛИЯ СВЯТ?

Абонирайте се за списание „Българи“, подкрепете своето българско списание! „Българи“ е едно от най-представителните списание на българската общност.

На страниците на „Българи“ имате уникалната възможност да получавате актуална информация от България, да се срещате с интересни личности и да научите нещо повече за живота на българите в Чехия и по света. Чакаме вашите мнения и предложения за списание „Българи“.

Годишният абонамент за 6 броя е само 180 Кш.

Пощенските услуги поема сдружение „Възраждане“. Средствата можете да изпратите на сметката на сдружението 1962160309/0800 или по пощата на адрес: o.s. Vazraždane/ Vocolova 3/120 00 Praha 2.

**ОБАДЕТЕ НИ СЕ НА GSM 777 196 322
ИЛИ НИ ПИШЕТЕ НА E-MAIL BALGARI@ATLAS.CZ**

За контакти:

o.s. Vazraždane
Vocolova 602/3
120 00 Praha 2
Тел.: +420 777 196 322
balgari@atlas.cz
www.balgari.eu



Българското неделно училище



Малки, по-големи и още по-големи деца и ученици,

*Ако обичате да пеете и танцувате,
ако обичате да рисувате и да се забавлявате,
ако обичате да пишете и говорите на български,*

**Заповядайте всяка събота в 10.30 ч. в Дома
на националните малцинства в центъра на Прага,
улица „Воцелова“ 3–2 минути пеш от „И. П. Павлова“**

*Тук за вас отвори врати Българското неделно училище
при сдружение „Възраждане“ с много музика, игри и забава.*

Повече информация на gsm 777 196 322 и на e-mail balgari@atlas.cz

Българи

брой 3–4/2009

Издание на българската общност в Чешката република

Издател:

Гражданско сдружение „Възраждане“, Americká 28, 120 00 Praha 2
Контактен адрес: „Vocolova“ 3
120 00 Praha 2

излиза с финансовата подкрепа на
Министерството на културата на
Чешката република

Регистрационен номер в Министерството на културата на Чехия:
E 13282

**Директор на изданието
и главен редактор:**

Мария Захариева

Редакционен екип:

Румяна Георгиева, Васил Самоковлиев, Маргарита Симеонова, Румяна Кирилова, Красимира Мархолева, Димана Иванова, Татяна Борисова, Здравка Хвърката

Дизайн:

„Макс“ студио

Година 8, брой 3–4/2009

Balgari

Periodikum bulharské menšiny
v České republice
Časopis je vydáván s finanční
podporou Ministerstva kultury
České republiky



Посетете интернет страницата на гражданско сдружение „Възраждане“ и на списание „Българи“
www.bulgari.eu

Вълнени одеала, килими и халища от сърцето на България в сърцето на Прага.

Vlněné deky, koberce, kilimy a přehozy ze srdce Bulharska v srdci Prahy.



www.balkanova.cz

Navštivte náš nový obchod, jen pár kroků
od Karlova mostu:
Balkanova – Saský dvůr
Saská 3, Praha 1 – Malá Strana

Otevírací doba: pondělí, středa, čtvrtek pátek od 10 do 18 hod.,
sobota a neděle od 11 do 18 hod.

Посетете нашия нов магазин в Саския двор
само на няколко крачки от Карловия мост:
Балканова – Саски двур
„Саска“ 3, Прага 1 – Мала Страна

работно време: понеделник, сряда, четвъртък, петък от 10 до 18 ч.,
събота и неделя от 11 до 18 ч.